



Sveučilište u Zagrebu
Kineziološki fakultet



TRENERI I STRUČNI POSLOVI U HRVATSKOME ŠPORTU

projektna studija

Projektna studija „Treneri i stručni poslovi u hrvatskome športu“ izrađena je temeljem ugovora između Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske i Sveučilišta u Zagrebu Kineziološkoga fakulteta od 12. srpnja 2011. godine (klasa: 620-0/11-03/00170, urbroj: 533-11-11-05 /MZOŠ/; klasa: 620-01/11-0108/00001, urbroj: 251-75-01-11-00001 /KIF/), za potrebe Nacionalnoga vijeća za šport, a temeljem provedenoga postupka javne nabave (006-11-MV) i ponude Sveučilišta u Zagrebu Kineziološkoga fakulteta (broj 02/11) od 16. lipnja 2011. godine.

Voditelj projekta:

prof. dr. sc. Igor Jukić

Autori studije:

Zrinko Čustonja, prof.
prof. dr. sc. Igor Jukić
prof. dr. sc. Dragan Milanović

Suradnici u istraživanju i prikupljanju podataka:

Daniel Bok, prof.
Ines Čavar, prof.
Cvita Gregov, prof.
Zvonimir Kalčik, prof.
Josip Kovačević, prof.
dr. sc. Luka Milanović
Lucija Mudronja, prof.
Dario Škegro, prof.
dr. sc. Sanja Šalaj
Filip Ujaković, prof.

Lektura i korektura:

Željka Jaklinović-Fressl, prof.

Prijelom i priprema za tisak:

Srećko Sertić, Seniko Studio, d.o.o.

Tisak:

Tiskara Zelina d.d.

Naklada:

100 primjeraka

Zagreb, prosinac 2011.

Zahvaljujemo se ravnatelju Državnog zavoda za statistiku dr. sc. Ivanu Kovaču koji nam je omogućio korištenje statističkih podataka o športu kojima raspolaže Državni zavod za statistiku te pomogao u objašnjenju metodologije koju koristi Državni zavod za statistiku u statističkom praćenju športa.

Zahvaljujemo se Hrvatskom olimpijskom odboru, predsjedniku dr. sc. Zlatku Matešić, glavnom tajniku Josipu Čopu i njihovim suradnicima koji su poduprli ovo istraživanje i pomogli u anketiranju i prikupljanju podataka od strane nacionalnih športskih saveza.

Posebno se zahvaljujemo nacionalnim športskim savezima i odgovornim osobama koje su sudjelovale u prikupljanju podataka za potrebe ove studije:

	Nacionalni športski savez	Odgovorna osoba za prikupljanje podataka
1.	Hrvatska federacija twirlinga	dr. sc. Jasenka Wolf-Cvitak
2.	Hrvatski aikido savez	Ivan Zafranović
3.	Hrvatski atletski savez	Siniša Ergotić
4.	Hrvatski badmintonski savez	Lidija Petrinović Zekan
5.	Hrvatski baseball savez	Kristina Uroić
6.	Hrvatski biatlonski savez	Robert Kontak
7.	Hrvatski bob i skeleton savez	Ivan Šola
8.	Hrvatski boćarski savez	Ana-Marija Vukres
9.	Hrvatski gimnastički savez	Iva Murat Koić
10.	Hrvatski hokejski savez	Slaven Zlatar
11.	Hrvatski hrvački savez	Pave Kosović
12.	Hrvatski jedriličarski savez	Ivo Jaić
13.	Hrvatski judo savez	Miro Jurmanović
14.	Hrvatski kajakaški savez	Branko Lovrić
15.	Hrvatski konjički savez	Eduard Petrović
16.	Hrvatski košarkaški savez	Tihana Malović
17.	Hrvatski kuglački savez	Boris Mezak
18.	Hrvatski nogometni savez	mr. sc. Vatroslav Mihačić i Robert Uroić
19.	Hrvatski planinarski savez	Darko Berljak
20.	Hrvatski rock'n'roll savez	Denis Lilih
21.	Hrvatski rukometni savez	Lidija Bojić-Ćaćić

22.	Hrvatski sanjkaški savez	Ivan Šola
23.	Hrvatski savate savez	Željko Jarec
24.	Hrvatski savez daljinskog plivanja	Janez Maroević
25.	Hrvatski savez hokeja na ledu	Mario Jurković
26.	Hrvatski savez sinkroniziranog plivanja	Aleksandar Masnec
27.	Hrvatski savez sportske rekreacije „Sport za sve“	Vlatko Maček
28.	Hrvatski savez tajlandskog boksa	Neven Mada
29.	Hrvatski savez za skijanje na vodi i wakeboard	Ana Kera
30.	Hrvatski savez za skokove u vodu	Ana Kera
31.	Hrvatski savez za športski ribolov na moru	Rudi Mozetić
32.	Hrvatski skijaški savez	Damir Raos
33.	Hrvatski softball savez	Dijana Perić
34.	Hrvatski squash savez	Davor Srednoselec
35.	Hrvatski streličarski savez	Goran Ahel
36.	Hrvatski streljački savez	Ivan Cvitak
37.	Hrvatski sveučilišni športski savez	Ronald Štrumberger
38.	Hrvatski šahovski savez	Ervin Sindik
39.	Hrvatski školski športski savez	Hrvoje Čustonja
40.	Hrvatski športski savez gluhih	Marijo Lušić
41.	Hrvatski teniski savez	Gordan Pavlović
42.	Hrvatski veslački savez	Sandra Ježić
43.	Jet ski savez Hrvatske	Ana Kera
44.	Specijalna olimpijada Hrvatske	Franjo Horvat

Iznimno važna pitanja budućega razvoja športa odnose se na stručne kadrove koji obavljaju stručne poslove u športu. U piramidi stručnih kadrova koji obavljaju stručne poslove treneri se nalaze na prvom mjestu i čine osnovni stručni kadar u športu. Nažalost, u ovom trenutku ne postoje gotovo nikakvi kvantitativni pokazatelji o trenerima i stručnom radu u hrvatskome športu. Sa stajališta strateškog planiranja budućeg razvoja športa u Republici Hrvatskoj bilo je nužno potrebno prikupiti niz kvalitetnih pokazatelja trenutnog stanja trenera i pokazatelja stručnog rada u hrvatskome športu. Navedeno je nužno i radi zakonskog i podzakonskog normiranja i definiranja ovog važnog područja.

Cilj ove studije bilo je prikupljanje i analiza pokazatelja stručnoga rada u sustavu hrvatskoga športa, prije svega o trenerima kao osobama koje planiraju i programiraju, kontroliraju i provode športski trening sa športskom ekipom ili pojedinim športašem:

- broj i struktura trenera (s obzirom na poslove koje obavljaju, npr. trener seniora, trener mlađih dobnih uzrasta, kondicijski treneri i sl.)
- analiza sustava školovanja i osposobljavanja trenera
- obrazovna struktura trenera
- socijalni i radni status trenera
- stručno usavršavanje i sustav cjeloživotnog učenja trenera
- licenciranje trenera
- sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom i kvalitetom obavljanja stručnih poslova

Broj i struktura trenera

Rezultati ove studije i provedenih analiza dopuštaju zaključak kako trenerski poziv u sustavu hrvatskoga športa nije u povoljnom položaju. Uočen je značajan nedostatak trenera. Naime, trenerske poslove obavlja oko 11.500 osoba odnosno svega oko 2,2 trenera po športskom klubu, a u nekim športovima i u nekim županijama naročito je izražen nedostatak športskih trenera. Nepovolja odnos broja trenera i športskih klubova ukazuje na nedovoljan broj trenera i nedovoljnu pozornost koja se poklanja stručnom radu u športskim klubova. U budućnosti je potrebno značajnije povećati broj trenera u športskim klubovima. Broj trenerica je izrazito malen i trenerske poslove obavlja svega 6% žena. Najveći broj trenera u hrvatskom športu, njih 75%, su treneri mlađih dobnih skupina. Seniorskih je trenera 15,5%. Vrlo je malen postotak pomoćnih (4,6%) i kondicijskih trenera (0,8%), što omogućava zaključak kako su hrvatski treneri još uvijek tzv. „univerzalni“ treneri, koji rade bez odgovarajućih stručnih timova sa specijaliziranim trenerima, što je ozbiljan ograničavajući čimbenik kvalitete trenerskoga rada u hrvatskome športu. U tom je smislu potrebno promovirati timski stručni rad i uključivanje relevantnih stručnjaka iz različitih područja sportske pripreme.

Obrazovna struktura trenera

Jedan od važnijih problema koji je postavljen pred istraživački tim prije izrade ove projektne studije bio je problem analiziranja trenutačnoga stanja školovanja odnosno aktualne obrazovne strukture trenera u Republici Hrvatskoj. U tom području dobiveni rezultati studije pokazuju izuzetno nepovoljnu situaciju. Naime, od ukupnoga broja analizom obuhvaćenih trenera njih čak 2.194 ili 37,2% ne ispunjava zakonske uvjete za obavljanje trenerskih poslova, odnosno smatraju se nekvalificiranima, a posljedično i nekompetentnima i bez potrebnih znanja

za posao koji obavljaju, dok se 3.711 trenera ili 62,8% smatra kvalificiranima za obavljanje trenerskih poslova. Obrazovna struktura muških trenera je povoljnija od obrazovne strukture trenerica budući da čak 288 ili 72,9% trenerica nema potrebnu stručnu kvalifikaciju, dok njih 107 ili 27,1% obavlja trenerske poslove u skladu sa Zakonom o športu, odnosno ima potrebnu razinu stručne spreme. Najveći udio trenera u analiziranom uzorku, gotovo 50%, čine treneri koji su tek osposobljeni za rad u športu putem različitih tečajeva. većina njih osposobljena je putem tečajeva Nogometne akademije Hrvatskoga nogometnoga saveza. Najobrazovaniji trenerski kadar u Republici Hrvatskoj, odnosno treneri koji su stručnu spremu stekli završetkom Kineziološkoga fakulteta ili tzv. „Više trenerske škole“ odnosno Odjela za izobrazbu trenera koji od studenoga 2011. godine djeluje kao Studijski centar za izobrazbu trenera pri Kineziološkom fakultetu u Zagrebu čine tek 30% trenera u sustavu hrvatskoga športa. Sasvim je izvjesno kako postoje znatne rezerve, potrebe i mogućnosti za angažiranje tih kadrova u budućnosti. Sustav športa mora postati prijemčiviji za najškolovanije trenere, stvarati uvjete za njihovo angažiranje i poticati završene studente kinezioloških fakulteta za veće uključivanje u sustav športa. Također je potrebno stimulirati nositelje postojećih sustava školovanja trenera za otvaranje novih programa za školovanje trenera radi povećanja broja školovanih trenera te razvijati nove programe školovanja trenera, osobito za one športove u kojima je primjetan velik nedostatak obrazovanih trenera.

U većini športova koji su uključeni u ovu analizu primjetan je nedopustivo nizak broj kvalificiranih trenera. Udio kvalificiranih trenera u olimpijskim športovima kreće se već od tek 1,5%, dok postoje nacionalni športski savezi neolimpijskih športova gdje u športskim klubovima tog športa nema niti jednog kvalificiranog trenera. Nekvalificirani treneri, odnosno treneri koji ne ispunjavaju zakonske uvjete za obavljanje trenerskih poslova čine većinu trenera u većini športova.

Navedeni podaci predstavljaju iznimno važan rezultat ove studije. Naime, ti rezultati vrlo jasno podvlače velike probleme s trenerskim kadrom i trenerskim radom u hrvatskome športu. I više je nego neobično da nacionalni športski savezi, športski klubovi, športske zajednice i drugi čimbenici sustava športa posvećuju toliko malo pozornosti trenerskome i stručnome radu.

Takva situacija je posljedica sustavne nebrige i zanemarivanja područja stručnoga rada u športu u posljednjih dvadesetak godina. S jedne se strane postavlja pitanje smisla postojanja Zakona o športu i odredaba o trenerima i stručnim poslovima u športu, a s druge strane postaje jasnija dalekosežnost posljedica i pogubnost činjenice da zakonodavac još uvijek nije izradio ni usvojio provedbene podzakonske akte koji su trebali regulirati pitanje obavljanja stručnih poslova u športu. Te činjenice upozoravaju na alarmantno stanje u sustavu stručnih poslova u hrvatskome športu.

Socijalni i radni status trenera

Socijalnom, radnom i ekonomskom statusu trenera treba posvetiti posebnu pozornost. Ta su pitanja najosjetljivija područja budućega planiranja razvoja trenerske struke u Republici Hrvatskoj. Ne pronade li se način za kvalitetno rješavanje brojnih otvorenih pitanja radnoga i socijalnoga statusa trenera, teško je očekivati znatnije podizanje i kvalitete rada trenera, a posljedično, ni njihova obrazovnoga statusa.

samo 27,4% trenera angažirano za obavljanje trenerskih poslova na temelju ugovora o radu odnosno da su zaposleni u športskim klubovima bilo da se radi o ugovorima na određeno bilo na neodređeno vrijeme. Ti treneri se smatraju trenerima profesionalcima. Većina trenera ili njih čak 72,6% nisu treneri profesionalci, odnosno angažirani su kao honorarni djelatnici ili volonteri u športu.

Zabrinjavajuća je činjenica da je najmanji udio trenera, samo 11,1%, zaposlen temeljem ugovora o radu na neodređeno vrijeme. To znači da najmanje trenera može ostvariti, i realno ostvaruje, zaposlenje i materijalno osigurava egzistenciju u trenerskome pozivu. Ta činjenica može destimulirajuće djelovati na mlade ljude koji žele ostvariti trenersku karijeru i školovati se za taj poziv. Odnosno, osobe koje su stekle visokoškolsku naobrazbu iz područja kineziologije odnosno trenerske struke, suočeni s naprijed navedenom činjenicom, materijalno osiguranje svoje egzistencije i zaposlenje će radije potražiti na drugim područjima u kojima se mogu zaposliti sa svojom stručnom spremom.

Udio trenera koji ima viša primanja od približno prosječne isplaćene plaće u Republici Hrvatskoj za rujun 2011. godine (više od 5.500 kune neto) je 51,2% od ukupno zaposlenih trenera. Od toga broja većinu čine treneri koji su zaposleni temeljem ugovor o radu na određeno vrijeme. Udio trenera s nižim primanjima od približno prosječnih primanja u Republici Hrvatskoj je 48,8%. Iako, sasvim je izvjesno, ima pojedinih trenera koji ostvaruju značajna primanja, na temelju podataka prikupljenih u ovoj analizi ne bismo trenere mogli svrstati u skupinu ljudi koji ostvaruju iznadprosječna primanja, jer gotovo isti broj zaposlenih trenera ostvaruje i ispodprosječna primanja za svoj rad.

Činjenica da se ovome području trenerskoga rada u športu do sada posvećivala mala i nedovoljna pozornost, razlog je da preporučimo ulaganje osobito velikih napora u cilju daljnje analize stanja, a potom i uređenja socijalnoga i radnoga statusa trenera u hrvatskome športu.

Stručno usavršavanje i sustav cjeloživotnog učenja trenera

Kada govorimo o kvaliteti rada u športu, tada je jedan od najvažnijih, ako ne i najvažniji segment stručno usavršavanje i paradigma cjeloživotnoga učenja trenera. S obzirom na to da se velika većina

nacionalnih športskih saveza izjasnila kako ima ustrojen sustav stručnoga usavršavanja te kako je uglavnom zadovoljna njime, a oni savezi koji trenutačno nemaju razvijen taj sustav planiraju to učiniti u sljedećih pet godina, možemo iskazati zadovoljstvo sustavom stručnoga usavršavanja trenera u analiziranim nacionalnim športskim savezima. Međutim, malo je saveza koji uspijevaju okupiti više od 2/3 svojih trenera u sustav stručnoga usavršavanja što se najčešće događa jednom godišnje. Ni s jednim od dva podatka – o obuhvatu trenera i učestalosti odnosno ponudi i mogućnostima stručnoga usavršavanja, ne možemo biti zadovoljni. Uzimajući u obzir činjenica kako je vrlo velik broj osoba koje obavljaju trenerske poslove u športu bez potrebnih kvalifikacija, držimo nužnim izgraditi puno učinkovitiji i kvalitetniji sustav stručnoga usavršavanja. Ozbiljno ustrojen i učinkovit sustav usavršavanja i cjeloživotnoga učenja može djelomično pomoći u ublažavanju posljedica nekompetentnoga i nestručnoga rada postojećih trenera te unaprijediti sustav športske pripreme u svakom pojedinom klubu, a posljedično i u cijelome hrvatskome športu.

Licenciranje trenera

Neuvođenjem sustava licenciranja trenera gotovo polovica nacionalnih športskih saveza prepustilo je pitanje ispunjavanja uvjeta trenera za rad u športskim klubovima u potpunosti samim športskim klubovima što nije dobra praksa, pogotovo ukoliko se ima na umu loše pokazatelje kvalificiranosti odnosno nekvalificiranosti velikog broja osoba koje obavljaju trenerski posao. Niti jedan nacionalni športski savez se ne bi trebao odreći prava provođenja licenciranja trenera, ali i drugih stručnih kadrova za rad u svom športu.

Usprkos pozitivnoj činjenici kako većina športskih saveza ima uveden sustav licenciranja. Zabrinjava podatak kako većina nacionalnih športskih

saveza dodjeljuje trenerske licence odnosno dopušta rad osobama koje ne ispunjavaju zakonske uvjete o potrebnoj stručnoj spremi. Navedeno, naravno, začuđuje, jer bi se očekivalo kako je upravo nacionalnim športskim savezima u interesu angažiranje što većeg broja kvalitetnih, kvalificiranih i kompetentnih trenera.

Sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom

Iako je samo 5% saveza odgovorila kako je u potpunosti zadovoljno stručnim radom u športskim klubovima skoro polovica ispitanih saveza nikada ili rijetko provode nadzor i kontrolu stručnog rada trenera u športskim klubovima. S obzirom na navedeno predlažemo uvođenje sustava kontrole i nadzora nad stručnim radom trenera u športskim klubovima na nacionalnoj razini.

Potrebno je jasno razraditi kriterije i način provođenja nadzora te sustav sankcija nad nestručnim radom trenera koji je, nažalost, uspostavljen samo u 10% nacionalnih športskih saveza.

Radi izuzetne važnosti sustava nadzora i kontrole stručnog rada trenera, pogotovo imajući u veliki broj nekvalificiranih trenera predlažemo da se ovom području u budućnosti, također, posveti izrazita pozornost, naročito na razini zakonske regulacije ovog problema.

O studiji „Treneri i stručni poslovi u hrvatskome športu“**Pretpostavke za izradu studije**

Nacionalno vijeće za šport kao “najviše stručno tijelo koje se brine za razvoj i kvalitetu športa u Republici Hrvatskoj” (čl.3 st.1, Zakon o športu, NN, 71/06), u skladu sa svojim zakonom definiranim zadaćama: 1) da raspravlja o pitanjima važnima za šport te predlaže i potiče donošenje mjera za unaprjeđenje športa i 2) da utvrđuje prioritetne projekte, elaborate i studije za njihovo financiranje u sustavu javnih potreba u športu (čl.3 st.2, Zakon o športu, NN, 71/06), usvojilo je 21. rujna 2010. godine, na svojoj 2. sjednici, „Program izrade analitičkih i strateških dokumenata i studija“ za sljedeće mandatno razdoblje od četiri godine (2010. – 2014.).

Nacionalno vijeće za šport predvidjelo je usvojenim programom izradu stručnih studija vezanih uz četrnaest područja športa, i to: *Šport u suvremenom hrvatskom društvu; Objekti i oprema; Školski šport i šport na visokim učilištima; Vrhunski šport; Športska rekreacija; Šport osoba s invaliditetom; Šport u vojsci i policiji; Treneri i ostali stručni kadrovi; Ustroj športa i športsko zakonodavstvo u RH; Financiranje športa; Međudržavna i međunarodna suradnja u športu; Znanstveno-istraživački rad u športu; Zdravstvena zaštita športaša te Žene u športu.* Svrha je tih studija

analizirati trenutačno stanje na navedenim područjima športske djelatnosti. Studije će se koristiti kao temelj za donošenje budućih odluka, odnosno koristit će se kao smjernice za daljnji rad Nacionalnoga vijeća za šport kao najvišega nacionalnoga tijela zaduženoga za promišljanje, planiranje i provedbu razvoja športa u Republici Hrvatskoj.

Na trećoj sjednici Nacionalnoga vijeća za šport, održanoj 29. rujna 2010. godine, usvojen je i prijedlog financijskoga plana za 2011. godinu u kojemu su predviđena sredstva za izradu, između ostaloga, i projektne studije „Treneri i stručni poslovi u hrvatskome športu“. Vlada Republike Hrvatske i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske su prihvatili financijski plan Nacionalnoga vijeća za šport predviđevši potrebna financijska sredstva u prijedlogu Državnoga proračuna Republike Hrvatske za 2011. godinu, koji je usvojen na 20. sjednici Hrvatskoga sabora 23. studenoga 2010. godine, u stavci „Nacionalno vijeće za šport“ (A768039), u glavi 080 „Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa“.

Na temelju navedenih odluka, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, koje obavlja administrativne poslove za potrebe Nacionalnoga vijeća za šport, otvorilo je 30. svibnja 2011. godine postupak javne nabave za izradu projektne studije „Treneri i stručni poslovi u hrvatskome športu“. U postupku javne nabave prihvaćena je ponuda Sveučilišta u Zagrebu Kineziološkoga fakulteta (broj 02/11).

Razlozi za izradu studije

Iznimno važna pitanja budućega razvoja športa odnose se na stručne kadrove koji obavljaju stručne poslove u športu. U piramidi stručnih kadrova koji obavljaju stručne poslove treneri se nalaze na prvomu mjestu

i čine osnovni stručni kadar u športu. Nažalost, u ovome trenutku ne postoje gotovo nikakvi kvantitativni pokazatelji o trenerima i stručnom radu u hrvatskome športu. Sa stajališta strateškoga planiranja budućega razvoja športa u Republici Hrvatskoj bilo je nužno prikupiti kvalitetne pokazatelje trenutačnoga stanja s trenerima i pokazatelja o stručnom radu u hrvatskome športu. Navedeno je potrebno i radi zakonskoga i podzakonskoga normiranja i definiranja ovoga važnog područja. Naime, ako se pitanjima trenera i stručnih poslova u športu ne pristupi planski, analitički i strateški, postoji opasnost da taj segment sustava postane ograničavajući čimbenik budućega razvoja hrvatskoga športa.

Tek nekoliko objavljenih radova ili studija koji govore o trenerima, njihovu stručnom radu, o položaju trenera i njihovoj ulozi u sustavu športa, odnosno o školovanju trenera u Republici Hrvatskoj. Dojam je da se tom području športa do sada, nažalost, nije pridavalo dovoljno pozornosti. Od uspostave državne samostalnosti nije provedeno nijedno ozbiljnije istraživanje ili analiza na nacionalnoj razini koja bi se odnosila na trenere i druge stručne kadrove odnosno stručne poslove u hrvatskome športu. Brojna pitanja trenerskoga i stručnoga rada u športu nisu se posljednjih dvadesetak sustavno razmatrala.

Treneri u športu, u pravilu, nisu strukovno povezani ni organizirani. Tek je nekoliko primjera trenerskih udruga, ali one su uglavnom ograničene na pojedini šport, regiju ili užu trenersku specijalnost (npr. Udruga hrvatskih košarkaških trenera, Udruga trenera Zagrebačkoga odbojkaškog saveza, Udruga hrvačkih trenera Hrvatske, Udruga hrvatskih rukometnih trenera, Udruga kondicijskih trenera Hrvatske).

Posljedice takvoga stanja na području trenerskoga i stručnoga rada su da ne postoje osnovne informacije o broju trenera i drugih osoba koje obavljaju stručne poslove u hrvatskome športu ni o njihovoj stručnoj

spremi, radnom ili socijalnom statusu. Podaci o licenciranju trenera vrlo su šturi, a zahtjevi za cjeloživotnim učenjem i usavršavanjem trenerskoga i drugoga stručnoga kadra u hrvatskome športu gotovo da i ne postoje. Praćenje i kontrola trenerskoga rada odnosno obavljanja stručnih poslova u hrvatskome športu nije riješeno na nacionalnoj razini zakonskim ili podzakonskim aktima, odnosno skrb o tomu je potpuno prepuštena nacionalnim športskim savezima koji nisu obvezni nadzirati stručni rad, a vrlo često imaju i objektivna materijalna i kadrovska ograničenja za provedbu kontrole nad trenažnim radom. Kao posljedica se događa to da se u praksi većine športova gotovo svatko može baviti trenerskim poslom jer nema sustavno riješenoga pitanja kontrole trenerova rada odnosno definiranih kriterija kvalitete stručnoga rada.

U cilju rješavanja navedenih i drugih otvorenih pitanja trenerskoga i stručnoga rada u hrvatskome športu, Nacionalno vijeće za šport je procijenilo kako je nužno napraviti prvi korak i izraditi studiju koja bi odgovorila na osnovna pitanja o trenerima i stručnome radu u hrvatskome športu.

Obuhvat studije

Ova se projektna studija odnosi na broj, razinu školovanja, sustav stručnoga usavršavanja i licenciranja te nadzora nad obavljanjem stručnih poslova u hrvatskome športu s obzirom na različite razine natjecanja. Poseban problem, prepoznat u dokumentu „Temeljna načela i smjernice razvoja športa u Republici Hrvatskoj“, jest pitanje zapošljavanja odnosno honoriranja rada trenera u sustavu športa. Postojeća iskustva i trenutačne spoznaje govore o tome da je manje od 10% osoba koje obavljaju stručne poslove u hrvatskome športu zaposleno s ugovorom o radu na određeno

ili neodređeno vrijeme. Stoga je bilo potrebno točno utvrditi pokazatelje radno-pravnoga i socio-ekonomskoga statusa trenera u hrvatskome športu. Studija „Treneri i stručni poslovi u hrvatskome športu“ odnosi se na područje vrhunskoga (natjecateljskoga) športa, športske rekreacije, školskoga i sveučilišnoga športa i športa osoba s invaliditetom.

Predmet ove studije bilo je prikupljanje i analiza sljedećih pokazatelja:

- broj trenera i struktura s obzirom na poslove koje obavljaju, npr. trener seniora, trener mlađih dobnih uzrasta, kondicijski trener i sl.)
- obrazovna struktura trenera
- sustav školovanja i osposobljavanja trenera
- socijalni i radni status trenera
- stručno usavršavanje i sustav cjeloživotnog učenja za trenere
- licenciranje trenera
- sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom i kvalitetom obavljanja stručnih poslova.

Ovu je studiju potrebno razumjeti kao prvi korak prema stvaranju cjelokupne slike o stanju trenerskoga i stručnoga rada u hrvatskome športu.

U metodološkom smislu, studija se oslanja na podatke nacionalnih športskih saveza koji su se odazvali i sudjelovali u anketnom prikupljanju podataka o trenerima i drugim pokazateljima stručnoga rada, a koji su predmetom ove studije. Od ukupno 82 nacionalna športska saveza podatke je dostavilo njih 44. Istraživački tim je također prikupio i niz drugih pokazatelja o trenerima i stručnom radu, poglavito u suradnji s Državnim zavodom za statistiku. Rezultati su obrađeni osnovnim deskriptivnim metodama za analizu podataka.

Trener – definicija i opis

Trener je osoba koja planira i programira, kontrolira i provodi športski trening sa športskom ekipom ili pojedinim športášem. Športski trening, u najširem smislu, predstavlja transformacijski proces usmjeren na oblikovanje znanja, razvoj sposobnosti i usavršavanje motoričkih vještina športáša. Športski trening je dugoročan, planski i sustavan proces pripreme športáša za športska postignuća. Podrazumijeva tjelesnu, tehničku, taktičku, mentalnu i psihološku pripremu športáša koje se ostvaruju učenjem i vježbanjem pod visokim radnim opterećenjima.

Primjena visokih tjelesnih i informacijskih opterećenja u treningu kvalitetnih, vrhunskih športáša, pronalaženje i/ili stvaranje optimalnih metoda i programa treninga te primjena odgovarajućih postupaka za kontrolu postignutih trenažnih učinaka zahtijeva od trenera visoku razinu kompetentnosti i obrazovanosti. Trener je odgovoran za povjerene mu športáše. Dužan je poznavati i razumjeti te u planiranju, programiranju i provedbi sportske pripreme te u kontroli pripremljenosti športáša primjenjivati zakonitosti trenažnoga procesa u športu, što će omogućiti sigurno i potpuno aktualiziranje svih bioloških potencijala športáša. Navedeno je osobito osjetljivo pitanje u športskom treningu djece i mladih športáša.

Treneri i ostali stručni kadrovi u športu

Kako bi se bolje razumjela pozicija i uloga pojedinih kadrova u športskim sustavima, u tablici 1 predstavljene su osnovne vrste kadrova koji na bilo koji način i u bilo kojoj mjeri sudjeluju u športu odnosno dijelom su sustava športa. Kadrovi u športu mogu se podijeliti u tri

osnovne skupine: 1) upravljačko-organizacijski 2) stručni i 3) prateći kadrovi.

Tablica 1. Osnovne skupine kadrova u športu

OSNOVNE SKUPINE KADROVA U ŠPORTU		
UPRAVLJAČKO-ORGANIZACIJSKI KADROVI	STRUČNI KADROVI	PRATEĆI KADROVI
predsjednici/direktori	treneri	suci
stručni tajnici	kondicijski treneri	novinari
športski direktori/team manager	športski liječnici	statističari
organizatori i voditelji natjecanja (povjerenici i delegati)	fizioterapeuti/kineziterapeuti	snimatelji
športski menadžeri	športski psiholozi	informatičari
marketinški djelatnici	dijagnostičari i statističari	voditelji športskih objekata
administrativni djelatnici	osobe osposobljene za rad u športu (voditelji/instruktori/učitelji)	osobe odgovorne za održavanje športskih objekata i opreme
ekonomi	savjetnici za planiranje i programiranje	ostali prateći kadrovi

Osnovni kadrovi u športu, nositelji športske pripreme, jesu stručni kadrovi. Od stručnih se kadrova na području vrhunskoga i natjecateljskoga športa zahtijeva, prije svega, sveobuhvatno znanje o procesu športske pripreme kao sredstvu maksimalnoga povećanja športskoga učinka športaša i športskih timova, što posljedično dovodi do postizanja športskih rezultata i željenoga uspjeha. U posljednjih trideset godina bilježi se izrazit porast istraživanja o športskoj pripremi u kojima se primjenjuju vrlo sofisticirane znanstvene metode. Rezultat toga je velika količina znanja iz pojedinih područja športske pripreme kojim znanjem stručni kadrovi u športu trebaju raspolagati žele li postizati optimalne športske učinke ne ugrožavajući pritom dobrobit športaša. Drugim riječima, za ostvarenje vrhunskih športskih rezultata uvijek je i neizostavno potreban vrhunski trenerski i stručni kadar koji će pomno odabirati i raditi s talentiranim mladim ljudima.

Stručna sprema trenera

Trenerski posao iznimno je složen, osjetljiv i odgovoran. Kompetencije i znanja kojima trener mora raspolagati u obavljanju trenerskoga posla, neovisno radi li se o treneru najmlađih dobnih skupina ili treneru nacionalnih športskih vrsta, izuzetno su opsežna, a svakim danom postaju sve veća i raznolikija. Naime, znanstvene i stručne informacije, na kojima se temelji trenerski posao, igraju sve važniju ulogu, a u nekim športovima na najvišim razinama natjecanja čine i ključnu razliku između uspješnih i manje uspješnih trenera, a onda posljedično i između športaša odnosno športskih ekipa. Nekadašnje „univerzalne“ samouke i intuitivne trenere danas zamjenjuju stručni timovi koji okupljaju trenere specijaliste i stručnjake različitih profila i različitih znanstveno-stručnih usmjerenja, a na čelu se tih stručnih timova nalaze visoko školovani treneri. Zato je multidisciplinarnost nova dimenzija u radu na području športa kao preduvjet za kvalitetniju športsku pripremu, posljedično za visoku pripremljenost športaša, te kao osnova za postizanje visokih športskih rezultata.

Treneri danas, a u idućim desetljećima će to biti još istaknutije i važnije, žele li svoj posao obavljati dobro i ostvarivati kvalitetne športske rezultate, moraju biti primjereno školovani i uključeni u sustav stalnoga, cjeloživotnoga učenja i usavršavanja.

Sukladno tomu, Zakon o športu iz 2006. godine je prvi put u Republici Hrvatskoj posebno definirao trenere kao osobe koje programiraju i provode športsku pripremu, športsku rekreaciju i športsku poduku, a za obavljanje tih poslova je jasno odredio kako trener mora imati stručnu spremu najmanje na razini trenera prvostupnika. Dakle, osoba koja želi obavljati stručne poslove u športu može (smije) to činiti isključivo ako

završi najmanje stručni studij za izobrazbu trenera u trajanju od tri godine (6 semestara) odnosno stekne diplomu stručnoga prvostupnika trenerske struke.

Osposobljeni treneri

Zakon o športu je otvorio i mogućnosti da poslove trenera može obavljati i osoba koja je za te poslove samo nužno osposobljena u ustanovama za osposobljavanje kadrova na temelju programa za stjecanje licencije krovnih svjetskih ili europskih udruga određenoga športa, potom osoba koja je osvojila medalju na Olimpijskim igrama, svjetskim ili europskim seniorskim prvenstvima, a stručno je osposobljena u ustanovama za osposobljavanje kadrova u športu te osoba koja je poslove trenera obavljala najmanje 15 godina do dana stupanja na snagu Zakona o športu (2006), a stručno je osposobljena u ustanovi za osposobljavanje kadrova u športu.

U navedenim se slučajevima određuje pod kojim uvjetima i osoba koja nema odgovarajuću stručnu spremu može obavljati poslove trenera. To se odnosi na osobe koje su za trenerske poslove osposobljene u ustanovama za osposobljavanje kadrova na temelju programa za stjecanje licencije krovnih svjetskih ili europskih udruženja određenoga športa. U ovom trenutku te uvjete ispunjava Nogometna akademija Hrvatskoga nogometnoga saveza, koja osposobljava kadrove za potrebe nogometa u skladu s UEFA-inim pravilima za licenciranje nogometnih trenera, te sustav osposobljavanja za instruktore ronjenja.

Nadalje, odnosi se na vrhunske športaše, osvajače medalja na olimpijskim igrama, svjetskim ili europskim seniorskim prvenstvima, koji poslove trenera mogu obavljati ako su stručno osposobljene u ustanovama za osposobljavanje kadrova u športu. Time se izlazi ususret vrhunskim športašima koji tijekom svoje športske karijere nisu uspjeli steći odgovarajući stupanj stručne spreme. Dakako, mišljenja smo da, usprkos ovoj odredbi Zakona o športu, vrhunske športaše treba poticati i motivirati na školovanje koje može, i treba, biti prilagođeno zahtjevima športske karijere.

Konačno, osobama koje su poslove trenera obavljale petnaest ili više godine, a da za to nisu imale odgovarajuću stručnu spremu, Zakon o športu omogućuje nastavak obavljanja trenažnoga rada. Svi ostali koji obavljaju trenerski posao bez odgovarajuće stručne spreme trebali bi u roku od 8 godina od dana stupanja Zakona na snagu steći propisanu stručnu spremu za obavljanje poslova trenera. (Zakon o športu, NN 71/06, čl.90. st.1.) Zakon ne definira više razine stručne spreme od trenera prvostupnika, a koje postoje u hrvatskoj školskoj i obrazovnoj praksi.

Manje složeni stručni poslovi u športu

Zakon o športu predviđa još jednu, nižu, razinu stručnih poslova u športu koje obavljaju osobe osposobljene za rad u športu (voditelji, instruktori i sl.). Takvom osobom smatra se osoba koja poučava građane osnovnoj tehnici pojedinoga športa ili provodi športsku rekreaciju građana, a osposobljena je za taj rad u ustanovi za osposobljavanje kadrova u športu. (Zakon o športu, NN71/06, čl.10) Navedeno se odnosi na manje složene stručne poslove u športu koje

može obavljati i manje kvalificirana osoba. Kao primjere iz prakse možemo navesti: instruktore ronjenja, instruktore skijanja, učitelje tenisa, voditelje rekreacije itd., koji ne planiraju niti programiraju športski trening, niti ga provode, već samo poučavaju zainteresirane građane osnovnim tehnikama pojedinoga športa ili športske aktivnosti.

Treneri u športskoj rekreaciji

Trener prema Zakonu o športu (NN, 71/06, čl.9. st.1) uz poslove programiranja i provođenja športske pripreme i športske poduke programira i provodi i programe športske rekreacije. Sukladno tomu, sve što je već ranije rečeno za trenere kao stručne kadrove u športu i njihovu stručno spremu vrijedi i za trenere koji stručni posao obavljaju u športskoj rekreaciji. Dakle, trener športske rekreacije mora imati stručnu spremu najmanje na razini trenera prvostupnika. Poslove trenera športske rekreacije također može obavljati i osoba koja je osvojila medalju na olimpijskim igrama, svjetskim ili europskim seniorskim prvenstvima, a stručno je osposobljena u ustanovi za osposobljavanje kadrova u športu i osoba koja je poslove trenera športske rekreacije obavljala najmanje 15 godina do dana stupanja na snagu Zakona o športu, a stručno je osposobljena u ustanovi za osposobljavanje kadrova u športu. S obzirom na to da u ovom trenutku ne postoji sustav osposobljavanja kadrova u športskoj rekreaciji u ustanovama za osposobljavanje kadrova na temelju programa za stjecanje licencije krovnih svjetskih ili europskih udruženja, određenje točka 1. stavka 3. članka 9. Zakona o športu ne primjenjuje se na područje športske rekreacije.

Zakon predviđa i nižu razinu stručnih poslova koje obavljaju osobe osposobljene za rad u športu (voditelji, instruktori i sl.). Takvom osobom u

športskoj rekreaciji smatra se osoba koja provodi športsku rekreaciju građana, a osposobljena je za taj rad u ustanovi za osposobljavanje kadrova u športu, s time da športsku rekreaciju građana može provoditi samo na temelju programa koji je izradila i provedbu kojega nadzire osoba s najmanje stručnom spremom propisanom za trenera prvostupnika (Zakon o športu, NN71/06, čl.10). Navedeno se odnosi na manje složene stručne poslove u športskoj rekreaciji koje može obavljati i niže kvalificirana osoba, tj. na voditelje rekreacije koji ne planiraju niti programiraju programe športske rekreacije, već ih samo provode prema planu i programu koji je izradila osoba sa najmanje stručnom spremom trenera prvostupnika športske rekreacije koja i nadzire provođenje programa.

Minimalna Zakonom o športu propisana stručna sprema, odnosno osposobljenost za programiranje i provođenje programa športske rekreacije u Hrvatskoj stječe se temeljno na dva načina: školovanjem na visokoškolskim institucijama iz područja kineziologije i osposobljavanjem tečajevima koje provodi Hrvatski savez športske rekreacije „Sport za sve“ u suradnji s Hrvatskom olimpijskom akademijom.

Stručni poslovi – definicija i opis

Opis stručnih poslova u športu je složen, višeslojan i opsežan. Športski je trening, kao temelj stručnoga rada u športu u najširem smislu, kompleksan transformacijski proces utemeljen na povećanju adaptacijskih sposobnosti organizma odnosno njegovih bioloških, fizioloških i psiholoških osobina i sposobnosti.

Stručni se poslovi u športu mogu jasno razlikovati s obzirom na složenost i potrebne kompetencije odnosno znanja kojima trener mora raspolagati za njihovo uspješno obavljanje.

Zakonom o športu je definirana i gruba struktura stručnih poslova u športu. Prema članku 59. stavak 1. Zakona o športu stručni poslovi u športu su sljedeći:

- 1) programiranje i provođenje športske pripreme;
- 2) programiranje i provođenje športske poduke djece i mladeži u športskim školama;
- 3) programiranje i provođenje športske rekreacije;
- 4) programiranje i provođenje izvannastavnih školskih športskih aktivnosti i
- 5) podučavanje osoba osnovnoj tehnici pojedinog športa.

Radi se uistinu o gruboj i osnovnoj podjeli stručnih poslova u športu. Takva podjela ima opravdanja samo ako se u obzir uzme da je zakonodavac predvidio i donošenje posebnoga Pravilnika o stručnoj spremi, odnosno o stručnoj osposobljenosti potrebnoj za obavljanje stručnih poslova u športu prema vrsti i složenosti određenih poslova. (Zakon o športu, NN 71/06, čl.60. st. 5)

Stavcima 1., 3. i 4. članka 60. Zakona o športu određeno je koje osobe mogu obavljati koji od ranije navedenih stručnih poslova u športu, a s obzirom na razinu stručne spreme odnosno osposobljenosti (trener, osoba osposobljena za rad u športu i osoba s odgovarajućom stručnom spremom na razini sveučilišnoga studija koja ispunjavaju uvjete za učitelja odnosno nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture). Tako je određeno da stručne poslove: 1) programiranje i provođenje športske pripreme i 2) programiranje i provođenje športske poduke djece i mladeži u športskim školama mogu obavljati osobe koje imaju odgovarajuću stručnu spremu

najmanje na razini trenera prvostupnika i osobe koje su osposobljene u ustanovama za osposobljavanje kadra na temelju programa za stjecanje licencije krovnih svjetskih ili europskih udruženja određenoga športa. Stručne poslove programiranja i provođenja izvannastavnih školskih športskih aktivnosti mogu obavljati osobe koje imaju odgovarajuću stručnu spremu na razini sveučilišnoga studija i ispunjavaju uvjete za učitelja odnosno nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture, dok stručne poslove podučavanja osoba osnovnoj tehnici pojedinoga športa, što se smatra manje složenim stručnim poslovima, mogu obavljati i osobe koje nisu treneri, ali su osposobljene za rad u športu u ustanovama za osposobljavanje kadrova u športu.

Iskustva Europske unije

Treneri na razini Europske unije

Različita tijela odlučivanja na razini Europske unije (Europski parlament, Europska komisija i Vijeće Europske unije) kao i ostale europske institucije (Vijeće Europe) i veći broj nevladinih organizacija na razini Europe (npr. European Non-Governmental Sports Organisation – ENGSO, European Network of Sport Science, Education & Employment (ENSSEE), European Observatoire of Sport and Employment – EOSE, European Association of Sport Employers – EASE, European Coaching Council – ECC i dr.) donijeli su veći broj dokumenata i odluka te proveli nekoliko istraživačkih projekata koji se, djelomično ili u cijelosti, odnose na trenere i stručne poslove u športu, njihov status, školovanje, zapošljavanje i na druga pitanja.

Od odluka i usvojenih ili razmatranih dokumenata ističe se: „The Helsinki Report on Sport“ (Europska komisija, 1999), Nice Declaration (Vijeće Europske unije, 2000), „The European Model of Sport“ (Europska komisija, 1999), „European Structure for the 5 Levels of Coaches Training“

(ENSSEE, 1999) i „Sport and Employment in Europe – Final Report“ (ENSSEE, 1999), a od projekata: „Aligning a European Higher Educational Structure in Sport Science“ (AEHESIS, tematski projekt, 2003-2006) i „Vocational Education and Training Related to Sports in Europe: Situation, Trends and Perspectives“ (VOCASPORT, 2004).

Tržište rada i šport u Europskoj uniji

Šport se danas identificira kao snažno rastuće ekonomsko područje s velikim potencijalom za kreiranje radnih mjesta u zemljama Europske unije. Raspoloživi statistički podaci u nekoliko europskih zemalja pokazuju da se broj poslova klasificiranih pod športskim aktivnostima od 1980. g. utrostručio i da se taj trend nastavlja. Procjenjuje se da je u Europskoj uniji na području športa zaposleno oko 1,2 milijuna ljudi, dok se u posljednjih desetak godina broj radnih mjesta u športu povećao za oko 60%. U nekoliko dokumenata Europske unije športsko tržište rada ocijenjeno je da će i u budućnosti biti vrlo značajno. Ono se u nekim zemljama Europske unije (Španjolska, Velika Britanija) od početka devedestih godina 20. stoljeća udvostručilo (Vocational Education and Training Related to Sports in Europe: Situation, Trends and Perspectives, 2004; Sport and Employment in Europe – Final Report, 1999).

Takvo povećanje zanimanja za šport od kadrova koji sudjeluju u njegovu vođenju, organiziranju i upravljanju zahtijeva sve više. Upravo zato dolazi do promjena u strukturi te stupnju i vrsti obrazovanja kadrova koji obavljaju stručne poslove u športu, koje su donedavno većinom obavljali volonteri-amateri i neplaćeni stručnjaci. Oni i u ovom trenutku igraju veliku i značajnu ulogu u europskom športu. Tako primjerice u

Portugalu radi otprilike 70.000 trenera volontera i 40.000 volontera koji rade u tijelima upravljanja (The European Model of Sport, 1999), a u Finskoj se vrijednost rada više od 800.000 volontera procjenjuje na 800 milijuna dolara godišnje (Palkama i Nieminen, 1997).

Trend profesionalizacije trenera u Europskoj uniji

Znatno povećanje broja športskih klubova i trenera u brojnim europskim zemljama tijekom 80-ih i 90-ih godina 20. stoljeća uzrokovano je snažnim procesima komercijalizacije športa i stvaranjem tzv. športskoga tržišta. Kao posljedica javio se snažan trend profesionalizacije trenera i ostalih kadrova u športu tijekom 90-ih godina 20. stoljeća. (Tablica 2)

Tablica 2. Rast zaposlenosti u športskom sektoru 1990. – 1998. (Sport and Employment in Europe, 1999)

Zemlja	Broj zaposlenih 1990.	Broj zaposlenih 1998.	Rast 90. – 98.
Austrija	9.378	7.790	-17%**
Finska	7.516	6.967	-7%**
Švedska	25.414	25.469	0%**
Italija	48.742	54.978	13%
Danska	10.796	12.582	17%
Luksemburg	190	241	27%
Nizozemska	18.000	24.000	33%
Portugal	9.600	14.300	49%
Francuska	61.854	94.747	53%
Belgija	9.210	14.524	58%
Španjolska	28.200	56.300	100%
Velika Britanija	110.748	221.449	100%
Njemačka	-	95.000	-
Ukupo	339.648	628.347	57%*

* bez Njemačke

** Podaci pokazuju da je u Austriji, Finskoj i Švedskoj došlo do blagog pada broja zaposlenih. Međutim, ne radi se o padu ili stagnaciji broja zaposlenih, već o metodološkim razlikama u prikupljanju podataka odnosno promjena u klasifikaciji zaposlenih u športu. U Austriji je praćena zaposlenost u športu potpuno usporedivim klasifikacijskim sustavom u razdoblju od 1981. do 1991. godine prilikom čega je došlo do porasta broja zaposlenih u športu od 57%, što u potpunosti odgovara europskom prosjeku.

Iz tablice možemo vidjeti da je zaposlenost u športskom sektoru u razdoblju između 1990. i 1998. godine u promatranim zemljama porasla za 57% (ne uzimajući u obzir Njemačku jer za nju ne postoje podaci za 1990. godinu). Najveći porast broja zaposlenih u športu zabilježen je u Velikoj Britaniji i Španjolskoj gdje je broj zaposlenih porastao za 100%. Tako velik porast potražnje za novim kadrovima u športu potaknuo je pitanje njihova školovanja i kvalitete rada.

U ovom je trenutku teško iznijeti točne podatke o broju trenera u Europskoj uniji i njihovoj stručnoj spremi. U dokumentu „Sport and Employment in European Union“ (1999) iznose se procjene da je u EU, uz 50.000 profesionalnih športskih trenera, zaposleno i 350.000 športskih instruktora / voditelja te 300.000 profesora tjelesne i zdravstvene kulture u sustavu školstva. (Tablica 3)

Tablica 3. Struktura zaposlenih u športu u Europskoj uniji (Sport and Employment in Europe, 1999)

ZANIMANJA U ŠPORTSKOM SEKTORU U EUROPI	471.000
profesionalni športaši	20.000
instruktori/voditelji	350.000
treneri	50.000
animatori	50.000
suci	1.000
ZANIMANJA POVEZANA SA ŠPORTOM	733.000-738.000
profesionalni športski menadžeri	50.000
profesori tjelesne i zdravstvene kulture	300.000
športski liječnici	5.000-10.000
fizioterapeuti/kineziterapeuti	3.000
novinari i stručnjaci za komunikaciju	20.000
agenti/promotori i organizatori športskih događaja	5.000
trgovina športskim proizvodima	50.000
održavanje športskih objekata	300.000

Stručne kvalifikacije trenera u Europskoj uniji

Pitanje potrebnih stručnih kvalifikacija za obavljanje pojedinih poslova u športu riješeno je u većini zemalja Europske unije. Međutim, postojeća su rješenja različita, što je poglavito uvjetovano nacionalnim i tradicijskim specifičnostima. Najčešće je pitanje stručnih kvalifikacija trenera prepušteno nacionalnim športskim organizacijama, javnim institucijama u športu te profesionalnim športskim i trenerskim udrugama. U europskim zemljama koje su pripadale bivšem komunističkom bloku zemalja, pitanje stručne spreme potrebne za obavljanje trenerskih poslova u pravilu je urednije i kvalitetnije riješeno na način da svi treneri moraju steći visokoškolsku razinu obrazovanja.

Okvir za potrebne stručne trenerske kvalifikacije i kompetencije u Europskoj je uniji postavljen 1995. godine kada je u mreži visokoškolskih institucija European Network of Sport Science in Higher Education (ENSSHE) predložen dokument na temelju direktive i odluke Europske komisije¹ pod naslovom „European Structure for the 5 Levels of Coaches Training“². Naglašeno je tada kako treneri trebaju razvijati i primjenjivati najviše standarde trenažnoga rada i trenažne prakse koji se temelje na znanstvenim informacijama i postojećim stručnim znanjima. Autori dokumenta prepoznali su postojanje pet različitih mogućih razina stručnih kvalifikacija i načina njihova stjecanja koji postoje u zemljama Europske unije. Naglašavaju da nisu sve razine jednake u svim zemljama. Nadalje, na temelju direktiva i odluka Europske komisije predlažu te detaljnije razrađuju 3., 4. i 5. razinu mogućih stručnih kvalifikacija za obavljanje stručnih poslova u športu. Uz to preporučuju da, ako u pojedinoj zemlji postoje i niže razine (1. i 2. razina), svaka zemlja sama uredi sva pitanja

¹ Direktive 89/48/CEE, 92/51/CEE i Odluka 85/368/CEE

² Godine 1999. je objavljeno drugo, izmijenjeno i dopunjeno izdanje dokumenta.

koja se tiču tih nižih razina stručnih kvalifikacija. U tablici 4 predstavljeni su minimalni zahtjevi školovanosti trenera koji se trebaju postaviti pred trenere od 3. do 5. razine prema preporukama Europske komisije.

Tablica 4. Minimalni zahtjevi za školovanje trenera u Europskoj uniji – razine 3-5 (European Structure for the 5 Levels of Coaches Training, 1999)

	3. RAZINA	4. RAZINA	5. RAZINA
MINIMALNI ZAHTJEVI	300 sati predavanja 2 godine trenažnoga iskustva (potvrđuje kompetentno tijelo)	600 sati predavanja 2 godine trenažnoga iskustva (potvrđuje kompetentno tijelo)	2400 sati predavanja (sveučilišni studij u trajanju od 4 ili 5 godina): - 1200 sati općih programskih osnova - 1200 sati usmjerenja u pojedini šport ili športsku granu

Cilj je predlagača strukture trenerskoga obrazovanja bio harmonizirati različite sustave školovanja i osposobljavanja trenera te omogućiti slobodno kretanje trenera unutar EU. Daljnji razvoj je predložena struktura školovanja i osposobljavanja trenera doživjela u tematskom projektu pod nazivom *Aligning a European Higher Educational Structure in Sport Science* (AEHESIS, 2003-2006), u koji je bila uključena i Hrvatska putem Sveučilišta u Zagrebu, Kineziološkoga fakulteta. Ovdje valja naglasiti da je Kineziološki fakultet u Zagrebu, u nedavnoj reformi svojih nastavnih planova i programa studija, koristio i predložene smjernice iz navedenoga projekta. Sličan put je izabrao i Kineziološki fakultet u Splitu.

Sustav licenciranja trenera u Europskoj uniji

Tijesno povezan sa stručnom spremom trenera je i sustav licenciranja trenera. U većini zemalja Europske unije ili ne postoji ili je vrlo jednostavan i u pravilu je prepušten nacionalnim športskim savezima, javnim institucijama u športu ili profesionalnim športskim i trenerskim udrugama. Sustav licenciranja trenera na međunarodnoj razini uvela je UEFA

(Europska udruga nogometnih nacionalnih saveza), dok su sustavi licenciranja u ostalim športovima uglavnom zatvoreni u nacionalne okvire. Činjenica da ne postoji opći uređen sustav licenciranja u Europskoj uniji, odraz je neuređenosti sustava školovanja trenera i nezavršene profilacije trenerskoga poziva kao profesije. Rezultat toga su nekonzistentni i neusklađeni programi školovanja trenera unutar zemalja Europske unije, što posljedično pojačava negativnu percepciju javnosti trenerskoga poziva kao profesije. Međutim, pozitivni pomaci su očigledni i na tom području. Tako je, na primjer, u Velikoj Britaniji predloženo uvođenje nacionalnoga sustava licenciranja trenera (National Coaching Certificate) koji, u skladu s predloženim europskim standardima, ima 5 razina (The Coaching Task Force – Final Report, 2002).

Iz navedenoga se može iščitati pozornost koju pojedine zemlje i institucije Europske unije poklanjaju segmentu trenera u športu. Jasno je naglašena potreba i želja da se ojačaju i harmoniziraju, usklade postojeći sustavi školovanja trenera. Ujednačen i integrirani sustav školovanja trenera u Europi je poželjan i preporučen. Stoga se bliskoj budućnosti očekuje prilagođavanje nacionalnih sustava školovanja trenera predloženomu koji bi egzistirao na europskoj razini u svim športovima.

Velika Britanija

Procjenjuje se da je najmanje 52% odrasloga stanovništva Velike Britanije uključeno u redovite športske aktivnosti. Većina športova u Velikoj Britaniji, odnosno njihovih športskih klubova, ima organizirane društvene lige koje uključuju i rekreativno bavljenje određenim športom na natjecateljskoj razini. U takav oblik bavljenja športom (što najčešće

podrazumijeva trening jednom tjedno i utakmice vikendom) uključene su 2/5 odnosno 40% populacije. U športske aktivnosti općenito uključeno je oko 60 % Britanaca i 45% žena Britanki.

Analize pokazuju kako više od 25% odrasloga stanovništva Velike Britanije koji se bave športom provode svoje športske aktivnosti pod nadzorom trenera, odnosno uključeno je u organiziranu aktivnost. Žene se češće od muškaraca odlučuju za organizirane aktivnosti, bilo to u sklopu nekoga centra, kluba ili pak uz osobnoga trenera, u omjeru 30% prema 20% muškaraca.

U Velikoj je Britaniji oko 1.109.000 trenera, što čini 2,2% ukupne odrasle populacije Velike Britanije. Većina trenera su muškarci – njih oko 69%. Trenutačni socio-ekonomski položaj trenera u Velikoj Britaniji može sa opisati ovako: 45% trenera prema svojoj godišnjoj zaradi pripada višem socio-ekonomskom staležu, koji čini ukupno 26% populacije Velike Britanije.

Više od pola svih britanskih trenera (53%) ima više ili visoko obrazovanje, što ukazuje na porast u odnosu na 38% iz 2004. godine i 50% u 2006. godini. I dalje je prisutan jaz između muških i ženskih trenera, u kojemu 36% ženskih trenera ima visoko obrazovanje u usporedbi sa 61% muških trenera.

Oko 24% trenera je plaćeno za svoj rad, a većina od 76% su i dalje volonteri. Treneri koji rade puno radno vrijeme zarađuju u prosjeku 19 britanskih funti po satu, a oni koji rade dio radnoga vremena zarađuju 16 britanskih funti po satu. Gotovo 73% svih trenera radi tri sata tjedno ili manje. Najveći dio trenera radi u športskim klubovima (36%) te u izvannastavnim školskim aktivnostima (19%). Treneri većinom rade s djecom, a samo je 1/5 trenera uključena u rad s odraslim osobama starijima od 22 godine, dok gotovo 3/5 trenera radi isključivo s početnicima.

Sustav licenciranja trenera u Velikoj Britaniji

Sustav licenciranja športskih trenera u Velikoj Britaniji uređen je kroz 4 razine. Prva se razina odnosi na trenere koji rade isključivo s početnicima, bez obzira na njihovu životnu dob, u tzv. športskim školama. Licencija prve razine je preduvjet za dobivanje druge razine trenerske licencije koja podrazumijeva rad s predseniorskim kategorijama koje su uključene u natjecanja. Treća se razina licenciranja odnosi na rad sa seniorskom kategorijom športaša, dok se četvrta razina odnosi na rad sa športašima koji se natječu na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Dakako, svaki šport je šport ugradio određene specifičnosti u opći sustav licenciranja.

North (2010) u svojoj studiji ističe kako je vlada Velike Britanije 2010. godine provela važan projekt i uložila znatna sredstva u edukaciju i rad 45 CDO (Coaching Development Officers) koji nadziru rad 930.000 trenera, ali im isto tako služe i kao mentori za daljnji razvoj i usavršavanje u struci. Oni naravno ne dolaze u izravni kontakt sa svim registriranim trenerima na području Velike Britanije, nego nadzor nad radom i konzultacije obave s otprilike 25.000 godišnje (North, 2010). Možemo zaključiti kako u Velikoj Britaniji postoji, na razini države, uređen sustav nadzora i kontrole rada trenera koji obuhvaća i mentorstvo za razvoj i profesionalizaciju trenera.

Školovanje trenera u zemljama Europske unije

Sa stvaranjem zajedničkoga tržišta rada u zemljama Europske unije pojavilo se i pitanje ujednačivanja sustava školovanja i stručnoga osposobljavanja trenera i drugih stručnih kadrova u športu. U strateškom dokumentu vlade Velike Britanije o trenerima iz 2002. godine „The Coaching Task Force – Final Report“ ističe se potreba za ulaganjem

snažnih napora radi poboljšanja kvalitete i broja trenera u svim športovima, s jedne strane, te potreba za ujednačivanjem i uspostavljanjem zajedničkoga i prepoznatljivoga modela školovanja trenera i drugih stručnih kadrova u zemljama članicama Europske unije s druge strane.

Upravo je s tim ciljem europska mreža visokoškolskih institucija European Network of Sport Science in Higher Education (ENSSHE) 2001. godine preimenovana u European Network of Sport Science, Education and Employment³ (ENSSEE). Djelovanje se ENSSEE poglavito odvija na dva područja:

- radi se na razvoju europskoga sustava školovanja koji bi se sastojao od više razina obrazovanja za najvažnije stručne poslove u športu te na
- približavanju i ujednačivanje postojećih nacionalnih sustava obrazovanja stručnih kadrova u športu.

Usporedba sustava školovanja trenera u nekoliko zemalja Europske unije

Usporedba sustava školovanja trenera u Francuskoj, Njemačkoj i Švedskoj s predloženim europskim sustavom školovanja trenera, o kojemu je ranije bilo riječi, pokazuje kako je, usprkos posebnostima u obrazovnom sustavu i kulturološkim razlikama među navedenim zemljama, određeni broj karakteristika njihovih sustava za školovanje trenera komparabilan (tablica 3):

- osim u Švedskoj, sustavi školovanja trenera u drugim zemljama organizirani su u više razina koje bi odgovarale predloženomu europskom sustavu školovanja trenera;

³ Vidjeti www.ensshe.lu

- razine školovanja su povezane i prelazak na višu razinu uvjetovan je trenerovim iskustvom rada u struci;
- Francuska, Njemačka i Švedska u sustavu školovanja svojih trenera naglašavaju opću teoriju i metodiku treninga te poznavanje znanstvenih načela rada u športu i na nižim razinama trenerskoga obrazovanja;
- uz izuzetak Švedske, trenerske razine obrazovanja vežu se uz natjecateljsku razinu, odnosno definiraju tko može raditi s kojim športašima (viša razina trenerskoga obrazovanja omogućuje rad sa športašima više kvalitetne razine, tj. s višom razinom natjecatelja).

Broj i struktura trenera

Broj trenera

Prema podacima o ukupnom broju trenera, koje je dostavilo 39 nacionalnih športskih saveza, poslove trenera u Republici Hrvatskoj obavlja 8.588 osoba. Od ukupnoga broja osoba koje obavljaju trenerske poslove, njih 516 ili 6% jesu žene (tablica 5). Ti su podaci prvi kvantificirani podaci o broju trenera u Republici Hrvatskoj koji su dobiveni istraživanjem i analizom.

Tablica 5. Broj trenera

Broj trenera	Muškarci	%	Žene	%
8588	8072	94%	516	6%

Međutim, sasvim je izvjesno da se ne radi o konačnom broju trenera u Hrvatskoj. Od nacionalnih športskih saveza koji su sudjelovali u anketi (ukupno 44 saveza), Hrvatski savez sportske rekreacije „Sport za sve, Hrvatski planinarski savez i Hrvatski streljački savez nisu mogli dostaviti podatke o ukupnom broju trenera, dok 38 nacionalnih športskih saveza nije sudjelovalo u anketi.

Tablica 6. Broj trenera po nacionalnim športskim savezima

	Nacionalni športski savez	Broj trenera	od toga žena
1.	Hrvatska federacija twirlinga	6	6
2.	Hrvatski aikido savez	36	7
3.	Hrvatski atletski savez	107	31
4.	Hrvatski badmintonski savez	23	7
5.	Hrvatski baseball savez	13	0
6.	Hrvatski biatlonski savez	21	1
7.	Hrvatski bob i skeleton savez	14	3
8.	Hrvatski boćarski savez	20	0
9.	Hrvatski gimnastički savez	169	103
10.	Hrvatski hokejski savez	37	2
11.	Hrvatski hrvački savez	58	0
12.	Hrvatski jedriličarski savez	30	3
13.	Hrvatski judo savez	100	0
14.	Hrvatski kajakaški savez	27	3
15.	Hrvatski konjički savez	35	15
16.	Hrvatski košarkaški savez	498	29
17.	Hrvatski kuglački savez	267	31
18.	Hrvatski nogometni savez	5751 (3304)**	0
19.	Hrvatski planinarski savez		
20.	Hrvatski rock'n'roll savez	61	39
21.	Hrvatski rukometni savez	473	86
22.	Hrvatski sanjkaški savez	5	2
23.	Hrvatski savate savez	42	4
24.	Hrvatski savez daljinskog plivanja	31	9
25.	Hrvatski savez hokeja na ledu	18	0
26.	Hrvatski savez sinkroniziranog plivanja	33	33
27.	Hrvatski savez sportske rekreacije „Sport za sve“		
28.	Hrvatski savez tajlandskog boksa	20	0
29.	Hrvatski savez za skijanje na vodi i wakeboard	8	0
30.	Hrvatski savez za skokove u vodu	22	14
31.	Hrvatski savez za športski ribolov na moru	100	25
32.	Hrvatski skijaški savez	95	15
33.	Hrvatski softball savez	15	5
34.	Hrvatski squash savez	13	1
35.	Hrvatski streličarski savez	71	7
36.	Hrvatski streljački savez		
37.	Hrvatski sveučilišni športski savez	80*	30*
38.	Hrvatski šahovski savez	62	10

39.	Hrvatski školski športski savez	2500*	800*
40.	Hrvatski športski savez gluhih	17	0
41.	Hrvatski teniski savez	200	8
42.	Hrvatski veslački savez	30	5
43.	Jetski savez Hrvatske	5	0
44.	Specijalna olimpijada Hrvatske	55	12
Ukupno		11.168	1.346
UKUPNO (bez školskoga i sveučilišnoga športa)*		8.588	516

* Zbog specifičnosti statusa i opisa posla osoba koje obavljaju stručne poslove u školskom i sveučilišnom športu, podaci za Hrvatski školski športski savez i Hrvatski sveučilišni športski savez nisu uključeni u ukupan broj trenera koji djeluju u hrvatskome športu. Detaljnije objašnjenje nalazi se kasnije u tekstu.

** Hrvatski nogometni savez u sustavu evidencije ima upisana 3.304 trenera, međutim, u njemu se ne evidentiraju treneri svih nogometnih liga odnosno klubova (treneri 4. i nižih nogometnih liga se ne evidentiraju). Prema procjeni odgovornih osoba u Hrvatskome nogometnom savezu ukupan broj trenera u nogometu je 5.751 osoba.

Daleko najveći broj trenera dolazi iz nogometa. Hrvatski nogometni savez u svojim evidencijama ima 3.304 trenera. Međutim, radi se samo o trenerima koji su upisani u sustavu evidencije Hrvatskoga nogometnoga saveza (tzv. COMET sustav), u kojemu se ažuriraju podaci samo za više stupnjeve natjecanja (treneri u klubovima 1. i 2. hrvatske nogometne lige, 1. hrvatske malonogometne lige i 1. hrvatske nogometne lige žena te samo seniorski treneri u četiri 3. hrvatske nogometne lige). Odgovorne osobe u Hrvatskom nogometnom savezu su iznijele procjenu kako u nogometu u svim klubovima djeluje ukupno 5.751 trener. Navedeni podaci čine nogomet športom u kojemu djeluje daleko najveći broj trenera u Hrvatskoj, odnosno 67% od ukupnoga broja trenera koji su obuhvaćeni ovim istraživanjem (bez školskoga i sveučilišnoga športa). Po broju trenera slijede Hrvatski košarkaški savez sa 498 trenera (5,8%) i Hrvatski rukometni savez sa 473 trenera (5,5%). Svi ostali nacionalni športski savezi imaju znatno manje trenera, a više od 100 trenera evidentirali su još Hrvatski kuglački savez (267), Hrvatski teniski savez (200), Hrvatski

gimnastički savez (169), Hrvatski atletski savez (107) i Hrvatski judo savez (100).

Najmanje trenera je evidentirano u Jetski savezu Hrvatske (5) i Hrvatskom sanjkaškom savezu (5), dok Hrvatska federacija twirlinga ima 6 trenera, a Hrvatski savez za skijanje na vodi i wakeboard 8 trenera u svojim evidencijama.

Broj žena trenera varira od saveza do saveza. Najviše žena trenera ima Hrvatski gimnastički savez – 103 ili 19,7% od ukupnoga broja žena trenera. Znatno je broj žena trenera evidentiran još u Hrvatskom rukometnom savezu koji ima 86 trenerica. U dva nacionalna športska saveza svi treneri su žene - Hrvatski savez sinkroniziranoga plivanja i Hrvatska federacija twirlinga, što ne čudi s obzirom na to da se radi o športovima kojima se bave isključivo žene. Hrvatski nogometni savez nije u anketi prikazao niti jednu jedinu trenericu; ističu, međutim, kako ih ima. Naime, sustav evidencije im ne dopušta sortiranje prema spolu, ali procjenjuju kako se radi o, možda, svega nekoliko promila u odnosu na ukupan broj trenera (6 trenera bi činilo 1 promil). Još u 9 nacionalnih športskih saveza nema niti jedne jedine žene trenera: Hrvatski baseball savez, Hrvatski boćarski savez, Hrvatski hrvački savez, Hrvatski judo savez, Hrvatski savez hokeja na ledu, Hrvatski savez tajlandskog boksa, Hrvatski savez za skijanje na vodi i wakeboard, Hrvatski športski savez gluhih i Jetski savez Hrvatske. Brojka od svega 516 žena koje obavljaju trenerske poslove ili samo 6% od ukupnoga broja trenera vrlo je mala brojka i svjedoči o tome da je trenerski poziv prevladavajuće muško zanimanje.

Procjena ukupnoga broja trenera

S obzirom na navedeno, u ovom je trenutku moguće iznijeti tek procjenu koliko je trenera još angažirano u preostalim 38 nacionalnih športskih saveza koji nisu dostavili podatke za ovo istraživanje.

Svi nacionalni športski savezi koji obuhvaćaju i najveći broj športskih klubova u Hrvatskoj (Hrvatski nogometni savez, Hrvatski košarkaški savez, Hrvatski rukometni savez, Hrvatski teniski savez, Hrvatski kuglački savez), a posljedično i najveći broj trenera, dostavili su svoje podatke o broju trenera. Izvjesno je da u klubovima nacionalnih športskih saveza koji još okupljaju znatniji broj trenera (npr. Hrvatski športsko ribolovni savez, Hrvatski stolno teniski savez, Hrvatski karate savez, Hrvatski taekwondo savez), a koji nisu dostavili svoje podatke o trenerima, broj trenera ne prelazi broj trenera u najvećim športskim savezima koji su dostavili tražene podatke.

Štoviše, od 39 nacionalnih športskih saveza koji su dostavili podatke o ukupnom broju trenera⁴, samo u Hrvatskom nogometnom savezu djeluje 5.751 trener ili 67%. Dalje, na pet nacionalnih športskih saveza koji su prikazali najveći broj trenera otpada ukupno 83,7% svih evidentiranih trenera (tablica 7).

Tablica 7. Treneri u 5 nacionalnih športskih saveza koji imaju najveći broj trenera

Nacionalni športski savez	Broj trenera	% u odnosu na ukupan broj trenera
Hrvatski nogometni savez	5751	67,0%
Hrvatski košarkaški savez	498	5,8%
Hrvatski rukometni savez	473	5,5%
Hrvatski kuglački savez	267	3,1%
Hrvatski teniski savez	200	2,3%
Ukupno 5 saveza	7189	83,7%

⁴ od 44 nacionalna športska saveza koji su sudjelovali u ovom istraživanju tri saveza (Hrvatski planinarski savez, Hrvatski savez športske rekreacije "Šport za sve" i Hrvatski streljački savez nisu dostavili podatke o ukupnom broju trenera, dok u ovaj dio analize nismo uključili Hrvatski školski športski savez i Hrvatski sveučilišni športski savez.

Ako bismo izuzeli samo Hrvatski nogometni savez, u 38 ostalih nacionalnih športskih saveza koji su dostavili podatke o ukupnom broju trenera bilo bi svega 2.837 trenera. Kako se, još jednom naglašavamo, u tih 38 nacionalnih saveza nalaze savezi koji uz Hrvatski nogometni savez okupljaju najveći broj klubova u Hrvatskoj, a posljedično i trenera, sasvim je izvjesno kako u preostalim nacionalnim športskim savezima koji nisu sudjelovali u anketi ili u ovom trenutku ne raspolažu s podacima o broju trenera, njihov broj ne prelazi brojku od 3.000 trenera. Stoga, ukoliko u ovom istraživanju evidentiranoj brojci od 8.588 trenera (bez sustava školskoga i sveučilišnoga športa) dodamo oko 3.000 trenera, koliko procjenjujemo da ih još najviše ima u športovima koji nisu sudjelovali u anketi, dolazimo do brojke od 11.588 trenera.

Procjenjujemo da u sustavu športa Republike Hrvatske djeluje najviše oko 11.500 osoba koje obavljaju trenerske poslove.

Toj je brojci moguće još pribrojiti i oko 2.500 stručnih kadrova koji djeluju u sustavu školskoga športa, odnosno 80 iz sustava sveučilišnoga športa, te bi se ukupna brojka trenera kretala oko 14.000 osoba. Međutim, trenere iz školskoga i sveučilišnoga športa u ovom trenutku nismo, zbog specifičnosti njihova statusa i opisa posla, uključili u ukupan broj trenera koji djeluju u hrvatskome športu.

Specifičnosti sustava školskoga i sveučilišnoga športa

U Hrvatskome školskom športskom savezu i Hrvatskome sveučilišnom športskom savezu stručne poslove pretežito obavljaju učitelji i nastavnici odnosno predavači i viši predavači tjelesne i zdravstvene kulture (TZK) koji su javni službenici i zaposlenici škola odnosno fakulteta, a vode školska i fakultetska športska društva. Sustav školskoga športa u Republici Hrvatskoj obuhvaća oko 1.200 školskih športskih društava u kojima stručne poslove obavlja blizu 2.500 osoba od kojih je oko 2.000 učitelja i nastavnika TZK. Iako svi učitelji i nastavnici TZK posjeduju visoku razinu stručne spreme i obavljaju stručne trenerske poslove, s obzirom na specifičnosti sustava školskoga športa, na njihov formalni i radni status te na činjenicu da učiteljima TZK u osnovnim školama rad u školskim športskim društvima ulazi u nastavnu normu sa dva sata tjedno, te podatke nismo uključili u ukupan broj trenera. Procjenjuje se da je preostalih oko 500 tzv. vanjskih suradnika, koji sudjeluju u radu školskih športskih društava uglavnom treneri različitih lokalnih športskih klubova koji vode školske športske sekcije unutar pojedinih školskih športskih društava⁵, odnosno da izvorno pripadaju drugim športskim sustavima te kako je moguće da su već evidentirani ili su trebali biti evidentirani kao treneri u drugim nacionalnim športskim savezima. Njih također nismo uključili u podatak o ukupnom broju trenera. Sustav sveučilišnoga športa obuhvaća 68 športskih udruga u kojima stručne poslove obavlja oko 80 osoba, predavača ili viših predavača tjelesne i zdravstvene kulture. Njih također, zbog specifičnosti sustava sveučilišnoga športa i njihova formalnoga i radnoga statusa, nismo uzeli u obzir u ovom razmatranju o ukupnom broju trenera u Hrvatskoj.

⁵ Hrvatski školski športski savez je navedene brojke iznio na temelju procjene, a u tijeku je postupak evidencije članova i voditelja svih školskih športskih društava

Distribucija trenera po županijama

U tablici 8 prikazana je distribucija trenera po županijama i za Grad Zagreb. Daleko najveći broj trenera djeluje u športskim klubovima na području Grada Zagreba. Od svih trenera obuhvaćenih ovom analizom na području Grada Zagreba rade 1.324 trenera ili ukupno oko 24% trenera. Veliki su športski centri, s obzirom na broj trenera, još i Splitsko-dalmatinska županija (584 trenera), Osječko-baranjska županija (496 trenera) i Zadarska županija (407 trenera) – svi s više od 400 trenera.

Tablica 8. Broj trenera po županijama i Gradu Zagrebu*

Županija	Broj trenera	M	%	Ž	%	Županija	Broj trenera	M	%	Ž	%
Zagrebačka	233	211	90,6%	22	9,8%	Brodsko-posavska	145	136	93,8%	9	6,2%
Krapinsko-zagorska	172	169	98,3%	3	1,7%	Zadarska	407	384	94,4%	23	5,6%
Sisačko-moslavačka	398	388	97,5%	10	2,5%	Osječko-baranjska	496	470	94,8%	26	15,2%
Karlovačka	87	78	89,7%	9	10,3%	Šibensko-kninska	106	99	93,4%	7	6,6%
Varaždinska	327	313	95,7%	14	4,3%	Vukovarsko-srijemska	109	106	97,3%	3	2,7%
Koprivničko-Križevačka	95	89	93,7%	6	6,3%	Splitsko-dalmatinska	584	516	88,4%	68	11,6%
Bjelovarsko-bilogorska	47	41	87,2%	6	12,8%	Istarska	192	159	82,8%	33	17,2%
Primorsko-goranska	290	258	88,9%	32	11,1%	Dubrovačko-neretvanska	51	45	88,2%	6	11,8%
Ličko-senjska	32	29	90,6%	3	9,4%	Međimurska	288	272	94,4%	16	5,6%
Virovitičko-podravka	47	45	95,8%	2	4,2%	Grad Zagreb	1324	1180	89,1%	144	10,9%

Požeško-slavonska	44	41	93,2%	3	6,8%	Ukupno	5474	5029	91,9%	445	8,1%
-------------------	----	----	-------	---	------	---------------	-------------	-------------	--------------	------------	-------------

* Od 39 nacionalnih športskih saveza koji su dostavili podatke o ukupnom broju trenera, njih 4 (Hrvatski savez hokeja na ledu, Hrvatsku judo savez, Hrvatski jedriličarski savez i Hrvatski rukometni savez) nisu dostavili podatke o distribuciji trenera po županijama i njihovi treneri nisu prikazani u ovoj tablici. Hrvatski nogometni savez je napravio distribuciju za 3.304 trenera koji su evidentirani u sustavu COMET. Zbog toga se javlja razlika u ukupnom broju trenera prikazanih u ranijim tablicama (npr. tablica 6) i ukupnoga broja trenera u ovoj tablici.

U ovoj analizi prikazan je najmanji broj trenera na području Ličko-senjske županije (32 trenera ili 0,6% trenera), Bjelovarsko-bilogorske i Virovitičko-podravske županije (po 47 trenera) te Dubrovačko-neretvanske županije (51 trener). Dakle, treneri su nejednoliko distribuirani po županijama.

Postotak žena koje u svim županijama obavljaju trenerske poslove je malen - kreće se od 1,7% u Krapinsko-zagorskoj županiji do 17,2% u Istarskoj županiji. Najveći broj žena trenera djeluje na području Grada Zagreba (144) i Splitsko-dalmatinske županije (68).

Podaci Državnoga zavoda za statistiku o stručnim djelatnicima u športu

Državni zavod za statistiku svake tri godine prikuplja podatke o športskim klubovima koji djeluju na području Republike Hrvatske. Posljednje takvo prikupljanje statističkih podataka obavljeno je tijekom 2010. godine, a odnosilo se na podatke za 2009. godinu. U Hrvatskoj je, prema podacima Državnoga zavoda za statistiku u 2009. godini bilo 12.317 stručnih djelatnika u športskim klubovima i udrugama za športsku rekreaciju. Međutim, taj podatak treba u obzir uzeti s oprezom. Naime, definicija Državnoga zavoda za statistiku koja obuhvaća stručne djelatnike

u športu šira je od definicije trenera kako je postavljena u važećim zakonskim propisima odnosno u ovoj studiji. Stručnim se djelatnicima, prema klasifikaciji Državnoga zavoda za statistiku, smatraju osobe koje obavljaju stručni rad u športskim udrugama kao instruktori, vodnici, treneri, organizatori rekreacije i nastavnici, bez obzira na kvalifikacije i radni status. Državni zavod za statistiku ne razlikuje trenere od osoba osposobljenih za rad u športu (voditelji, instruktori i sl.).

Tako je u podacima Državnoga zavoda za statistiku za šport „planinarstvo“ prikazano 299 stručnih djelatnika, iako je Hrvatski planinarski savez u anketi za potrebe ovoga istraživanja odgovorio kako ne može iskazati točan broj trenera jer vrlo malo stručnih djelatnika koji djeluju u planinarskim društvima jesu treneri u smislu vođenja i pripremanja športaša za natjecanja i to isključivo u športskom penjanju koje je jedina natjecateljska disciplina u planinarstvu. Sve druge osobe koje obavljaju stručne poslove u planinarstvu smatraju se instruktorima alpinizma, speleologije, vodičima, markacistima i instruktorima planinarstva u općim školama planinarstva. Nadalje, primjerice, podatak o 199 osoba koje obavljaju stručne poslove u ronjenju nije potpuno jasan. Naime, u oko 150 ronilačkih klubova u Hrvatskoj veći je broj članova koji obavljaju stručne poslove, ali dominantno u smislu turističkoga ronjenja, odnosno obučavanja odraslih građana i djece osnovnim tehnikama ronjenja te se oni prema zakonskoj definiciji trenerskoga posla ne ubrajaju u trenere, već među osobe osposobljene za rad u športu (voditelje, instruktore i sl.). Također je očita razlika u, primjerice, boćanju. Prema podacima Državnoga zavoda za statistiku u boćanju je 300 osoba koje obavljaju stručne poslove, iako je Hrvatski boćarski savez u našoj anketi jasno naznačio kako u 400 boćarskih klubova djeluje tek 20 trenera koji obavljaju trenerske poslove u smislu Zakona o športu i definicije trenera koja se koristi u ovoj studiji. Slična je situacija i u jedrenju. U podacima

Državnoga zavoda za statistiku ne razlikuju se različiti stupnjevi obavljanja stručnih poslova u športu (treneri i ostali stručni kadrovi) sukladno postojećoj zakonskoj regulativi. Stoga podatke Državnoga zavoda za statistiku treba uzeti s dozom opreza uvažavajući metodologiju prikupljanja podataka.

Za daljnje razumijevanje i interpretaciju podataka Državnog zavoda za statistiku o stručnim djelatnicima u športu, a koji su izneseni u tablici 9, važno je navesti još neke informacije o metodologiji prikupljanja podataka Državnoga zavoda za statistiku o športu. Statistički izvještaj športskih udruga (SPORT-1) dio je istraživanja „Sport“ koje se provodi svake treće godine sa stanjem na dan 31. prosinca kalendarske/izvještajne godine za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca. Statističko istraživanje Sport obuhvaća športske, šahovske i lovačke udruge te centre za šport i rekreaciju. Podaci se prikupljaju pomoću četiri izvještaja – Statistički izvještaj športskih udruga (obrazac SPORT-1); Statistički izvještaj šahovskih i bridž klubova (obrazac SPORT-2); Statistički izvještaj lovačkih društava (obrazac SPORT-3) i Statistički izvještaj centara za šport i rekreaciju (obrazac SPORT-4). Izvorni obrasci za sva istraživanja (pa tako i obrasci za istraživanje SPORT – SPORT-1, SPORT-2, SPORT-3 i SPORT-4) dostupni su javnosti i nalaze se na internetskim stranicama Državnoga zavoda za statistiku (www.dzs.hr) pod rubrikom Obrasci.

Izvještaj SPORT-1 podnose športske udruge (športski klubovi i športska društva) koja imaju svojstvo pravne osobe koje stječu upisom u registar kod zakonom određenoga tijela. Kako bi se dobio adresar za istraživanje „Sport“, korišten je ispis djelatnosti športskih klubova registriranih unutar razreda 93.12 Djelatnost športskih klubova, 93.13 Fitnes centri, 93.19 Ostale športske djelatnosti prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD, 2007) koji je prilagođen za potrebe provođenja istraživanja, odnosno za distribuciju područnim jedinicama

Državnoga zavoda za statistiku u županijama preko kojih se i prikupljaju izvješća u svrhu što potpunijega obuhvata. U prvoj distribuciji obrazaca, Izvještaj SPORT-1 upućen je na adrese 10.508 izvještajnih jedinica, a bilo je i naknadnih slanja na traženje područnih jedinica u županijama. Očito je kako Državni zavod za statistiku u prikupljanju podatka ne pravi razliku niti je iskazuje u svojim podacima između npr. športskih klubova i fitness centara. Pozitivni izvještaj je od ukupno 10.508 športskih udruga dostavilo njih 4.165; nije poznato, međutim, koliko je od toga športskih klubova koji sudjeluju u sustavu natjecanja nacionalnih športskih saveza.

Temeljna razlika u metodologiji prikupljanja podataka između Državnoga zavoda za statistiku i podataka prikupljenih za potrebe ove studije leži u činjenici da smo za ovo istraživanje podatke prikupljali isključivo o osobama koje obavljaju trenerske poslove u skladu s ranije definiranim zakonskim i stručnim opisom trenera, dok se u podacima Državnoga zavoda za statistiku nalaze i podaci o osobama osposobljenima za rad u športu (voditelji, instruktori i sl.). Nadalje, ovo istraživanje je prikupljalo podatke izravno od nacionalnih športskih saveza pod pretpostavkom da oni imaju uvid u cjelokupno stanje stručnoga kadra u svom športu te da raspolažu cjelovitim podacima o trenerima angažiranim u športskim klubovima njihova športa, dok je Državni zavod za statistiku preko svojih županijskih podružnica podatke dobivao neizravno od športskih klubova. Stoga se u nekim športovima (savezima) javljaju značajne razlike u prikazanom broju stručnih djelatnika (npr. jedrenje, konjički šport, tenis, veslanje itd.) u kojima djeluje veći broj osoba koje obavljaju niže razine stručnih poslova odnosno poslove osoba osposobljenih za rad u športu (voditelja, instruktora i sl.), a u evidenciji Državnoga zavoda za statistiku se vode kao treneri. U većini športova podaci se uglavnom poklapaju, odnosno iskazane brojčane vrijednosti ne odstupaju znatnije jedne od drugih.

Na temelju dostavljenih statističkih izvještaja 4.165 športskih klubova i razvrstanih po športovima, Državni zavod za statistiku je došao do podatka o 12.317 stručnih djelatnika u športu (tablica 9).

Tablica 9. Stručni djelatnici u športu u 2009. godini (Državni zavod za statistiku) i podaci o broju trenera prikupljeni istraživanjem za potrebe ovoga projekta tijekom 2011. godine

Športovi	Športski djelatnici (DZS, 2009)	Treneri (projektna studija, 2011)
Aikido	18	36
Alka	-	
Američki nogomet	2	
Atletika	121	107
Auto-moto	295	
Badminton	38	23
Baseball-softball	45	13+15 ¹
Biciklizam	145	
Bilijar	11	
Boćanje	300	20
Body building	104	
Boks	90	
Dizanje utega	8	
Judo	84	100
Gimnastika	171	169
Golf	26	
Hokej na ledu	19	18
Hokej na travi	35	37
Hrvanje	64	58
Jedrenje	173	30
Ju-jitsu	8	
Kajak-kanu	36	27
Karate	346	
Kick-boxing	181	
Klizanje	3	
Konjički šport	164	35
Košarka	575	498
Kuglanje	269	267
Mačevanje	5	
Motonautika i skijanje na vodi	10	8+5 ²
Nanbudo	8	
Nogomet	3.936	5.751

Odbojka	343	
Orijentacijski šport	9	
Pikado	27	
Planinarstvo	299	0
Plivanje	215	
Ragbi	47	
Ronilaštvo	199	
Rukomet	775	473
Savate boks	9	42
Skijanje	85	95
Skokovi u vodu	11	22
Športski ples	98	61 ³
Športski ribolov	1.113	100 ⁴
Stolni tenis	274	
Streličarstvo	38	71
Streljaštvo	297	0
Taekwondo	224	
Tajlandski boks	17	20
Tenis, squash	349	200+13 ⁵
Triatlon, duatlon	33	
Twirling	5	6
Vaterpolo	149	
Veslanje	101	30
Zrakoplovstvo	54	
Hrvatski sveučilišni športski savez	7	80
Hrvatski savez za šport i rekreaciju	166	0
Hrvatski školski športski savez	83	2.500
Ostali savezi i športovi ⁶		238
Ukupno	12.317	11.168

¹ Hrvatski baseball savez (13) + Hrvatski softball savez (15)

² Hrvatski savez za skijanje na vodi i wakeboard (8) + Jetski savez Hrvatske (5)

³ Hrvatski rock'n'roll savez (61)

⁴ Hrvatski savez za športski ribolov na moru (100)

⁵ Hrvatski teniski savez (200) + Hrvatski squash savez (13)

⁶ U istraživanju za potrebe ove studije prikupljeni su podaci o ukupnom broju trenera za Hrvatski biatloni savez (21), Hrvatski bob i skeleton savez (14), Hrvatski sanjkaški savez (5), Hrvatski savez daljinskog plivanja (31), Hrvatski savez sinkroniziranoga plivanja (33), Hrvatski šahovski savez (62), Hrvatski športski savez gluhih (17) i Specijalnu olimpijadu Hrvatske (55) koji nisu razvrstani u športove prema klasifikaciji Državnoga zavoda za statistiku (ukupno 238 trenera).

Uvažimo li objektivne metodološke razlike i probleme u oba načina prikupljanja podataka, uočavamo tek malenu razliku od oko 10% ili 1.200 trenera u podacima Državnoga zavoda za statistiku i ovoga istraživanja. S obzirom na to da u našem istraživanju nisu dobiveni podaci za ukupno 41

nacionalni športski savez, a podaci za njih su većinom iskazani u analizi Državnoga zavoda za statistiku, moguće je napraviti sljedeću simulaciju: ako se zbroje svi športovi za koje podaci nisu prikupljeni ovim istraživanjem, a postoje podaci Državnoga zavoda za statistiku, došlo bi se do brojke od 3.045 trenera. Ako taj podatak pribrojimo podatku o ukupnom broju trenera koji je prikupljen ovim istraživanjem, moguće je simulirati ukupan broj trenera u Hrvatskoj od oko 14.200 osoba, što uključuje i stručne djelatnike u sustavima školskoga i sveučilišnoga športa, odnosno, ako njih isključimo, dolazimo do brojke od oko 11.500 trenera, koja brojka odgovara našoj ranije iznesenoj pretpostavci o ukupnom broju trenera u Hrvatskoj.

U športovima kao što su jedrenje, boćanje, konjički šport, rukomet, savate, tenis, veslanje i školski šport postoji značajna razlika u podacima Državnoga zavoda za statistiku i podataka prikupljenih ovom studijom. U budućim istraživanjima bit će potrebno pokušati odrediti točne razloge značajnijih odstupanja u broju trenera u navedenim športovima, odnosno učiniti metodološke korekcije u prikupljanju podataka kako ne bi dolazilo do razlika u iskazanim podacima. Pritom na umu imamo prije svega uvođenje podrobnije i točnije definicije stručnih djelatnika u športu koju bi koristio Državni zavod za statistiku, a u skladu s postojećim zakonskim propisima i stručnim tumačenjima opisa i definicije trenerskih poslova.

Broj trenera u odnosu na broj klubova

Podatke o broju osoba koje obavljaju trenerske poslove u športskim klubovima pojedinoga športa moguće je dovesti u odnos s brojem športskih klubova. Time dobivamo podatke o broju trenera po športskom

klubu, na temelju čega je moguće zaključivati o opterećenosti trenera, kvaliteti stručnih stožera te donositi druge zaključke.

Broj klubova

S obzirom na dostupne izvore, postoje različiti podaci o broju športskih klubova u našoj zemlji. U Registru udruga Republike Hrvatske, broj udruga koje pod glavnom djelatnošću imaju upisanu športsku djelatnost je čak 14.842, odnosno oko 35% svih nevladinih udruga u Republici Hrvatskoj. Taj podatak treba uzet s velikom rezervom. Naime, Registar je organiziran tako da ne prepoznaje športske klubove koji sudjeluju u sustavima natjecanja nacionalnih športskih saveza od udruga koje se bave športskom djelatnošću, a nisu u sustavu športskih natjecanja (npr. Društvo Kustošijanaca koje je registrirano za skupljanje povijesne građe o športu Kustošije i njegovanje športske tradicije Kustošije). Nadalje, u Registar su upisane sve udruge koje su osnovane, ali ne postoji mogućnost izdvajanja onih udruga koje više ne djeluju ili su ugašene, odnosno u Registru se nalaze upisane i udruge koje više ne postoje i ne djeluju.

Državni zavod za statistiku je za potrebe statističkoga istraživanja športa za 2009. godine zatražio ispis djelatnosti športskih klubova registriranih unutar razreda 93.12 Djelatnost športskih klubova, 93.13 Fitnes centri i 93.19 Ostale športske djelatnosti prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD, 2007) koji je bio prilagođen za potrebe provođenja istraživanja. U tom ispisu nalazilo se 10.508 športskih udruga, ali nam nije poznat podatak o broju športskih udruga koje su se vodile u razredu 93.12 Djelatnost športskih klubova prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti. Statistički upitnik je ispunilo 4.165 športskih udruga. Iako je taj

podatak potrebno uzeti s dozom opreza, možemo ga smatrati podatkom koji pruža mogućnosti za kvalitetnije zaključivanje o realnom broju športskih klubova od Registra športskih udruga.

Prema procjenama Hrvatskoga olimpijskoga odbora, broj športskih klubova se kreće oko 7.000. Međutim, i taj podatak valja uzeti s rezervom s obzirom na to da se radi o procjeni koja datira s kraja 20. stoljeća i nikada, barem prema spoznajama autora ove studije, ova procjena broja klubova nije provjerena objektiviziranim pokazateljima.

Odnos broja trenera i broja klubova po športovima

Puno su vjerodostojniji, iako ne cjeloviti, podaci o broju športskih klubova u ovom trenutku, prema našem mišljenju, podaci dobiveni u sklopu anketnoga istraživanja za potrebe ove studije.

Tablica 10. Broj trenera, broj klubova i broj trenera po klubu

	Nacionalni športski savez	Broj trenera	Broj klubova	trenera /klubova
1.	Hrvatska federacija twirlinga	6	3	2
2.	Hrvatski aikido savez	36	9	4
3.	Hrvatski atletski savez	107	67	1,6
4.	Hrvatski badmintonski savez	23	20	1,15
5.	Hrvatski baseball savez	13	29	0,45
6.	Hrvatski biatlonski savez	21	8	2,6
7.	Hrvatski bob i skeleton savez	14	7	2
8.	Hrvatski boćarski savez	20	400	0,05
9.	Hrvatski gimnastički savez	169	43	3,9
10.	Hrvatski hokejski savez	37	10	3,7
11.	Hrvatski hrvački savez	58	29	2
12.	Hrvatski jedriličarski savez	30	111	0,3
13.	Hrvatski judo savez	100	65	1,5
14.	Hrvatski kajakaški savez	27	23	1,2

15.	Hrvatski konjički savez	35	60	0,6
16.	Hrvatski košarkaški savez	498		
17.	Hrvatski kuglački savez	267	232	1,2
18.	Hrvatski nogometni savez	5.751	1.513	3,8
19.	Hrvatski planinarski savez			
20.	Hrvatski rock"n"roll savez	61	18	3,4
21.	Hrvatski rukometni savez	473	300	1,6
22.	Hrvatski sanjkaški savez	5	3	1,7
23.	Hrvatski savate savez	42	23	1,8
24.	Hrvatski savez daljinskog plivanja	31	16	1,9
25.	Hrvatski savez hokeja na ledu	18	4	4,5
26.	Hrvatski savez sinkroniziranog plivanja	33		
27.	Hrvatski savez športske rekreacije "Šport za sve"			
28.	Hrvatski savez tajlandskog boksa	20	26	0,8
29.	Hrvatski savez za skijanje na vodi i wakeboard	8	10	0,8
30.	Hrvatski savez za skokove u vodu	22	10	2,2
31.	Hrvatski savez za športski ribolov na moru	100	105	0,9
32.	Hrvatski skijaški savez	95	59	1,6
33.	Hrvatski softball savez	15	9	1,7
34.	Hrvatski squash savez	13	10	1,3
35.	Hrvatski streličarski savez	71	47	1,5
36.	Hrvatski streljački savez		182	
37.	Hrvatski sveučilišni športski savez	80	68	1,2
38.	Hrvatski šahovski savez	62	215	0,3
39.	Hrvatski školski športski savez	2.500	1.200	2,1
40.	Hrvatski športski savez gluhih	17	17	1
41.	Hrvatski teniski savez	200	135	1,5
42.	Hrvatski veslački savez	30	32	0,9
43.	Jetski savez Hrvatske	5	9	0,6
44.	Specijalna olimpijada Hrvatske	55	32	1,7
	Ukupno	11168	5195	2,1
	UKUPNO (bez školskoga i sveučilišnoga športa)	8588	3891	2,2

Na uzorku nacionalnih športskih saveza koji su navedeni u tablici 10, u športskim klubovima koji djeluju u tim športovima trenerske poslove obavljaju u prosjeku 2,2 osobe po športskom klubu, izuzmemo li podatke za školski i sveučilišni sustav športa. Daleko najmanje trenera po

športskom klubu evidentiran je u Hrvatskom boćarskom savezu (0,05). Malen broj trenera po klubu zabilježili su još Hrvatski jedriličarski savez (0,3), Hrvatski šahovski savez (0,3), Hrvatski baseball savez (0,45), Jetski savez Hrvatske (0,6) i Hrvatski konjički savez (0,6). Podatak o manje od jednoga trenera po klubu dobiven je za Hrvatski savez tajlandskoga boksa (0,8), Hrvatski savez za skijanje na vodi i wakeboard (0,8), Hrvatski savez za športski ribolov na moru (0,9) i Hrvatski veslački savez (0,9). Dakle, u čak 10 nacionalnih športskih saveza od 44 (ili u 22% saveza) primijećen je nedostatak športskih trenera, odnosno u klubovima tih športova u prosjeku manje od jedne osobe obavlja stručne trenerske poslove.

Najpovoljniji omjeri broja trenera i broja športskih klubova evidentiran je u Hrvatskom savezu hokeja na ledu (4,5), Hrvatskom aikido savezu (4), Hrvatskom nogometnom savezu (3,8), Hrvatskom gimnastičkom savezu (3,9), Hrvatskom hokejskom savezu (3,7) i Hrvatskom rock'n'roll savezu (3,4).

Cjelovito gledano, u nacionalnim športskim savezima koji su dostavili podatke za ovo istraživanje manje je trenera od očekivanoga broja.

Činjenica da u 3.891 športskom klubu trenerske poslove obavlja 8.588 osoba ili 2,2 trenera po športskom klubu govori o nedovoljnom broju trenera u sustavu športa.

Ako jedna osoba obavlja trenerske poslove s više športaša ili športskih ekipa različite životne dobi i natjecateljske kvalitete, postavlja se pitanje koliko je objektivno u mogućnosti kvalitetno raditi, tj. postavlja se pitanje kvalitete obavljanja stručnih poslova. Iako u ovom istraživanju nismo prikupljali podatke o količini vremena koje u prosjeku dnevno trener utroši na neposredan rad sa športašima, s obzirom na malen broj trenera

moгуće je očekivati značajnu opterećenost trenera neposrednim radom sa športašima i športskim ekipama. Prema podacima za Veliku Britaniju, oko 73% trenera, od oko 1,1 milijun trenera, radi 3 sata tjedno ili manje sa športašima odnosno športskim ekipama.

Nepovoljan omjer trenera i športskih klubova također otvara i pitanje o pozornosti koju klubovi posvećuju stručnom radu. Osnovni preduvjet za športski napredak i ostvarivanje željenih ili mogućih športskih rezultata, odnosno za optimalno iskorištavanje ukupnih športaševih kapaciteta, a bez njihova ugrožavanja, prije svega i u najvećoj mjeri ovisi o kvaliteti trenažnoga rada odnosno sustava športske pripreme. Športski klubovi bi trebali dostići puno viši standard broja trenera po športskom klubu. O stručnoj spremi i kvaliteti rada trenera govorit ćemo u idućim poglavljima. Međutim, činjenica jest da je od relativno malenoga broja trenera koji, kako se čini iz predočenih podataka, imaju po jednoga suradnika po športskom klubu u prosjeku, teško očekivati kvalitetne trenažne i športske rezultate. Suvremeni šport zahtijeva kompleksan i timski pristup procesu športske pripreme kvalitetno obrazovanih i kompetentnih stručnjaka iz različitih područja specijalnosti. Stoga na stručni trenerski rad i kvalitetu trenerskoga rada treba gledati kao na temelj uspjeha športskoga kluba.

Vjerojatan razlog za neočekivano malen broj trenera koji je angažiran u športskim klubovima možemo tražiti u nekoliko čimbenika. Prije svega u činjenici da na tržištu rada nema dovoljno osoba s potrebnom stručnom spremom odnosno stručnim znanjima koji mogu kompetentno obavljati trenerske poslove. Drugi je mogući razlog financijske naravi. Kvalitetni, obrazovani i kompetentni treneri nisu jeftini i ako se na tržištu rada i nađu, tada se športski klubovi, koji raspolažu ograničenim financijskim sredstvima, ne odlučuju na angažiranje takvih trenera i stvaranje kvalitetnih stručnih timova, već se radije oslanjaju na mogućnost da postojeći treneri u klubu obavljaju veći opseg posla i rade s više selekcija

ili većim brojem športaša, a na uštrb kvalitete trenažnoga procesa. Ili se odlučuju angažirati neškolovane, nekompetentne i jeftinije tzv. „trenere“, koje potom ne iskazuju u analizama, odnosno koji volontiraju ili su „honorarno“ angažirani, ali im se honorari ne isplaćuju na zakonom propisan način.

Odnos broja trenera i broja klubova po županijama i u Gradu Zagrebu

U tablici 8 prikazani su ukupni brojevi trenera po županijama. Na temelju tih podataka bilo je moguće prepoznati snažnije i razvijenije športske sredine, barem kada se radi o ukupnom broju trenera. Međutim, podaci o omjeru broja trenera i broja klubova pružit će puno jasniju i kvalitetniju sliku o razvijenosti sustava športa u pojedinim županijama.

Nažalost, podaci u tablici 11 odnose se samo na 32 nacionalna športska saveza zato što 10 nacionalnih športskih saveza nije dostavilo podatke o raspodjeli trenera po županijama odnosno o raspodjeli klubova po županijama ili je dostavilo necjelovite podatke. Međutim, i ovako prikazani, podaci su relevantni te su uključeni u ovu analizu.

Tablica 11. Broj trenera, broj klubova i omjer treneri/klubovi po županijama i u Gradu Zagrebu*

Županija	Broj trenera	Broj klubova	Omjer treneri/klubovi	Županija	Broj trenera	Broj klubova	Omjer treneri/klubovi
Zagrebačka	219	211	1	Brodsko-posavska	133	146	0,9
Krapinsko-zagorska	172	76	2,3	Zadarska	354	84	4,2
Sisačko-moslavačka	373	130	2,9	Osječko-baranjska	456	281	1,6
Karlovačka	69	79	0,9	Šibensko-kninska	68	62	1,1
Varaždinska	290	125	2,3	Vukovarsko-srijemska	94	133	0,7
Koprivničko-križevačka	57	99	0,6	Splitsko-dalmatinska	503	214	2,4
Bjelovarsko-bilogorska	33	101	0,3	Istarska	148	155	0,9
Primorsko-goranska	210	208	1	Dubrovačko-neretvanska	36	87	0,4
Ličko-senjska	26	45	0,6	Međimurska	270	132	2
Virovitičko-podravska	44	94	0,5	Grad Zagreb	1157	327	3,5
Požeško-slavonska	43	87	0,5	Ukupno	4755	2876	1,6

* Hrvatski savez hokeja na ledu, Hrvatsku judo savez, Hrvatski jedriličarski savez, Hrvatski rukometni savez, Hrvatski boćarski savez, Hrvatski savez sportske rekreacije "Sport za sve", Hrvatski savez sinkroniziranoga plivanja, Hrvatski teniski savez, Hrvatski planinarski savez i Hrvatski košarkaški savez nisu dostavili podatke o raspodjeli trenera po županijama i/ili o raspodjeli klubova po županijama ili su ih dostavili necjelovite, stoga su izuzeti iz ove tablice. Hrvatski nogometni savez je predstavio distribuciju za samo 3.304 trenera koji su evidentirani u sustavu COMET. Podaci Hrvatskoga školskoga športskoga saveza i Hrvatskoga sveučilišnoga športskoga saveza nisu uključeni u ovu analizu.

Podaci govore o tome kako je manje od jednoga trenera po športskom klubu evidentirano u čak 10 županija. Najlošiji omjer treneri/klubovi

dobiven je u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (0,3), a zatim slijede Dubrovačko-neretvanska županija (0,4), Virovitičko-podravska i Požeško-slavonska županija sa po 0,5 te Koprivničko-križevačka i Ličko-senjska sa po 0,6 trenera po športskom klub. Najpovoljniji omjer trenera i klubova je u Zadarskoj županiji (4,2) i u Gradu Zagrebu (3,5).

U prethodnom poglavlju prepoznali smo športove u kojima je angažiran malen broj trenera i u kojima je razina stručnoga rada na lošijoj razini. Ova analiza nam otkriva koje su to županije s malenim brojem trenera. Županijske zajednice športskih udruga u županijama s najlošijim pokazateljima trebale bi napraviti detaljnije i obuhvatnije analize trenerskoga rada na svome području te učiniti dodatne napore za pronalaženje financijskih i ljudskih resursa za unaprjeđenje trenerskoga i stručnoga rada u športskim klubovima na svome području.

Struktura trenera s obzirom na trenerske poslove koje obavljaju

U dijelu istraživanja kojim smo prikupljali informacije o strukturi trenerskih poslova podatke nisu dostavili Hrvatski kuglački savez, Hrvatski rukometni savez, Hrvatski savez daljinskoga plivanja, Hrvatski savez sportske rekreacije „Sport za sve“ i Hrvatski streljački savez. U analizu nismo uvrstili podatke Hrvatskoga školskog športskog saveza i Hrvatskoga sveučilišnog športskog saveza. Iako je Hrvatski teniski savez dostavio podatke o strukturi trenerskih poslova za samo 125, od ukupno 200 trenera, uvrstili smo ih u analizu.

Tablica 12. Trenerski poslovi

	Treneri seniora	Pomoćni treneri seniora	Kondicijski treneri	Treneri mlađih dobnih uzrasta	Ostalo
UKUPNO	840	247	42	4.034	243
Od toga žena	122	37	7	170	109

Najveći broj analizom obuhvaćenih trenera jesu treneri mlađih dobnih skupina – njih 4.034 ili 75%. Trenera seniora ima 840 ili 15,5%, pomoćnih trenera 247 ili 4,6%, a najmanje je kondicijskih trenera – samo 42 ili 0,8%. U skupinu „ostalo“ uvrštena su 243 ili 4,5% trenera. Radi se o trenerima koji nisu mogli biti uvršteni ni u jednu od ponuđenih kategorija iz različitih razloga, a najčešće zato što predložena struktura trenerskih poslova ne odgovara specifičnostima pojedinoga športa. Hrvatski gimnastički savez je, primjerice, svih 169 svojih trenera uvrstio u skupinu „ostalo“.

Vrlo je malen postotak pomoćnih trenera (4,6%) i kondicijskih trenera (0,8%), što omogućuje zaključak kako su hrvatski treneri još uvijek tzv. „univerzalni“ treneri, koji rade bez odgovarajućih stručnih timova koji bi uključivali specijalizirane trenere. Količina potrebnoga trenerskoga znanja za uspješno provođenje športske pripreme, osobito u športaša koji pretendiraju na međunarodne uspjehe, u ovome je trenutku prevelika za jednoga čovjeka, univerzalnoga trenera. Stoga bi bilo nužno izgrađivati kvalitetne stručne stožere koji će se sastojati od više stručnih trenera specijaliziranih za pojedina područja športske pripreme. U tom smislu naročito ističemo specijalizirane trenere za kondicijsku pripremu športaša, koji u analiziranom uzroku trenera čine svega 0,8% trenera. U kvalitetnim i vrhunskim športskim sustavima u svijetu uočljiv je trend specijalizacije trenerskih poslova. Stoga činjenica da u hrvatskome športu još uvijek dominiraju „univerzalni“ treneri može biti ozbiljan ograničavajući čimbenik za kvalitetu trenerskoga rada.

Analiza sustava školovanja i 4. osposobljavanja trenera

Važnost sustava za školovanje trenera

Edukacija trenera, odnosno stručnih kadrova za rad u športu jedan je od najvažnijih čimbenika sustava športa. Kako bi društvo zadovoljilo, prije svega, zakonski propisane uvjete za osobe koje mogu provoditi trenerske poslove u športu, a time i osiguralo kvalitetu provođenja sustava športske pripreme, potrebno je ponuditi programe školovanja završetkom kojih će se osigurati potrebna razina stručne spreme i kompetencija.

Trener – glavni čimbenik kvalitete rada u športu, jest osoba koja mora imati odgovarajuću razinu stručnih, pedagoških, metodičkih i trenažnih znanja što ih stječe školovanjem na institucijama za školovanje kadrova za potrebe športa.

Zakon o športu (NN, 71/06) definira trenere kao osobe koje programiraju i provode športsku pripremu, športsku rekreaciju i športsku poduku, a moraju imati stručnu spremu najmanje na razini trenera prvostupnika. Nadalje, Zakon uz posebne uvjete dopušta pojedincima rad

u športu nakon završenoga programa ustanove specijalizirane za osposobljavanje za rad u športu. Uvažimo li sve činjenice iznesene u prethodnim poglavljima, uočavamo jasno izraženu potrebu da se sustav školovanja uredi i da se jasnije definiraju mogućnosti za školovanje osoba za rad u športu u Republici Hrvatskoj.

Kao rezultat razvoja kineziologije, športskih rezultata i sustava športa u cjelini javlja se sve veća količina stručnih i znanstvenih informacija potrebnih za rad u športu, stoga je nužno školovati kadrove koji će ta znanja usvojiti i primjenjivati ih u svome radu u športu. Također valja razviti i sustav cjeloživotnog obrazovanja i usavršavanja jer jednom usvojena znanja i vještine valja obnavljati te pratiti razvoj kineziologije i stručnoga područja interesa. Kako bi se osigurala konkurentnost i kvaliteta rada u hrvatskome športu, važno je ostvariti navedene pretpostavke.

Razine stručne spreme i osposobljenosti u športu

Postojeće razine stručne spreme odnosno stručne osposobljenosti mogu se podijeliti u 4 razine od najniže razine stručne kvalifikacije (razina 1 – osobe osposobljene za rad u športu programima ustanova za osposobljavanje kadrova u športu) pa do najviše moguće razine stručne kvalifikacije (razina 4 – doktorat znanosti iz područja društvenih znanosti, polje – kineziologija) (tablica 13).

Prva razina podrazumijeva osobe osposobljene za rad u športu programima ustanova za osposobljavanje kadrova u športu. Druga se razina odnosi na stručne prvostupnike trenerske struke (trogodišnji stručni

studij) i osobe sa stečenom EURO „B“, EURO „A“ i EURO „PRO“ licencom Nogometne akademije Hrvatskoga nogometnoga saveza. Treća razina je podijeljena u dvije podrazine: a) stručni specijalisti trenerske struke, što podrazumijeva završetak specijalističkoga diplomskoga stručnog studija u trajanju od 5 godina i b) osobe koje su završile sveučilišni studij kineziologije u trajanju od 4, odnosno 5 godina. Na najvišoj, 4. razini su sveučilišni specijalisti športa (poslijediplomski specijalistički studij kineziologije športa) i doktori društvenih znanosti iz polja kineziologije koji su završili poslijediplomski doktorski studij kineziologije.

Tablica 13. Razine stručne spreme odnosno osposobljenosti u športu

RAZINA 1	Osobe osposobljene za rad u športu u ustanovama za osposobljavanje kadrova u športu: <ul style="list-style-type: none"> • Odjel za osposobljavanje kadrova u športu Kineziološkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu • Nogometna akademija HNS-a (C licenca) • Hrvatska olimpijska akademija 	RAZINA 2	<ul style="list-style-type: none"> • Stručni prvostupnik trenerske struke – trener izabranoga športa ili trener kondicijske pripreme športaša ili trener fitnesa – završen stručni studij za izobrazbu trenera u trajanju od 3 godine; • osobe s EURO „B“, EURO „A“ i EURO „PRO“ licencom Nogometne akademije HNS-a
RAZINA 3a	Stručni specijalist trenerske struke – završen specijalistički diplomski stručni studij u trajanju od 5 godina	RAZINA 3b	Profesor fizičke kulture; profesor kineziologije; magistar kineziologije u edukaciji i športu (izborni modul šport, kondicijska priprema športaša, fitnes ili osnovne kineziološke transformacije) – završen integrirani sveučilišni studij kineziologije u trajanju od 4 odnosno 5 godina
RAZINA 4a	<ul style="list-style-type: none"> • Sveučilišni specijalist športa – završen poslijediplomski specijalistički studij kineziologije športa 	RAZINA 4b	<ul style="list-style-type: none"> • Doktor društvenih znanosti iz polja kineziologije – završen doktorski studij kineziologije

Institucije za školovanje odnosno osposobljavanje kadrova u športu

Izobrazba stručnih kadrova za rad sa športašima na svim razinama njihova razvoja temeljna je zadaća institucija koje imaju zakonsko pravo i obvezu obavljati tu djelatnost. U Republici Hrvatskoj postoji nekoliko institucija koje obavljaju školovanje i osposobljavanje kadrova za rad u

športu. Prije svega su to visokoškolske obrazovne institucije koje svojim programima obrazuju stručnjake za rad u različitim granama športa. Osim visokoškolskih institucija u obrazovanju kadrova za potrebe športa sudjeluju i ustanove koje provode programe osposobljavanja kadrova u športu, što im omogućuje članak 9., stavak 3. Zakona o športu (NN, 71/06). U okviru ove projektne studije obrađene su četiri institucija koje se u Republici Hrvatskoj bave izobrazbom kadrova za potrebe športa. Spomenute institucije su sljedeće:

- Sveučilište u Zagrebu Kineziološki fakultet i Studijski centar za izobrazbu trenera pri Kineziološkom fakultetu u Zagrebu⁶;
- Sveučilište u Splitu Kineziološki fakultet;
- Hrvatska olimpijska akademija i
- Nogometna akademija Hrvatskoga nogometnoga saveza.

Kineziološki fakultet u Zagrebu

Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu djeluje od 1959. godine kao samostalna visokoškolska institucija koja, između ostaloga, svojim programima školuje i kadrove za potrebe športa. U okviru fakulteta od 1965. godine djelovao je studij za više športske trenere, a od 1998. godine Odjel za izobrazbu trenera Društvenoga veleučilišta u Zagrebu. Nakon ukidanja Društvenoga veleučilišta u Zagrebu 2011. godine, programi za izobrazbu trenera provode se na Kineziološkom fakultetu u okviru Studijskoga centra za izobrazbu trenera. Sukladno tome, na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu danas se provode programi za izobrazbu kadrova u športu od druge do četvrte razina.

⁶ Ukidanjem Društvenoga veleučilišta u Zagrebu početkom listopada 2011. godine, Odjel za izobrazbu trenera nastavlja s radom u okviru Kineziološkoga fakulteta kao Studijski centar za izobrazbu trenera pri Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij kineziologije

Na integriranom preddiplomskom i diplomskom sveučilišnom studiju kineziologije školuju se magistri edukacije u kineziologiji za izvođenje nastave tjelesne i zdravstvene kulture na svim stupnjevima odgoja i obrazovanja (od predškolskoga do visokoškolskoga) i stječu akademski naziv: **magistar kineziologije**, skraćeno **mag.cin.** U skladu s izabranim izbornim modulom, studenti stječu i dopunsku kompetenciju za rad u jednome od područja primijenjene kineziologije.

To znači da student stječe prvu kompetenciju za rad na području tjelesne i zdravstvene kulture u školstvu, a drugu kompetenciju temeljem izabranoga modula iz jednoga područja primijenjene kineziologije za rad u športu, ili u kineziološkoj rekreaciji, ili u kineziterapiji ili u menadžmentu športa.

Navedene kompetencije studenti stječu redovitim studijem u trajanju od 5 godina, odnosno 10 semestara. Studij se sastoji od obveznih i izbornih predmeta, koji se slušaju cijelo vrijeme studija, te od obveznoga i izbornoga modula koji se u programu nalaze od 7. do 10. semestra. Tijekom studija studenti slušaju više od 3.600 sati nastave i polažu oko 50 ispita iz nastavnih predmeta. Kompetencije za rad u pojedinom športu studenti integriranoga preddiplomskoga i diplomskoga sveučilišnoga studija kineziologije stječu upisom izbornih modula koji su prikazani u tablici 14.

Tablica 14. Izborni moduli koji omogućavaju drugu kompetenciju za rad u športu u okviru sveučilišnoga integriranoga studija na Kineziološkom fakultetu u Zagrebu

ŠPORTOVI		OSNOVNE KINEZIOLOŠKE TRANSFORMACIJE	
1.	Atletika	1.	Osnovne kineziološke transformacije
2.	Plivanje	2.	Kondicijska priprema športaša
3.	Veslanje	3.	Fitnes
4.	Jedrenje		
5.	Alpsko skijanje		
6.	Košarka		
7.	Nogomet		
8.	Odbojka		
9.	Rukomet		
10.	Vaterpolo		
11.	Tenis		
12.	Hrvanje		
13.	Judo		
14.	Ritmička gimnastika		
15.	Športska gimnastika		
16.	Ostali športovi		

Iz gore navedene tablice vidljivo je da studenti na sveučilišnom studiju upisom i završetkom izbornog modula športa imaju mogućnost steći kompetenciju u velikom broju različitih športskih grana. Strukturu izbornih modula Šport i Osnovne kineziološke transformacije obuhvaćeni su predmeti koji se odnose na kineziološku analizu, antropološku analizu, metodiku treninga, programiranje treninga i kontrolu treniranosti u izabranom športu. Tako postavljen sustav izobrazbe omogućuje završenim studentima obavljanje najsloženijih stručnih poslova u športu.

Specijalistički poslijediplomski studij kineziologije i poslijediplomski doktorski studij kineziologije

Nakon završetka integriranoga preddiplomskoga i diplomskoga sveučilišnoga studija kineziologije studenti, pod određenim uvjetima, stječu pravo na upis specijalističkoga poslijediplomskog studija kineziologije u

kojem stječu naziv sveučilišni specijalist kineziologije športa te pravo na upis na poslijediplomski doktorski studij kineziologije završetkom kojega stječu naziv doktor društvenih znanosti iz polja kineziologije (četvrta razina stručne spreme).

Završetkom studija i stjecanjem akademskoga naziva doktora znanosti završeni student je kvalificiran za samostalno projektiranje i provedbu znanstveno-istraživačkoga rada na području kineziologije te srodnih i dodirnih znanstvenih disciplina i područja. U skladu s izabranim modulom, završeni student stječe dodatnu kompetenciju za projektiranje istraživanja i evaluaciju programa u pojedinim područjima primijenjene kineziologije. Ti znanstveni kadrovi kvalificirani su za (uspješan) transfer znanstvenih spoznaja i njihovu primjenu u sustavima školstva, športa i športske rekreacije.

Shema 1. Sveučilišni studij kineziologije – integrirani sveučilišni studij kineziologije i poslijediplomski doktorski studij kineziologije (0+5+3)

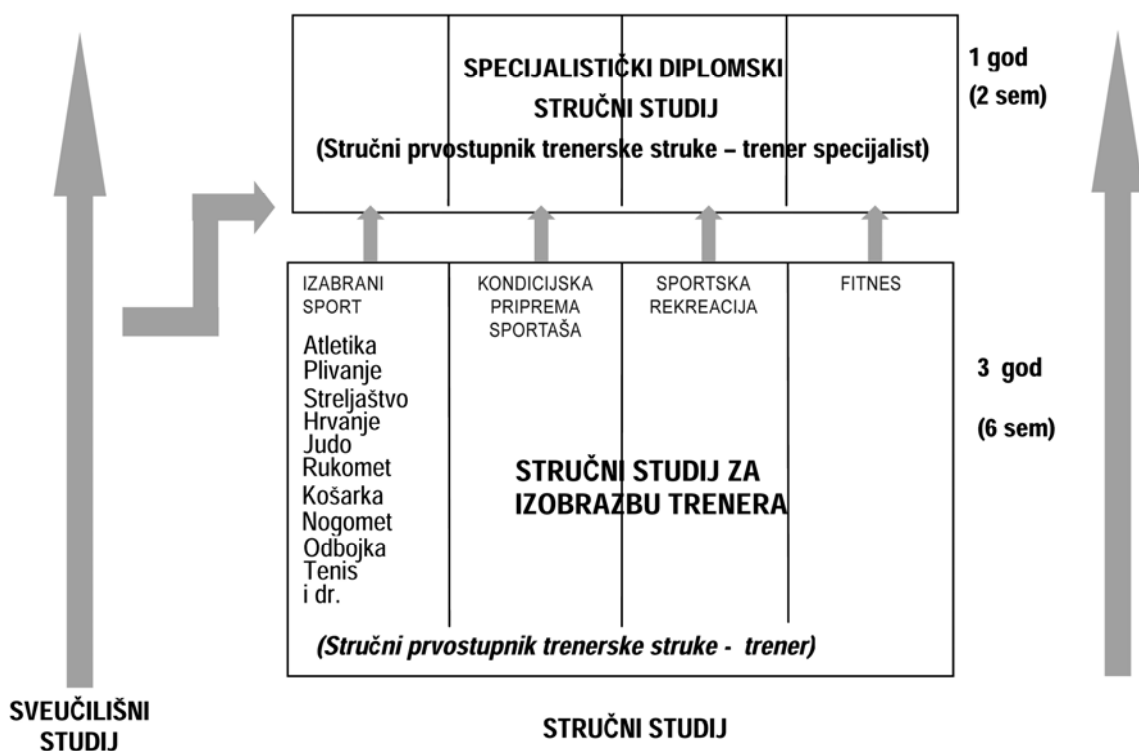


Studijski centar za izobrazbu trenera pri Kineziološkom fakultetu u Zagrebu

Od 1965. godine djelovala je pri Kineziološkom fakultetu u Zagrebu Viša trenerska škola. Ona se od 1998. godine nalazi u okviru Odjela za izobrazbu trenera Društvenoga veleučilišta u Zagrebu. Budući da je 2011. godine, uredbom Vlade Republike Hrvatske ukinuto Društveno veleučilište u Zagrebu, školovanje trenera nastavlja se u Studijskom centru za izobrazbu trenera na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Kadrovi se za potrebe športa u okviru stručnih studija školuju na dvije

razine. Prva razina je stručni studij za izobrazbu trenera, a druga razina je specijalistički diplomski stručni studij.

Schema 2. Stručni i specijalistički studiji za izobrazbu trenera - Studijski centar za izobrazbu trenera Kineziološkog fakulteta u Zagrebu⁷



Stručni studij za izobrazbu trenera

Stručni studij obrazuje trenere prvostupnike koji tijekom procesa izobrazbe stječu 180 ECTS (European Credit Transfer System) bodova i naziv prvostupnika trenerske struke (druga razina stručne sprema).

⁷ Shema prikazuje trenutno stanje i odnos stručnoga i specijalističkoga studija. U tijeku je, međutim, reforma specijalističkoga studija te se očekuje, kako je i naglašeno u tekstu, produživanje specijalističkoga studija s jedne godine (2 semestra) na 2 godine (4 semestra). Tada bi stručni trenerski studij trajao ukupno pet godina (3+2).

Stručni nazivi koje stječu polaznici ovoga programa ovisi o završenom smjeru:

- stručni prvostupnik – trenerske struke iz određene športske grane
- stručni prvostupnik – trenerske struke iz kondicijske pripreme športaša;
- stručni prvostupnik – trenerske struke iz fitnesa;
- stručni prvostupnik – trenerske struke iz športske rekreacije.

Studenti završetkom ovoga programa stječu stručnu kompetenciju za rad u jednome od područja primijenjene kineziologije: u športu, kondicijskoj pripremi športaša, fitnesu ili u športskoj rekreaciji.

Svladavanjem programa stručnoga studija završeni studenti stječu potrebne stručne kompetencije. Znanja stečena pohađanjem polaganjem ispita obveznih i izbornih predmeta te predmeta izbornoga modula omogućuje završenim studentima stručnoga studija potrebne kompetencije i vještine za obavljanje sljedećih stručnih poslova:

- planiranje, programiranje, izvođenje i kontrola trenažnoga rada u izabranome športu s osobama različitoga spola, različite dobi (od djece do odraslih) i različite kvalitete (od početnika do vrhunskih športaša);
- planiranje, programiranje, izvođenje i kontrola različitih programa športsko-rekreacijskoga vježbanja s pretežno odraslim osobama;
- provođenje različitih programa kondicijske pripreme koji se temelje na planiranju, programiranju, izvođenju i kontroli procesa kondicijskoga treniranja u različitim športovima sa športašima različite dobi, spola i kvalitete, kao i s ostalim korisnicima programa kondicijskoga vježbanja;
- provođenje različitih programa vježbanja koji se temelje na planiranju, programiranju, izvođenju i kontroli procesa fitnes

treninga s različitim populacijama korisnika, osobito s osobama sa zdravstvenim poteškoćama.

Specijalistički diplomski stručni studij

Polaznici specijalističkoga diplomskoga stručnog studija dobivaju potrebna znanja za obavljanje najsloženijih stručnih poslova u športu. Nakon završenoga programa specijalističkoga diplomskoga stručnog studija stječe se 120 ECTS bodova i naziv stručnoga specijalista trenerske struke (treća razina stručne spreme). Ovisno o završenom smjeru, student stječe visokostručnu kompetenciju za rad u jednome od područja primijenjene kineziologije: u športu, kondicijskoj pripremi športaša, fitnessu ili u športskoj rekreaciji.

Razina stručne spreme stečena tijekom specijalističkoga diplomskoga stručnog studija se ogleda osobito u sljedećemu:

- u razumijevanju bioloških zakonitosti rasta i razvoja djece i mladih, kao i genetičkih osnova za prepoznavanje talenata u športu te u sposobnosti njihova analiziranja;
- u znanjima o vladinom i nevladinom ustroju i funkcioniranju športa i športske rekreacije na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini;
- u znanjima potrebnima za strateško planiranje razvoja športa i športske rekreacije na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini;
- u komunikacijskim vještinama potrebnima za uspješno upravljanje športskim organizacijama i za uspješno vođenje transformacijskih procesa na pojedinim područjima primijenjene kineziologije;
- u visokostručnim znanjima iz područja strukturne, biomehaničke i funkcionalne analize kinezioloških aktivnosti

koje predstavljaju sadržaj procesa vježbanja na svim područjima primjene;

- u znanjima i vještinama za odabir i provedbu dijagnostičkih postupaka u cilju utvrđivanja stanja pripremljenosti sudionika u procesima športskoga treninga, rekreacijskoga vježbanja, treninga kondicijske pripreme i vježbanja u okviru fitnes programa;
- u sposobnosti primjene stečenih teorijskih i metodičkih znanja potrebnih za kreiranje i unaprjeđenje tehnologije planiranja, programiranja i kontrole transformacijskih procesa u športu, športskoj rekreaciji, kondicijskoj pripremi športaša i vježbanja u okviru fitnes programa.

Centar za osposobljavanje kadrova za potrebe sporta Kineziološkoga fakulteta u Zagrebu

U okviru Instituta za kineziologiju Kineziološkoga fakulteta u Zagrebu djeluje Centar za osposobljavanje kadrova za potrebe športa. Kako je već ranije navedeno, Zakon o športu (NN, 71/06) definirao je razine stručne spreme te mogućnosti za obavljanje stručnih poslova u športu. Tri su mogućnosti da osoba koja nema razinu prvostupnika trenerske struke radi kao trener. Prva se odnosi na osobe osposobljene temeljem programa za stjecanje licencije krovnih europskih i svjetskih športskih asocijacija, druga se odnosi na osobe koje su osvojile medalju na Olimpijskim igrama, svjetskim ili europskim prvenstvima, a osposobljene su programima ustanove za osposobljavanje kadrova u športu i treća se odnosi na osobe koje su 15 godina obavljale poslove trenera, a stručno su osposobljene programima ustanove za osposobljavanje kadrova u športu.

Kineziološki fakultet u Splitu

Kineziološki fakultet Sveučilišta u Splitu kao samostalna visokoškolska institucija provodi školovanje na integriranom preddiplomskom i diplomskom sveučilišnom studiju kineziologije (treća razina stručne spreme) i sveučilišnom poslijediplomskom doktorskom studiju kineziologije (četvrta razina stručne spreme). Također, fakultet se priprema i za skori početak provođenja stručnih studija, i to za stručni preddiplomski studij kineziologije i specijalistički diplomski studij kineziologije. Drugim riječima, na Kineziološkom fakultetu u Splitu provode se svi studijski programi kao ranije opisani programi na Kineziološkom fakultetu u Zagrebu

Iako postoje razumljive i logične razlike u strukturi i načinu izvođenja svih navedenih studija između Kineziološkoga fakulteta u Splitu i Kineziološkoga fakulteta u Zagrebu, završeni studenti svih studija oba fakulteta stječu iste kompetencije za obavljanje stručnih poslova u športu.

Hrvatska olimpijska akademija

Hrvatski olimpijski odbor je 1999. godine donio Pravilnik o osposobljavanju i usavršavanju kadrova u športu kojim propisuje način i uvjete osposobljavanja i usavršavanja kadrova u športu. Programe osposobljavanja i usavršavanja izvodi Hrvatska olimpijska akademija.

Sukladno odredbama Pravilnika, kandidati mogu pohađanjem programa osposobljavanja i usavršavanja steći zvanja koja se odnose na:

- osposobljenost za obavljanje tehničko-organizacijskih poslova manje složenosti za zanimanja potrebnih športu, kao što su: voditelji održavanja športskih objekata (bazeni za plivanje, skijaški liftovi, kuglane, športske dvorane i sl.) i športskih površina (travnatih, lešnatih, asfaltnih, ledenih, snježnih, drvenih, gumeno-plastičnih i sl.);
- osposobljenost za obavljanje stručnih poslova u športu I. stupnja – voditelji športskih aktivnosti;
- usavršenost za obavljanje stručnih poslova u športu II. stupnja – treneri, instruktori, učitelji.

Nogometna akademija Hrvatskoga nogometnoga saveza

Sukladno odredbama članaka 9., 59. i 60. Zakona o športu (NN 71/06), Programa o osposobljavanju kadrova za obavljanje stručnih poslova u športu, Zakona o obrazovanju odraslih, Sporazuma Hrvatskoga nogometnoga saveza (u daljnjem tekstu: HNS) i Hrvatske olimpijske akademije, Statuta Hrvatskoga nogometnoga saveza, UEFA-ine konvencije o međusobnom priznavanju diploma i licencija, Hrvatski nogometni savez tečajevima, školama, seminarima i savjetovanjima obavlja stalno stručno osposobljavanje, školovanje i usavršavanje stručnih kadrova za potrebe nogometnoga športa. Osposobljavanje i usavršavanje se provodi putem Hrvatske nogometne akademije. Edukacija trenera provodi se po stupnjevima, odnosno razinama, i to:

- razina C – tečaj (provodi se u trajanju od 6 mjeseci, 3 x 20 sati nastave);
- razina UEFA B – tečaj (provodi se u trajanju od 1 godine, 3 x 40 (+20) sati nastave);
- razina UEFA A – tečaj (provodi se u trajanju od 1 godine, 2 x 80 (+ 30) sati nastave);
- razina UEFA PRO – škola (provodi se u trajanju od 2 godine, 4 semestra x 80 (+ 60) sati nastave).

Zakonska utemeljenost za provođenje osposobljavanja kadrova za potrebe nogometa nalazi se u Zakonu o športu članak 9. stavak 3. koji omogućuje osposobljavanje trenerskih kadrova za rad u športu na temelju programa za stjecanje licencije krovnih europskih ili svjetskih udruženja pojedinoga športa.

5. Obrazovna struktura trenera

Problem obrazovanja trenera u Republici Hrvatskoj

Jedan od važnijih problema koji je postavljen pred istraživački tim prije izrade ove projektne studije bio je problem analiziranja trenutačnoga stanja školovanja odnosno aktualne obrazovne strukture trenera u Republici Hrvatskoj.

Oko pitanja minimalne i nužne razine školovanja koju moraju imati treneri, u stručnoj i športskoj javnosti bilo je mnogo razgovora i diskusija u proteklih petnaestak godina, a rasprava se osobito intenzivirala tijekom donošenja trenutačno važećega Zakona o športu iz 2006. godine.

Koliko je problem školovanja trenera odnosno osposobljavanja trenera složen, govori i činjenica kako Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske do danas nije donijelo Pravilnik o stručnoj spremi, odnosno stručnoj osposobljenosti potrebnoj za obavljanje stručnih poslova u športu prema vrsti i složenosti određenih poslova (Zakon o športu, NN 71/06, čl.60. st. 5). Taj pravilnik, koji bi trebao biti temeljni provedbeni akt za reguliranje pitanja tko može (smije) obavljati koje stručne poslove u športu, ni nakon više od 5 godina od stupanja Zakona na snagu nije donesen, iako je Zakon propisivao obvezu njegova donošenja u roku od 6 mjeseci od stupanja Zakona na snagu.

Podaci koji će biti predstavljeni u ovome poglavlju posredno otkrivaju i razloge za nedonošenje spomenutoga Pravilnika. Naime, struktura kvalificiranosti sportskih trenera u Republici Hrvatskoj je toliko nepovoljna da bi spomenuti Pravilnik i njegova doslovna primjena (sankcijama temeljem inspekcijskoga nadzora) doveo u pitanje opstojnost velikoga broja klubova. Međutim, ako se u skoroj budućnosti takav Pravilnik ne donese, opstojnost hrvatskoga športa doći će u pitanje.

Kvalificirani i nekvalificirani treneri

Na anketna pitanja o stručnoj spremi trenera odgovorio je 41 nacionalni športski savez. Podatke nisu dostavili Hrvatski savez sportske rekreacije „Sport za sve“, Hrvatski planinarski savez i Jetski savez Hrvatske. Podatke Hrvatskoga školskog športskog saveza i Hrvatskoga sveučilišnog športskog saveza nismo uvrstili u ovu analizu. Hrvatski konjički savez i Hrvatski teniski savez samo su djelomično odgovorili na pitanja o stručnoj spremi trenera, ali su ipak uvršteni u analizu. Hrvatski nogometni savez je dostavio podatke o stručnoj spremi za 3.304 trenera koji su evidentirani u sustavu COMET. Analiza je provedena na uzorku od 5.905 trenera.

Sumarni pokazatelji o trenerima koji imaju potrebnu stručnu spremu, odnosno koji su kvalificirani za obavljanje stručnih poslova i onih koji to nisu, prikazani su u tablici 15.

Tablica 15. Kvalificirani i nekvalificirani treneri

	Kvalificirani	%	Nekvalificirani	%
Ukupno	3.711	62,8%	2.194	37,2%
Od toga žene	107	27,1%	288	72,9%

Od ukupnoga broja analizom obuhvaćenih trenera njih čak 2.194 ili 37,2% ne ispunjava zakonske uvjete za obavljanje trenerskih poslova, odnosno smatraju se nekvalificiranima za posao koji obavljaju, dok se 3.711 trenera ili 62,8% smatra kvalificiranima za obavljanje trenerskih poslova. Obrazovna struktura muških trenera je povoljnija od obrazovne strukture trenerica budući da čak 288 ili 72,9% trenerica nema potrebnu stručnu kvalifikaciju, dok njih 107 ili 27,1% obavlja trenerske poslove u skladu sa Zakonom o športu, odnosno ima potrebnu razinu stručne spreme.

Detaljnija obrazovna struktura trenera u analiziranom uzorku prokazana je u tablici 16.

Tablica 16. Obrazovna struktura trenera

	Visoka stručna sprema		Viša stručna sprema		HOA ²	Nogometna akademija HNS-a ¹	Polaznik/student/apsolvent ²	Ostalo ²	Ukupno
	Kineziološki fakultet ¹	Ostalo ²	Viša trenerska ¹	Ostalo ²					
UKUPNO	919	103	852	410	960	1.940	413	308	5905
%	15,6%	1,7%	14,4%	6,9%	16,3%	32,9%	7%	5,2%	100%
Od toga žena	83	33	24	24	78		90	63	395

¹ kvalificirani za obavljanje trenerskih poslova

² nekvalificirani za obavljanje trenerskih poslova

Najveći udio trenera u analiziranom uzorku, čak 32,9%, čine treneri koji su završili Nogometnu akademiju Hrvatskoga nogometnoga saveza, slijede osobe osposobljene za rad u športu programima za osposobljavanje odraslih Hrvatske olimpijske akademije sa 16,3%. Tek

zatim dolaze treneri koji su stručnu spremu stekli završetkom Kineziološkoga fakulteta ili tzv. „Više trenerske škole“ odnosno Odjela za izobrazbu trenera koji od studenoga 2011. godine djeluje kao Studijski centar za izobrazbu trenera pri Kineziološkom fakultetu u Zagrebu. Od akademske godine 2011./2012. i Kineziološki fakultet u Splitu upisuje polaznike stručnih trenerskih studija. Znatno je i udio od 7% ili 413 osoba koje su u ovome trenutku polaznici, studenti ili absolventi nekoga od programa školovanja ili osposobljavanja.

Kvalificirani treneri

Kvalificiranim trenerima smatraju se oni treneri koji ispunjavaju zakonske propise o potrebnoj stručnoj spremi najmanje na razini prvostupnika trenerske struke te oni treneri koji su osposobljeni za rad u športu na temelju programa za stjecanje licencije krovnih svjetskih ili europskih udruženja određenoga športa, a u ovom trenutku to su jedino programi osposobljavanja Nogometne akademije Hrvatskoga nogometnog saveza te programi za osposobljavanje ronilačkih instruktora. Osim toga, još je nekoliko osvajača olimpijskih, svjetskih ili europskih medalja koji su završili program osposobljavanja, te im je priznat status trenera.

Na velikom uzorku od 5.905 osoba koje obavljaju trenerske poslove, utvrdili smo kako njih oko 63% ima potrebnu kvalifikaciju. U strukturi tih trenera većinu čine osobe koje su osposobljene na Nogometnoj akademiji Hrvatskoga nogometnoga saveza – njih 1.940 ili 52,3%. Trenera koji su završili Kineziološki fakultet ima 919 ili 24,8%, dok trenera koji su stekli stručnu spremu i zvanje stručnih prvostupnika trenerske struke ima 852 ili 22,9% (tablica 17) .

Tablica 17. Struktura stručne spreme kvalificiranih trenera

	Kineziološki fakultet	Viša trenerska škola	Nogometna akademija HNS-a	Ukupno
Kvalificirani treneri	919	852	1.940	3.711
%	24,8%	22,9%	52,3%	100%

Broj odgovarajuće školovanih osoba za obavljanje trenerskih poslova koji su evidentirani u ovom istraživanju je iznenađujuće malen. Zabrinjavajuća je činjenica da samo nešto manje od 2/3 osoba koje obavljaju trenerske poslove ima za to zakonom propisanu stručnu spremu. Svakako zabrinjava činjenica da od kvalificiranih osoba za obavljanje trenerskih poslova većinu čine osposobljene osobe koje nemaju odgovarajuću stručnu spremu, ali im je dana mogućnost obavljanja trenerskih poslova zbog uvažavanja pravila i normi Europske nogometne federacije (UEFA-e).

Najobrazovaniji trenerski kadar u Republici Hrvatskoj u ovome trenutku su osobe koje su diplomirale na sveučilišnom studiju kineziologije, u pravilu, na jednome od dva Kineziološka fakulteta u našoj zemlji. Međutim, oni čine svega 24,8% kvalificiranih trenera, odnosno njihov udio u analiziranom uzorku trenera (kvalificiranih i nekvalificiranih) je samo 15,6%. Samo na Kineziološkom fakultetu u Zagrebu od 1959. godine sveučilišni studij kineziologije završilo je više od 4.000 osoba, a u sustavu hrvatskoga športa njih manje od 1.000 obavlja stručne trenerske poslove. Sasvim je izvjesno kako postoje znatne rezerve, potrebe i mogućnosti za angažiranje tih kadrova u budućnosti. Svakako treba uvažiti i činjenicu kako se završetkom sveučilišnoga studija kineziologije stječu dvije kompetencije: 1) za rad u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture u sustavu školstva i 2) za rad u športu ili športskoj rekreaciji ili kineziterapiji te kako je izvjesno da je određeni broj tih kadrova zaposlenje ostvario

izvan sustava športa. Međutim, sustav športa u Republici Hrvatskoj mora biti otvoreniji i skloniji angažiranju kineziološki educiranih kadrova te stimulirati nacionalne športske saveze i klubove za privlačenje najkvalitetnije školovanih kadrova u sustav športa.

Još više začuđuje podatak kako je u strukturi kvalificiranih trenera najmanje onih koje je i Zakon o športu odredio kao temeljni trenerski kadar – trenera prvostupnika. Njih je 22,9% u strukturi kvalificiranih trenera odnosno 14,4% u ukupnom analiziranom uzorku trenera (kvalificiranih i nekvalificiranih trenera). Zvanje stručnoga prvostupnika trenerske struke (prepoznatljiviji pod prijašnjim nazivom „viši športski trener“) stječe se završetkom stručnoga studija. Najdužu tradiciju u školovanju stručnih prvostupnika trenerske struke ima Kineziološki fakultet u Zagrebu koji je od 1965. godine školovao njih više od 2.500. Kineziološki fakultet u Splitu također odnedavno ima uspostavljen sustav stručnih studija, a upravo je u tijeku upis i priprema početka nastave prve generacije studenata. Prednost tih kadrova pred osobama koje su završile sveučilišni studij kineziologije leži u činjenici da se oni od početka svoga studija, koji traje 3 godine, usmjeravaju na proučavanje željenoga športa, što ih čini izuzetno kvalitetno obrazovanim stručnjacima koji mogu vrlo kompetentno odgovoriti stručnim zahtjevima izabranoga športa. Međutim, svega otprilike 1/3 osoba koje posjeduju tu razinu stručne spreme u Hrvatskoj je evidentirana u analiziranom uzorku trenera. I u ovom slučaju sustav športa mora prepoznati prednosti angažiranja tih kadrova za obavljanje trenerskih poslova, što je ujedno i minimalna zakonska pretpostavka za obavljanje trenerskih poslova.

Nogometna akademija Hrvatskoga nogometnoga saveza djeluje od 2000. godine. U tome je razdoblju najmanje 1.940 trenera, koliko je evidentirano u ovome istraživanju, steklo status stručno osposobljene osobe za rad u nogometu i pravo obavljanja trenerskoga posla.

Nekvalificirani treneri

Nekvalificiranim trenerima smatraju se osobe koje ne ispunjavaju propisane zakonske uvjete o potrebnoj stručnoj spremi za obavljanje trenerskih i drugih stručnih poslova u športu. Moguće je da određeni broj osoba koje su navedene u tablici 16 jesu osobe koje nemaju odgovarajuću stručnu spremu za obavljanje trenerskih poslova najmanje na razini trenera prvostupnika, a da sukladno zakonu imaju potreban broj godina trenerskoga staža te u skladu s time i pravo obavljanja trenerskih poslova ili da su osvojili olimpijsku, svjetsku ili europsku medalju te su osposobljeni za rad u športu te na taj način stekli pravo obavljanja trenerskih poslova, to, međutim, iz dobivenih podataka nismo mogli zaključiti.

Izuzetno visoka brojka od čak 2.194 osobe odnosno 37,2% osoba koje obavljaju trenerske poslova, a da za to nemaju odgovarajuću stručnu spremu, odnosno kvalifikaciju, posljedično ni potrebne kompetencije ni znanja, jest neočekivano otkriće ove studije.

Nemoguće je u ovome trenutku zanemariti propisanu zakonsku odredbu o potrebnoj stručnoj spremi za obavljanje trenerskih poslova, jer je očito da se ona opetovano krši i ne poštuje. Takva situacija je posljedica sustavne nebrige i zanemarivanja područja stručnoga rada u športu u posljednjih dvadesetak godina. S jedne se strane postavlja pitanje smisla postojanja Zakona o športu i odredaba o trenerima i stručnim poslovima u športu, a s druge strane postaje jasnija dalekosežnost posljedica i

pogubnost činjenice da zakonodavac još uvijek nije izradio ni usvojio provedbene podzakonske akte koji su trebali regulirati pitanje obavljanja stručnih poslova u športu. Te činjenice upozoravaju na alarmantno stanje u sustavu stručnih poslova u hrvatskome športu.

Tablica 18. Obrazovna struktura nekvalificiranih osoba koje obavljaju trenerske poslove

	Visoka stručna sprema nekineziološkoga usmjerenja	Viša stručna sprema nekineziološkoga usmjerenja	Hrvatska olimpijska akademija	Polaznik/student/apsolvent	Ostalo	Ukupno
Kvalificirani treneri	103	410	960	413	308	2194
%	4,7%	18,7%	43,8%	18,8%	14%	100%

Obrazovna struktura nekvalificiranih osoba koje obavljaju trenerske poslove, prikazana u tablici 18, otkriva glavne razloge za takvo stanje. Čak 960 osoba ili 43,8% od ukupnoga broja nekvalificiranih trenera čine osobe koje su završile neki od tečajeva za osposobljavanje ili usavršavanje Hrvatske olimpijske akademije koja ima dopuštenje Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa odnosno Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih za provođenje niza programa osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba u športu. Međutim, činjenica da toliki broj osposobljenih osoba ili osoba koje su završile neki od tečajeva usavršavanja obavlja ozbiljne, složene i zahtjevne trenerske poslove u sustavu športa zabrinjava. Ako osposobljena osoba obavlja trenerske poslove, a nema minimalnih 15 godina trenerskoga iskustva odnosno nema olimpijsku, svjetsku ili europsku medalju, krši Zakon o športu i ne smije obavljati trenerske poslove.

Zanimljivo je da čak 308 osoba u analiziranome uzorku ili 14% od nekvalificiranih odnosno 5,2% od ukupnoga analiziranoga uzorka trenera (kvalificiranih i nekvalificiranih trenera zajedno) obavlja trenerske poslove, a da ih nacionalni športski savezi nisu mogli svrstati ni u jednu od ponuđenih kategorija obrazovanja. Drugim riječima, najvjerojatnije se radi o osobama koje nemaju apsolutno nikakvih kompetencija i znanja za obavljanje bilo kakvih stručnih poslova u športu, a oni obavljaju najsloženije trenerske poslove.

Veseli podatak da 18,8% nekvalificiranih osoba za obavljanje trenerskih poslova čine osobe koje su polaznici, studenti ili absolventi nekoga od sustava školovanja ili osposobljavanja za rad u športu te da će, vjerojatno, u dogledno vrijeme steći neku od mogućih kvalifikacija za rad u športu. To, naravno, ne umanjuje činjenicu kako u ovome trenutku obavljaju stručne poslove koje ne bi smjeli obavljati.

Iako u analiziranome uzorku 103 osobe imaju visoku stručnu spremu (završen sveučilišni studij) i 410 osoba ima višu stručnu spremu (završen stručni ili veleučilišni studij) radi se, nažalost, o osobama koje ne mogu i ne smiju obavljati trenerske poslove jer njihova stručna sprema nije kineziološkoga usmjerenja, osim, naravno, ako ne ispunjavaju neki od dodatnih uvjeta za obavljanje trenerskih poslova, propisanih Zakonom o športu.

Struktura obrazovanja trenera po nacionalnim športskim savezima

U tablici 19 nalaze se cjeloviti podaci o obrazovnoj strukturi trenera koje su dostavili nacionalni športski savezi za potrebe izrade ove studije te izračun postotka kvalificiranih i nekvalificiranih osoba za obavljanje trenerskih poslova za svaki pojedini savez. Podaci pokazuju iznimno loše stanje kvalificiranosti trenera u svim nacionalnim športskim savezima koji su obuhvaćeni ovim istraživanjem. Naime, ne postoji ijedan nacionalni športski savez u kojemu bi svi evidentirani treneri obavljaju trenerske poslove u skladu sa zakonski propisanim uvjetima stručne spreme trenera. Loše stanje obrazovanosti trenera, koje smo prepoznali u prethodnim analizama u sklopu ovog poglavlja, sada dobiva zaista dramatične razmjere.

Postotak kvalificiranih trenera kreće se od nevjerojatnih 0% (Hrvatski aikido savez, Hrvatski šahovski savez i Hrvatski savez za športski ribolov na moru) preko 1,4% u Hrvatskom streličarskom savezu, 1,5% u Hrvatskom kuglačkom savezu, 2,9% u Hrvatskom konjičkom savezu i 8,1% u Hrvatskom savezu hokeja na ledu do najboljih pokazatelja za Hrvatski nogometni savez (89,2%) (tablica 19) .

Tablica 19. Obrazovna struktura trenera po nacionalnim športskim savezima

Nacionalni športski savezi	VSS		VŠS		HOA	NA	S/A	O	UK	KV%	NK%
	KIF	O	VT	O							
UKUPNO	919	103	852	410	960	1940	413	308	5905	62,8%	32,7%
od toga žene	83	33	24	24	78		90	63	395	27,1%	72,9%
Hrvatski hokejski savez	5	2	3		16			10	36	22,2%	77,8%
od toga žene									0		
Hrvatski skijaški savez	17	8	12	10	22		16	10	95	30,5%	69,5%
od toga žene	4	2	1	3	3		1	1	15	33,3%	66,7%
Hrvatski savez hokeja na ledu	3				19		5	10	37	8,1%	91,9%
od toga žene								1	1	0,0%	100,0%
Hrvatski bob i skeleton savez	5		2				3	4	14	50,0%	50,0%
od toga žene	1						1	1	3	33,3%	66,7%
Hrvatski aikido savez		25		2				6	33	0,0%	100,0%
od toga žene		3							3	0,0%	100,0%
Hrvatski atletski savez	41		18		15		17		91	64,8%	35,2%
od toga žene	9		4		3		10		26	50,0%	50,0%
Hrvatski badmintonski savez	3	4	2		10		2	2	23	21,7%	78,3%
od toga žene	3		1		1		2		7	57,1%	42,9%
Hrvatski biatlonski savez	3		1		8		3	6	21	19,0%	81,0%
od toga žene	1								1	100,0%	0,0%
Hrvatski hrvački savez	13		7		1		26	25	72	27,8%	72,2%
od toga žene									0		
Hrvatski jedriličarski savez	8		4		14			4	30	40,0%	60,0%
od toga žene									0		
Hrvatski judo savez	5		2		1				8	87,5%	12,5%
od toga žene									0		
Hrvatski kajakaški savez	5				10		2	10	27	18,5%	81,5%
od toga žene	1						1	1	3	33,3%	66,7%
Hrvatski konjički savez	1				34				35	2,9%	97,1%
od toga žene					15				15	0,0%	100,0%
Hrvatski kuglački savez	4	15			248				267	1,5%	98,5%
od toga žene	2	2			27				31	6,5%	93,5%
Hrvatski nogometni savez	475		532	357		1940			3304	89,2%	10,8%
od toga žene									0		
Hrvatski rock'n'roll savez	7	5	1	5			16	27	61	13,1%	86,9%
od toga žene	5	5					12	15	37	13,5%	86,5%
Hrvatski sanjkaški savez	2						1	2	5	40,0%	60,0%
od toga žene	1							1	2	50,0%	50,0%
Hrvatski savez daljinskog plivanja	10		12				6		28	78,6%	21,4%
od toga žene	3		3				3		9	66,7%	33,3%
Hrvatski savez sinkroniziranog plivanja	11	1	1	2			5	10	30	40,0%	60,0%
od toga žene	11	1	1	2			5	10	30	40,0%	60,0%
Hrvatski savez športske rekreacije									0		
od toga žene									0		
Hrvatski savez tajlandskog boksa	7		1					12	20	40,0%	60,0%
od toga žene									0		
Hrvatski squash savez	1	6		1			6		14	7,1%	92,9%
od toga žene	1								1	100,0%	0,0%
Hrvatski streličarski savez	1						3	67	71	1,4%	98,6%
od toga žene	1						1	5	7	14,3%	85,7%
Hrvatski streljački savez									0		
od toga žene									0		

nacionalni športski savezi	VSS		VŠS		HOA	NA	S/A	O	UK	KV%	NK%
	KIF	O	VT	O							
Hrvatski šahovski savez					25			37	62	0,0%	100,0%
od toga žene					8			2	10	0,0%	100,0%
Hrvatski športski savez gluhih									0		
od toga žene									0		
Hrvatski teniski savez	5		40		100		36		181	24,9%	75,1%
od toga žene									0		
Hrvatski twirling savez	1	4						1	6	16,7%	83,3%
od toga žene	1	4						1	6	16,7%	83,3%
Hrvatski veslački savez	12		5	1	5		4	3	30	56,7%	43,3%
od toga žene	4				1				5	80,0%	20,0%
Specijalna olimpijada hrvatske	44	11							55	80,0%	20,0%
od toga žene	4	8							12	33,3%	66,7%
Hrvatski boćarski savez	3				7			7	17	17,6%	82,4%
od toga žene									0		
Hrvatski savez za šp. ribolov na moru							100		100	0,0%	100,0%
od toga žene							25		25	0,0%	100,0%
Hrvatski gimnastički savez	45	16	9	10	24		26	39	169	32,0%	68,0%
od toga žene	26	8	6	7	11		20	25	103	31,1%	68,9%
Hrvatski baseball savez	4	3					5		12	33,3%	66,7%
od toga žene									0		
Hrvatski savate savez	10	3	9	9			7	5	43	44,2%	55,8%
od toga žene	1								1	100,0%	0,0%
Hrvatski jet ski savez									0		
od toga žene									0		
Hrvatski planinarski savez									0		
od toga žene									0		
Skijanje na vodi	2				1				3	66,7%	33,3%
od toga žene									0		
Hrvatski savez skokova u vodu	7			13					20	35,0%	65,0%
od toga žene	1			12					13	7,7%	92,3%
Hrvatski softball savez	1				13		1		15	6,7%	93,3%
od toga žene					4		1		5	0,0%	100,0%
Hrvatski rukometni savez	114		61		231			11	417	42,0%	58,0%
od toga žene									0	0	0
Hrvatski košarkaški savez	44		130		156		123		453	38,4%	61,6%
od toga žene	3		8		5		8		24	45,8%	54,2%

Legenda: VSS – visoka stručna sprema; VŠS – viša stručna sprema; KIF – Kineziološki fakultet; O – ostali fakulteti; VT – viša trenerska škola; O – ostali stručni studiji; HOA – Hrvatska olimpijska akademija; NA – Nogometna akademija Hrvatskog nogometnog saveza; S/A – polaznik, student, apsolvent nekog od programa školovanja ili osposobljavanja u športu; O – ostalo; UK – ukupno trenera; KV% – postotak kvalificiranih trenera; NK% – postotak nekvalificiranih trenera

Kvalificiranost nogometnih trenera

Od ukupno 3.711 trenera koji su u ovoj studiji prepoznati kao treneri s odgovarajućom kvalifikacijom za obavljanje trenerskih poslova, njih čak

2.947 ili 79,4% radi u nogometu. Iako bismo mogli zaključiti kako su nogometni treneri s ovako velikim brojem kvalificiranih trenera i udjelom od gotovo 90% kvalificiranih trenera u ukupnom broju trenera neusporedivo najobrazovanija trenerska populacija, potrebno je napomenuti i sljedeće. Naime, tako kvalitetna kvalifikacijska struktura nogometnih trenera u odnosu na trenere drugih športova dominantno proizlazi iz činjenice da je Zakonom o športu odnosno zakonskim određenjem da se osposobljenim trenerima koji su svladali program za stjecanje licencije krovnih svjetskih ili europskih udruženja određenoga športa priznat status i dopuštena mogućnost obavljanja trenerskih poslova. Prilikom donošenja takvoga zakonskog rješenja imala se na umu upravo Nogometna akademija Hrvatskoga nogometnog saveza. Kako u ovom trenutku drugi sportovi praktički nemaju uređen sustav licenciranja na svjetskoj ili europskoj razini, ovo zakonsko rješenje je zapravo samo nogometnim trenerima otvorilo vrata stjecanja mogućnosti obavljanja trenerskih poslova bez minimalne odgovarajuće stručne spreme.

Hrvatski nogometni savez i njegova Nogometna akademija su tu činjenicu iskoristili te je izvjesno kako su od 2000. godina, kada su počeli provoditi tečajeve za nogometne trenere, osposobili najmanje 1.940 trenera. U ovome je trenutku nezahvalno procjenjivati kvalitetu toga sustava osposobljavanja, ali indikativnim se može učiniti podatak kako je Kineziološki fakultet u Zagrebu, uz svoje znatne kapacitete od 70-ak profesora u suradničkim i znanstveno-nastavnim zvanjima, programima Više trenerske škole, odnosno Odjela za izobrazbu trenera, a danas Studijskoga centra za izobrazbu trenera u posljednjih 46 godina (od 1965. godine do danas) uspio obrazovati tek oko 2.500 trenera svih športova.

Ako bismo izuzeli trenere koji su osposobljeni programima Nogometne akademije, broj ostalih kvalificiranih trenera u nogometu bio bi 1.007, te bi oni činili oko 30% ukupnoga broja nogometnih trenera.

Kvalificiranost trenera u olimpijskim sportovima

Prema broju trenera, poslije Hrvatskoga nogometnoga saveza ističu se Hrvatski košarkaški savez i Hrvatski rukometni savez.

Hrvatski košarkaški savez je dostavio podatke o obrazovnoj strukturi za 453 trenera od ukupno 498 evidentiranih trenera. Najveći udio košarkaških trenera čine treneri osposobljeni tečajevima Hrvatske olimpijske akademije – njih 156 ili 34,4%. Vrlo je velik i udio polaznika, studenata ili apsolenata nekoga od programa školovanja ili osposobljavanja za stručne poslove u športu – 123 osobe ili 27,1%. Drugim riječima, nešto više od 61% osoba u analiziranom uzorku košarkaških trenera čine osobe bez potrebne stručne kvalifikacije za obavljanje trenerskih poslova. Najmanje je najobrazovanijih trenera, odnosno osoba koje su završile Kineziološki fakultet – samo 44 trenera ili 9,7%. Trenera prvostupnika je 130 u analiziranom uzorku košarkaških trenera ili oko 28,7%. Uzmemo li u obzir činjenice o složenosti košarkaške igre i, posljedično, sustava športske pripreme i športskoga treninga u košarci, moguće je konstatirati zabrinjavajuće malen udio kvalificiranih i kvalitetno obrazovanih trenera košarke.

Nešto bolja, ali i dalje nepovoljna situacija je i u Hrvatskom rukometnom savezu. Na uzorku od 417 trenera za koje su dostavljeni podaci o strukturi obrazovanja, najveći dio osoba koje obavljaju trenerske poslove opet čine osobe osposobljene za rad u športu koje ne smiju

obavljati trenerske poslove – njih čak 231 ili 55,4%. Na sreću, relativno je visok udio trenera sa završenim Kineziološkim fakultetom – njih 114 ili 27,3%. Osim njih, u analiziranom uzorku još je i 61 trener prvostupnik.

Od ostalih olimpijskih športova nešto je kvalitetnije stanje obrazovanosti trenera u Hrvatskom atletskom savezu i Hrvatskom veslačkom savezu.

Udio kvalificiranih atletskih trenera u analiziranom uzorku od 91 osobe koja obavlja trenerske poslove u atletici je blizu 65%. Daleko najveći udio atletskih trenera čine treneri koji su završili Kineziološki fakultet. Oni čine 45% ukupnoga broja atletskih trenera. Po udjelima slijedi 18 trenera prvostupnika koji čine blizu 20% atletskih trenera, a zatim polaznici, studenti ili apsolvanti sa 18,7%. Najmanji je broj osposobljenih trenera kojih ima 15 i čine 16,5% atletskih trenera.

Slična je situacija i s veslačkim trenerima među kojima 40% čine treneri sa završenim Kineziološkim fakultetom. S jednakim udjelima od 16,6% javljaju se treneri prvostupnici i osposobljeni treneri.

Relativno visok udio kvalificiranih trenera primjetan je i u judu. Međutim, podatke o obrazovnoj strukturi judo trenera Hrvatski judo savez je dostavio za svega 8 trenera od 100 evidentiranih trenera, što je ograničavajući čimbenik za kvalitetniju analizu i donošenje zaključaka o obrazovnoj strukturi judo trenera.

U ostalim olimpijskim športovima uključenima u ovu analizu primjetan je nedopustivo nizak broj kvalificiranih trenera. Najmanje kvalificiranih trenera ima u Hrvatskom streličarskom savezu – 1,5%, Hrvatskom konjičkom savezu – 2,9% i Hrvatskom savezu hokeja na ledu – 8,1%. Nekvalificirani treneri čine znatnu većinu trenera i u drugim olimpijskim športovima.

Navedeni podaci za olimpijske športove predstavljaju iznimno važan rezultat ove studije. Naime, ti rezultati vrlo jasno podvlače velike probleme s trenerskim kadrom i trenerskim radom u hrvatskome športu. Olimpijski su športovi, u pravilu, nosioci športskih rezultata i razvoja ukupnoga segmenta športa na nacionalnoj razini. To su športovi koji, najčešće, raspolažu i najvećim financijskim sredstvima za svoj rad kako na nacionalnoj razini tako i na lokalnim razinama. Stoga je i više nego neobično da olimpijski športovi u Hrvatskoj i njihovi nacionalni športski savezi posvećuju toliko malo pozornosti trenerskome i stručnome radu. Analizirani olimpijski športovi, kao i drugi olimpijski športovi koji nisu obuhvaćeni ovom analizom, u pravilu teže postizanju vrhunskih športskih rezultata na međunarodnome planu, a neki od njih i uspijevaju postići takve športske rezultate. Međutim, kada očekivani športski rezultati izostanu, a u nekim športovima izostaju već godinama u kontinuitetu i u muškoj i u ženskoj konkurenciji, bilo bi logično očekivati da će se nacionalni športski savezi tih športova, ali i strukture na nižim razinama, okrenuti prije svega podizanju kvalitete stručnoga rada i poboljšanju trenerske i kadrovske situacije. Nažalost, vidimo kako to obično nije slučaj.

Nadamo se da će rezultati i ove studije pomoći u podizanju svijesti o prvoj i osnovnoj pretpostavci športskoga uspjeha – o potrebi da s talentiranim športašima rade kvalitetno školovani i kompetentni treneri s odgovarajućim znanjima. No, nikako ne valja zaboraviti ni uvjete za obavljanje trenerskoga posla.

6. Socijalni i radni status trenera

Zaštita socijalnoga i radnoga statusa trenera

Socijalnom, radnom i ekonomskom statusu trenera treba posvetiti posebnu pozornost. Ta su pitanja najosjetljivija područja budućega planiranja razvoja trenerske struke u Republici Hrvatskoj. Ne pronade li se način za kvalitetno rješavanje brojnih otvorenih pitanja radnoga i socijalnoga statusa trenera, teško je očekivati znatnije podizanje i kvalitete rada trenera, a posljedično, ni njihova obrazovnoga statusa. Ova studija, nažalost, ne može odgovoriti ni na koje od tih pitanja čak ni predložiti način rješavanja tih problema. Ipak, možemo ukazati na najvažnija pitanja na koja je potrebno obratiti naročitu pozornost u budućim analizama i promišljanjima koja će se odnositi na razvoj trenerskoga poziva. Pitanja radnoga i socijalnoga statusa trenera usko su povezana sa svim drugim područjima ove studije, ali i sa sustavom financiranja hrvatskoga športa u cjelini.

Vjerojatno zbog složenosti i osjetljivosti pitanja radnoga i socijalnoga statusa trenera, u izradi ovoga dijela studije suočili smo se s nizom problema, od kojih ističemo sljedeće: 1) postoji potpuni vakuum u svim dosadašnjim studijama, znanstvenim ili stručnim radovima i drugim pisanim dokumentima s područja športa ili trenerske struke kada se govori

o radnom ili socijalnom statusu trenera; 2) upravo u ovom području je prikupljeno najmanje informacija tijekom istraživanja za potrebe ove studije; 3) ovo područje potpuno je prepušteno nacionalnim športskim savezima i lokalnim športskim zajednicama, koji posvećuju nedovoljno pozornosti tim pitanjima, na što upućuju i rezultati ove studije; 4) sve donedavno nije uočeno konkretnije djelovanje različitih organizacija, institucija ili udruga koje bi na bilo koji način štatile ili promovirale radni i socijalni status trenera u hrvatskome športu.⁸

Činjenica da se ovome području trenerskoga rada u športu do sada posvećivala mala i nedovoljna pozornost, razlog je da preporučimo ulaganje osobito velikih napora u cilju još ozbiljnije i kvalitetnije analize stanja, a potom i uređenja socijalnoga i radnoga statusa trenera u hrvatskome športu.

Brine činjenica da većina trenera nema stalno zaposlenje i da, barem formalno, mnogi obavljaju trenerske poslove kao volonteri, odnosno da rade bez ugovora o radu, a time i bez mogućnosti minimalne zakonom zajamčene zaštite svoga socijalnoga i ekonomskoga položaja. Treneri, tzv. volonteri, vrlo često, međutim, dobivaju honorar za svoj rad koji se ne isplaćuje na transparentan način i to predstavlja područje pogodno za manipulaciju, odnosno sivu zonu športa.

⁸ Ranije je postojao Sindikat hrvatskih nogometnih trenera, no taj je pravni subjekt ugašen. Također je postojao, a vjerojatno još uvijek postoji, Hrvatski sindikat sporta koji je udružen u Udrugu radničkih sindikata Hrvatske. Međutim, autorima studije nije poznato više detalja o ranijem ili trenutačnom djelovanju tih subjekata. Moguće je da su postojali ili još uvijek postoje drugi pravni subjekti koji se dijelom ili u cijelosti bave zaštitom i promicanjem radnoga i socijalnoga statusa trenera ili drugih sudionika u športu, međutim, autorima studije, usprkos naporima da pronađu i saznaju više detalja o njihovom djelovanju, to nije pošlo za rukom. Početkom prosinca 2010. godine osnovana je Hrvatska udruga Nogometni sindikat (HUNS) koja kao svoj osnovni cilj djelovanja ističe promicanje, razvitak i unaprjeđenje statusa igrača, trenera i drugih sudionika u hrvatskom nogometu. U posljednje je vrijeme ta udruga provela nekoliko konkretnih, medijski zapaženih, akcija u cilju zaštite interesa nogometaša. Početkom studenoga 2011. sklopila je i Sporazum o suradnji s Hrvatskim olimpijskim odborom.

Analiza pokazatelja radnoga statusa trenera

U ovom smo dijelu istraživanja za pokazatelje radnoga statusa trenera rabili sljedeće varijable: zaposlen temeljem ugovora o radu na neodređeno vrijeme, zaposlen temeljem ugovora o radu na određeno vrijeme, honorarno angažiran i volonterski angažiran za obavljanje trenerskih poslova. Dio pokazatelja socijalnoga statusa (spolna i obrazovna struktura) obradili smo u posebnim poglavljima. Također, u ovom dijelu istraživanja u obzir smo uzeli i podatke o visini primanja zaposlenih trenera (trenera s ugovorom o radu bilo na određeno bilo na neodređeno vrijeme) koje smo podijelili u dvije kategorije: primanja veća od 5.500 kn neto mjesečno i primanja niža od 5.500 kn neto mjesečno. Visinu primanja od 5.500 kn neto mjesečno odredili smo kao razdjelnicu između trenera koji ostvaruju višu ili nižu plaću od približno prosječne plaće u Republici Hrvatskoj za rujan 2011. godine prema podacima Državnoga zavoda za statistiku⁹. Na temelju toga podatka odredili smo pripadaju li treneri kategoriji zaposlenika s primanjima višima ili nižima od prosječne plaće zaposlenika u Republici Hrvatskoj.

Pokazatelji radnoga statusa koji su prikupljeni za potrebe ovoga istraživanja

Većina je nacionalnih športskih saveza na zahtjev da podastru osnovne pokazatelje socijalnoga i radnoga statusa osoba koje obavljaju

⁹ Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenome u pravnih osoba Republike Hrvatske za rujan 2011. iznosila je 5 397 kuna. (Državni zavod za statistiku, 2011). Mjesec rujan smo uzeli kao orijentir zato što su se podaci od nacionalnih športskih saveza prikupljali od kraja rujna do početka studenoga 2011. godine. Dakle, u trenutku pripremanja i slanja anketnoga upitnika podaci za mjesec rujan bili su posljednji aktualni podaci Državnoga zavoda za statistiku o prosječnim mjesečnim primanjima zaposlenih osoba u Republici Hrvatskoj.

trenerske poslove u športskim klubovima njihova športa odgovorila kako nema dovoljno podataka o tome odnosno kako raspolažu tek djelomičnim podacima. Svi podaci koje su dostavili savezi uključeni su u ovu analizu osim podataka koji se odnose na sustav školskoga i sveučilišnoga športa. Deset nacionalnih športskih saveza (24%) nije dostavilo nikakve podatke. Analiza je napravljena u uzorku od 1.370 trenera (tablica 20).

Tablica 20. Radni status trenera

	Ugovor o radu na neodređeno vrijeme	%	Ugovor o radu na određeno vrijeme	%	Honorarno angažirani	%	Volonterski angažirani	%	Ukupno
Ukupno	152	11,1%	223	16,3%	393	28,7%	602	43,9%	1.370
Od toga žene	30	9,7%	113	36,5%	72	23,2%	95	30,6%	310

Iz podataka u tablici 20 razvidno je kako je samo 27,4% trenera angažirano za obavljanje trenerskih poslova na temelju ugovora o radu odnosno da su zaposleni u športskim klubovima bilo da se radi o ugovorima na određeno bilo na neodređeno vrijeme. Ti treneri se smatraju trenerima profesionalcima. Većina trenera ili njih čak 72,6% nisu treneri profesionalci, odnosno angažirani su kao honorarni djelatnici ili volonteri u športu.

Najveći dio osoba koje obavljaju trenerske poslove, njih 43,9%, to čini volonterski, odnosno svojim radom ne ostvaruju nikakve prihode. I europska iskustva govore o znatnom broju trenera i drugih stručnih osoba koje u športu rade na volonterskoj bazi. Štoviše, nerijetko se iznose ocjene kako šport u zemljama Europske unije počiva na volonterskom radu koji je naročito izražen u skandinavskim zemljama.

Od 32 nacionalna športska saveza koja su dostavila podatke o radnom statusu trenera, treneri volonteri rade u klubovima 21 saveza ili u 65,6%. U 11 nacionalnih športskih saveza ili u 34,4% svi treneri za koje su dostavljeni podaci za svoj angažman primaju ili plaću ili naknadu za honorarni rad, odnosno ti savezi nisu evidentirali trenere volontere.

Koliko se god volonterski rad u športu smatrao korisnim i dobrodošlim, čini nam se kako nije najbolje rješenje da stručni i trenerski rad u hrvatskome športu počiva na volonterskome radu. Osobito se to odnosi na trenerski posao koji bi morao biti postavljen i odrađen na visokoj stručnoj i profesionalnoj razini. Naime, zbog ozbiljnosti i složenosti posla, a ponajviše zbog trajnih i potencijalno teških posljedica po zdravlje športaša koje nedovoljno stručan i nekompetentan trener može prouzročiti svojim radom, obavljanje trenerskih poslova na volonterskoj osnovi treba svakako izbjegavati. Naravno, pod pretpostavkom da osoba koja trenerski posao obavlja volonterski nije kvalificirana odnosno odgovarajuće školovana za obavljanje trenerskih poslova. Međutim, nelogično je očekivati od osobe koja se školovala 3 ili 5 godina, iako ni to nije nemoguće, da bi trenerske poslove za koje je stekla stručnu spremu obavljala volonterski. Volonterski rad u športu bi trebao biti prisutniji na drugim područjima djelovanja u športu, a najmanje u trenerskom poslu.

Veliki je udio i honorarno angažiranih trenera u športu – čak 28,7%. Radi se osobama koje osnovnu egzistenciju ostvaruju ili su ostvarili na drugi način, a za obavljanje trenerskih poslova tek su honorirani, odnosno taj im prihod predstavlja dodatni izvor zarade uz osnovno zanimanje. Pod pretpostavkom da honorarno angažirana osoba za obavljanje trenerskih poslova ispunjava zakonske uvjete za obavljanje trenerskih poslova u smislu stručne spreme, ne vidimo ozbiljnije zapreke za ovaj oblik angažiranja trenera. Međutim, slično kao što smo istaknuli i za volonterske angažmane, nelogično je očekivati od osobe koja se školovala 3 ili 5

godina, iako nije nemoguće, da bi trenerske poslove za koje je stekla stručnu spremu obavljala honorarno, pogotovo ne u dužem vremenskom razdoblju. Logično je očekivati da većina osoba koja se više godina školovala za određeni posao želi materijalno svoju egzistenciju osiguravati osnovnim zaposlenjem u struci za koju se školovala.

S obzirom na činjenicu da u analiziranom uzorku volonterski i honorarni rad dominira u trenerskom pozivu, a imajući na umu ranije iznesene pokazatelje o obrazovnoj strukturi trenera, vjerojatno objašnjenje velikoga udjela navedenih načina angažiranja trenera moguće je potražiti i u sljedećemu. Naime, školovani treneri (treneri prvostupnici i treneri sa završenim Kineziološkim fakultetom) čine oko 30% u ukupnom broju trenera. S druge strane, zaposlenih trenera u sustavu športa ima 27,4% i ta se dva pokazatelja u velikoj mjeri podudaraju. Stoga nam se čini da bi mogla postojati logična veza između volonterski i honorarno angažiranih trenera te nekvalificiranih ili tek osposobljenih osoba za rad u športu. Naime, zbog nedovoljne pozornosti koja se poklanja trenerskom radu u športskim klubovima, a o čemu smo u prethodnim poglavljima više govorili, kao i zbog financijskoga stanja u športskim klubovima, moguće je da vodstva klubova radije angažiraju nekvalificirane i neškolovane osoba koje će lakše pristati obavljati trenerske poslove na honorarnoj ili čak volonterskoj osnovi nego što se odlučuju na kvalificirane i školovane, a time i skuplje trenere, koji očekuju i traže profesionalni odnos i ugovor o radu. S obzirom na to da u ovome trenutku nije bilo objektivnih mogućnosti dobiti podatke o obrazovnoj strukturi trenera s obzirom na njihov radni status, izneseno su pretpostavke autora studije i bit će potrebno daljnjim istraživanjem i dodatnim analizama utvrditi objektivnu utemeljenost iznesenih pretpostavki.

Zabrinjavajuća je činjenica da je najmanji udio trenera, samo 11,1%, zaposlen temeljem ugovora o radu na neodređeno vrijeme. To znači da

najmanje trenera može ostvariti, i realno ostvaruje, zaposlenje i materijalno osigurava egzistenciju u trenerskome pozivu. Ta činjenica može destimulirajuće djelovati na mlade ljude koji žele ostvariti trenersku karijeru i školovati se za taj poziv. Odnosno, osobe koje su stekle visokoškolsku naobrazbu iz područja kineziologije odnosno trenerske struke, suočeni s naprijed navedenom činjenicom, materijalno osiguranje svoje egzistencije i zaposlenje će radije potražiti na drugim područjima u kojima se mogu zaposliti sa svojom stručnom spremom. Sasvim je izvjesno da je i to jedan od razloga zašto u hrvatskome športu trenerske poslove obavlja manje od 25% osoba koje su završile Kineziološki fakultet i tek oko 30% osoba koje su stekle stručnu spremu na razini trenera prvostupnika¹⁰. Drugim riječima, sustav športa ne djeluje dovoljno stimulirajuće i ne otvara vrata najkvalitetnijim trenerskim kadrovima. Ovom problemu potrebno je posvetiti osobitu pozornost u budućnosti.

Radni status žena koje obavljaju trenerske poslove nešto je drugačiji od ukupnih pokazatelja. Zaposlenih žena trenera je 46,2%; od toga na ugovor o radu na neodređeno vrijeme ih je 9,7%, a na ugovor o radu na određeno vrijeme 36,5%. Honorarno angažiranih trenerica je 23,2%. Volonterski angažiranih žena trenera je 30,6%. Iako je obrazovna struktura žena koje obavljaju trenerski posao izrazito nepovoljna (čak 72,9% trenerica je nekvalificirano) sumarni pokazatelji njihova radnoga statusa su bolji od pokazatelja muških trenera. Žene su znatno manje angažirane volonterski i nešto manje honorarno od ukupnih pokazatelja. Više je žena trenera zaposleno uz ugovor o radu na određeno vrijeme. Udio trenerica zaposlenih na neodređeno vrijeme približno je sličan ukupnim pokazateljima.

¹⁰ Točni pokazatelji izneseni su u poglavlju „Obrazovna struktura trenera“. Samo Kineziološki fakultet u Zagrebu završilo je više od 4.000 osoba, a u sustavu športa na trenerskim poslovima angažirano ih je tek nešto manje 1.000 ili oko 25%. Stručnu spremu trenera prvostupnika steklo je više od 2.500 osoba, a u sustavu športa na trenerskim poslovima angažirano ih je tek nešto više od 800 ili oko 30%.

Pokazatelji Državnoga zavoda za statistiku o radnom statusu stručnih osoba u športu

U sklopu redovitih trogodišnjih ciklusa prikupljanja podataka u sklopu istraživanja „Sport“ Državnoga zavoda za statistiku, o čemu je u ranijim poglavljima bilo više riječi, prikupljaju se i podaci o radnom statusu stručnih osoba u športu.

Iako je zbog metodologije prikupljanja podataka Državnoga zavoda za statistiku, koju smo također u prijašnjim poglavljima detaljnije objasnili, ove podatke potrebno uzeti u obzir s dozom opreza, u ovoj su analizi nam zanimljivi jer predstavljaju cjelovitije pokazatelje od pokazatelja koje smo prikupili za potrebe izrade ove studije, a koje smo iznijeli u prethodnom poglavlju.

Državni zavod za statistiku pokazatelje radnoga statusa je definirao drugačije nego mi u našoj anketi. Oni su naime definirali tri varijable radnoga statusa: 1) volonteri, 2) profesionalni djelatnici s punim radnim vremenom i 3) profesionalni djelatnici s radnim vremenom kraćim od punoga radnoga vremena. Pod profesionalnim djelatnicima Državni zavod za statistiku razumije stručne djelatnike kojima je stručni rad u športu zanimanje, dok volontere definira kao stručne djelatnike koji za svoj rad u športu ne primaju nikakvu materijalnu naknadu. Na taj način definirani pokazatelji radnoga statusa nalaze se u tablici 21.

Tablica 21. Radni status osoba koje se bave stručnim radom u športu (Državni zavod za statistiku, 2010)

Stručni djelatnici ukupno	Volonteri	Profesionalni djelatnici s punim radnim vremenom	Profesionalni djelatnici s kraćim od punoga radnog vremena
12.317	10.974	804	539

Prema podacima Državnoga zavoda za statistiku, profesionalnih djelatnika (zaposlenih) koji su obavljali stručne poslove u športu u 2009. godini bilo je 1.343, odnosno 10,9% od ukupnoga broja stručnih djelatnika. Od toga broja njih 804 ili 6,5% činili su to u punom radnom vremenu, a 539 ili 4,4% u vremenu kraćemu od punoga radnog vremena. Osoba koje volonterski obavljaju stručne poslove u športu bilo je 10.974 ili 89,1%.

Zbog drugačije klasifikacije radnoga statusa i različite metodologije prikupljanja podataka, teško je uspoređivati pokazatelje Državnoga zavoda za statistiku i pokazatelja koje smo prikupili za potrebe izrade ove studije. Udio volontera je znatno veći u pokazateljima Državnoga zavoda za statistiku od naših ranije prikazanih pokazatelja. Međutim, nije sasvim jasno u koju skupinu su svrstane osobe koje honorarno obavljaju trenerske poslove, s obzirom na to da ih u našim pokazateljima ima 28,7% dok se u pokazateljima Državnog zavoda za statistiku oni ne spominju. Također, pokazatelji Državnoga zavoda za statistiku pokazuju znatno manji broj profesionalnih trenera.

Osim razlike u klasifikaciji i metodologiji prikupljanja podataka, treba imati na umu i bitno drugačiju veličinu uzorka trenera na kojemu su rađene analize. Smatramo, međutim, da je naša klasifikacija radnoga statusa prikladnija, a dobiveni podaci bliži realnim pokazateljima radnoga statusa osoba koje obavljaju stručne odnosno trenerske poslove u športu.

Analiza pokazatelja socijalnoga statusa trenera

Kao što smo već ranije naglasili, u ovome dijelu istraživanja u obzir smo uzeli podatke o visini primanja zaposlenih trenera (trenera s ugovorom o radu) koje smo podijelili u dvije kategorije: primanja veća od 5.500 kn neto mjesečno i primanja niža od 5.500 kn neto mjesečno. Podatke o visini primanja prikupljali smo samo za trenere koji imaju ugovor o radu kako bismo ih mogli usporediti s podacima o prosječnim primanjima zaposlenih osoba u Republici Hrvatskoj te pokušali analizirati pripadaju li treneri u iznadprosječno ili ispodprosječno plaćene zaposlene osobe. Veličinu, odnosno iznose isplaćenih honorara nismo prikupljali u ovom istraživanju.

S obzirom na relativno mali uzorak od 1.370 trenera za koje su prikupljeni podaci o socijalnom i radnom statusu te na ukupni udio profesionalno angažiranih odnosno zaposlenih trenera od 27,4% u tom uzorku, uzorak trenera koji je uključen u analizu socijalnoga statusa odnosno primanja je samo 375 trenera.

Tablica 22. Sumarni pokazatelji radnoga statusa trenera

	Ugovor o radu na neodređeno vrijeme				Ugovor o radu na određeno vrijeme				Ukupno
	više od 5.500 kn neto mjesečno	%	manje od 5.500 kn neto mjesečno	%	više od 5.500 kn neto mjesečno	%	manje od 5.500 kn neto mjesečno	%	
Ukupno	86	22,9%	66	17,6%	106	28,3%	117	31,2%	375
od toga žene	10	7%	20	14%			113	79%	143

Udio trenera koji ima viša primanja od približno prosječne isplaćene plaće u Republici Hrvatskoj za rujan 2011. godine je 51,2% od ukupno

zaposlenih trenera. Od toga broja većinu čine treneri koji su zaposleni temeljem ugovor o radu na određeno vrijeme. Udio trenera s nižim primanjima od približno prosječnih primanja u Republici Hrvatskoj je 48,8%. Iako, sasvim je izvjesno, ima pojedinih trenera koji ostvaruju značajna primanja, na temelju podataka prikupljenih u ovoj analizi ne bismo trenere mogli svrstati u skupinu ljudi koji ostvaruju iznadprosječna primanja, jer isti broj zaposlenih trenera ostvaruje i ispodprosječna primanja za svoj rad.

Od četiri kategorije zaposlenih trenera, najveći udio od 31,2% čine treneri koji su zaposleni s ugovorom o radu na određeno vrijeme i imaju niža primanja o prosječne plaće u Republici Hrvatskoj. Zatim slijede treneri koji su također zaposleni s ugovorom o radu na određeno vrijeme, ali imaju veća mjesečna primanja od prosječno isplaćene plaće, njih 28,3%.

Treneri zaposleni na određeno vrijeme čine većinu zaposlenih trenera s udjelom od 59,5%.

Ova analiza socijalnih pokazatelja prosječnih mjesečnih primanja zaposlenih trenera upućuje na zaključak kako ni zaposleni treneri nisu u povoljnoj socijalnoj situaciji. Gotovo 60% zaposlenih trenera zaposleno je na određeno vrijeme, a podjednak je broj trenera koji imaju iznadprosječna i ispodprosječna mjesečna primanja u odnosu na prosječna mjesečna primanja zaposlenih u Republici Hrvatskoj.

Stručno usavršavanje i sustav cjeloživotnoga učenja

Zašto je potrebno usavršavanje i cjeloživotno učenje

Kada govorimo o kvaliteti rada u športu, tada je jedan od najvažnijih, ako ne i najvažniji segment stručno usavršavanje i paradigma cjeloživotnoga učenja trenera. Odgovarajuća stručna sprema trenera i ostalih stručnih kadrova u športu osnovna je pretpostavka za kvalitetan rad u športu. Međutim, sama priroda športa i njegovo dinamično okruženje uzrokuju brzu promjenu postojećih i stvaranje novih znanja o sustavu športske pripreme. Kao posljedica, javlja se fenomen zastarijevanja znanja, s jedne strane, a onda i potreba za usvajanjem novih znanja i nakon stečene potrebne stručne sprema za rad u športu. Odnosno, danas je prisutna izrazita potreba za stručnim usavršavanjem i uspostavljanjem sustava cjeloživotnoga učenja trenera i drugih stručnih kadrova u športu.

Natjecateljski i športski zahtjevi za koje se očekuje da ih športaši ispune, natjerali su trenere na traženje sve sofisticiranijih načina športskoga pripremanja koji bi zadovoljili potrebu za stalnim ostvarivanjem vrhunskih športskih rezultata. To je jedino moguće postići ukoliko se treneri stalno, cjeloživotno, obrazuju i usavršavaju. Trenerima je potrebno omogućiti doškolovanje, redovito pohađanje seminara, radionica, stručnih i znanstvenih konferencija, pristup najnovijoj literaturi i praćenje svjetskih trendova na području športa, tj. ostvariti uvjete za stručno usavršavanje i cjeloživotno učenje.

Također je potrebno ubrzati transfer znanstvenih spoznaja u svakodnevnu praksu, što je jedna od izrazitih karakteristika športa u zemljama koje postižu vrhunske športske rezultate. Drugim riječima, na znanosti utemeljen proces športske pripreme već odavno predstavlja jedini relevantan kriterij uspješnosti rada u športu.

Stručno usavršavanje

Kao i na brojnim drugim područjima ljudskoga djelovanja, i u trenerskom poslu je izražena potreba za stalnim učenjem i stručnim usavršavanjem sve dok traje profesionalna karijera, tj. angažman u športu, što za mnoge trenere znači čitav život. Zadaci i ciljevi stručnoga usavršavanja su brojni, a ističemo samo neke: a) stjecanje novih znanja i razvijanje sposobnosti i vještina za rad na temelju novih znanstvenih spoznaja i dostignuća; b) primjena rezultata novih znanstvenih istraživanja i stručnih informacija te transfer novih tehnologija u trenažnu praksu; c) ponavljanje i povezivanje teorijskih utemeljenja sustava športske pripreme i praktičnoga rada; d) razmjena iskustava; e) razvijanje potrebe za stalnim

i cjeloživotnim obrazovanjem i samoobrazovanjem. Stručno usavršavanje trenera je glavna pretpostavka za unaprjeđenje sustava športske pripreme, povećanja njegove učinkovitosti i podizanja kvalitete rada trenera u športu.

Razvoj novih znanja i tehnologija je izrazito brz, naročito u športu i trenerskoj struci. Stoga je nacionalnim športskim savezima i hrvatskom sustavu športa općenito u interesu organizirati i ustrojiti učinkovit sustav stalnoga usavršavanja trenera.

Osnovni oblici usavršavanja su sljedeći: stručni trenerski aktivni, trenerski seminari, savjetovanja trenera, trenerski tečajevi, konzultacije, praktične demonstracije treninga, studijska putovanja, trenerska praksa i drugo. Nikako ne treba zanemariti ni individualno usavršavanje i poticanje trenera na praćenje recentne stručne i znanstvene literature, osobito primijenjenih znanstvenih istraživanja.

Treneri bi trebali sami osjećati potrebu za usavršavanjem i cjeloživotnim učenjem, ali odgovornost leži na nacionalnim športskim savezima da razviju učinkovit sustav stimuliranja trenera za usavršavanje. Različitim mjerama poticanja, nagrađivanja i kazni potrebno je poticati trenere, osobito mlađe i manje iskusne trenere, ali i one starije i iskusnije, na otkrivanje dobrobiti stalnoga stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga učenja.

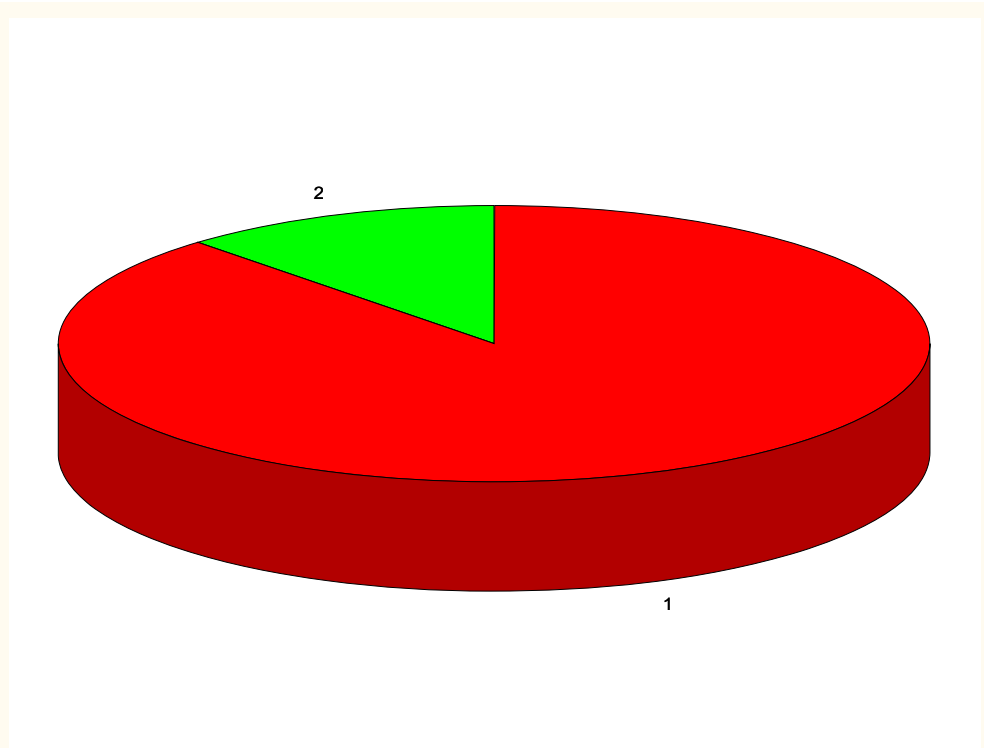
Postoji li sustav stručnoga usavršavanja trenera u organizaciji nacionalnoga športskog saveza?

Ovim pitanjem na koje su se u anketi nacionalni športski savezi izjašnjavali s da ili ne željeli smo dobiti opći podatak o tome je li uspostavljen ikakav sustav stručnog usavršavanja u pojedinim športovima odnosno nacionalnim športskim savezima.

Sva 44 nacionalna športska saveza koja su sudjelovala u ovom istraživanju, odgovorila su na pitanje o uspostavljenosti sustava stručnoga usavršavanja trenera.

Izrazito je pohvalna činjenica da je 39 saveza, ili 89%, odgovorilo kako su uspostavili sustav stručnoga usavršavanja trenera (organiziranje trenerskih seminara, tečajeva, predavanja, radionica i sl.) u organizaciji športskog saveza.

Samo 5 nacionalnih športskih saveza, ili njih 11%, odgovorilo je negativno na ovo pitanje (Jetski savez Hrvatski, Hrvatski športski savez gluhih, Hrvatski squash savez, Hrvatski savez daljinskog plivanja i Hrvatski boćarski savez).



Slika 1. Postoji li sustav stručnoga usavršavanja trenera u organizaciji nacionalnoga športskog saveza?
Legenda: 1 - Da; 2 - Ne

Ovako visok postotak saveza s ustrojenim sustavom stručnoga usavršavanja izvrsna je podloga za osmišljavanje nacionalnoga sustava stručnoga trenerskoga usavršavanja koji bi se mogao organizirati u suradnji s nacionalnim športskim savezima, Hrvatskim olimpijskim odborom, kineziološkim fakultetima i Hrvatskom olimpijskom akademijom.

Koliko često se organizira stručno usavršavanje trenera?

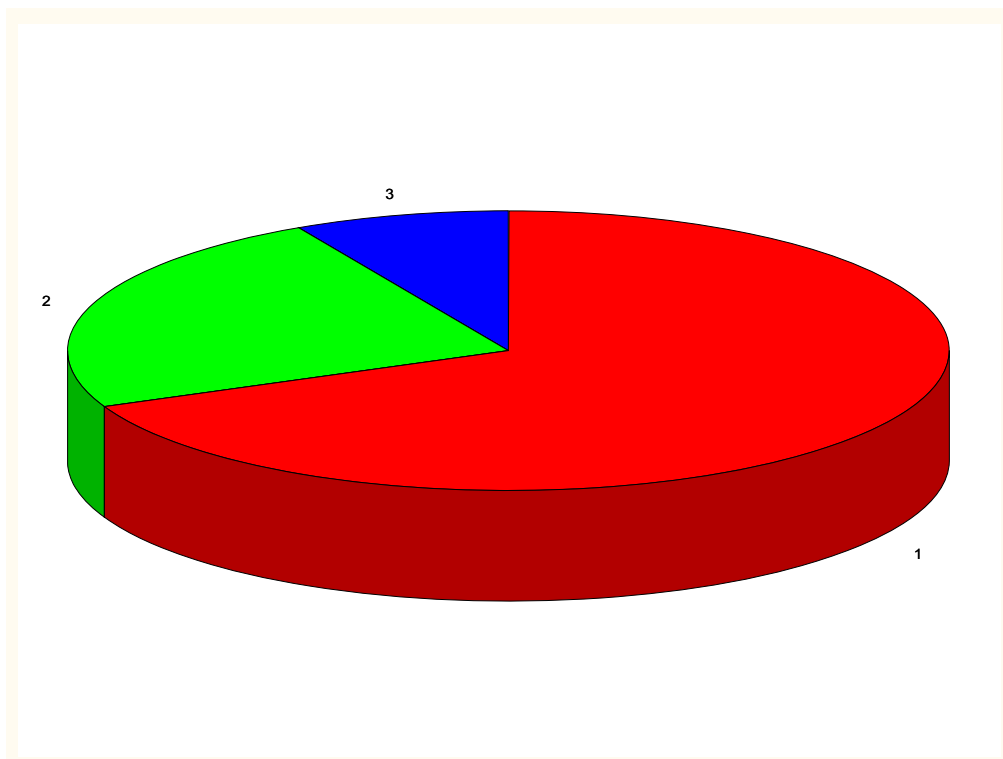
Od onih nacionalnih športskih saveza koji su odgovorili pozitivno na pitanje o postojanju sustava stručnog usavršavanja trenera ovim pitanjem smo tražili informaciju o tome koliko učestalo organiziraju odnosno nude

svojim trenerima mogućnost stručnog usavršavanja. Ova informacija je važna radi procjene raširenosti i učestalosti koja se pruža trenerima za stručnim usavršavanjem.

Većina nacionalnih športskih saveza (62%) stručno usavršavanje trenera u svom športu organizira jednom godišnje. Različite programe stručnoga usavršavanja 21% saveza organizira dva do pet puta godišnje. Nažalost, samo 7% saveza (Hrvatski nogometni savez, Hrvatski savez za športski ribolov na moru i Hrvatski košarkaški savez) organiziraju stručno usavršavanje više od 5 puta godišnje. Međutim, treba naglasiti kako se i u savezima koji organiziraju više godišnjih događanja s ciljem stručnoga usavršavanja trenera zapravo često radi o stručnom usavršavanju za manji broj trenera odnosno na trenere pojedine regije. Drugim riječima, iako se radi o više događanja godišnje, oni su lokalno ili regionalno orijentirani, te su treneri uglavnom u mogućnosti sudjelovati na samo jednom stručnom događanju godišnje.

Hrvatski boćarski savez je odgovorio kako nema organizirano i sustavno stručno usavršavanje trenera, ali da ipak organizira, najčešće jednom godišnje, neki oblik usavršavanja športskih trenera na nacionalnoj razini.

Iako veseli podatak da većina športskih saveza ima uspostavljen sustav stručnog usavršavanja nepovoljna je činjenica da je mogućnosti za organiziranim sustavima stručnog usavršavanja trenera relativno malo. Smatramo nedovoljnim tek jednom godišnje ponuditi trenerima mogućnost stručnog usavršavanja. Potrebno je puno češće, barem 3-4 puta godišnje, organizirati različite radionice, predavanja, tribine, seminare i druge oblike usavršavanja trenera.



Slika 2. Koliko često se organizira stručno usavršavanje trenera?

Legenda:

1-jednom godišnje;

2-dva do pet puta godišnje;

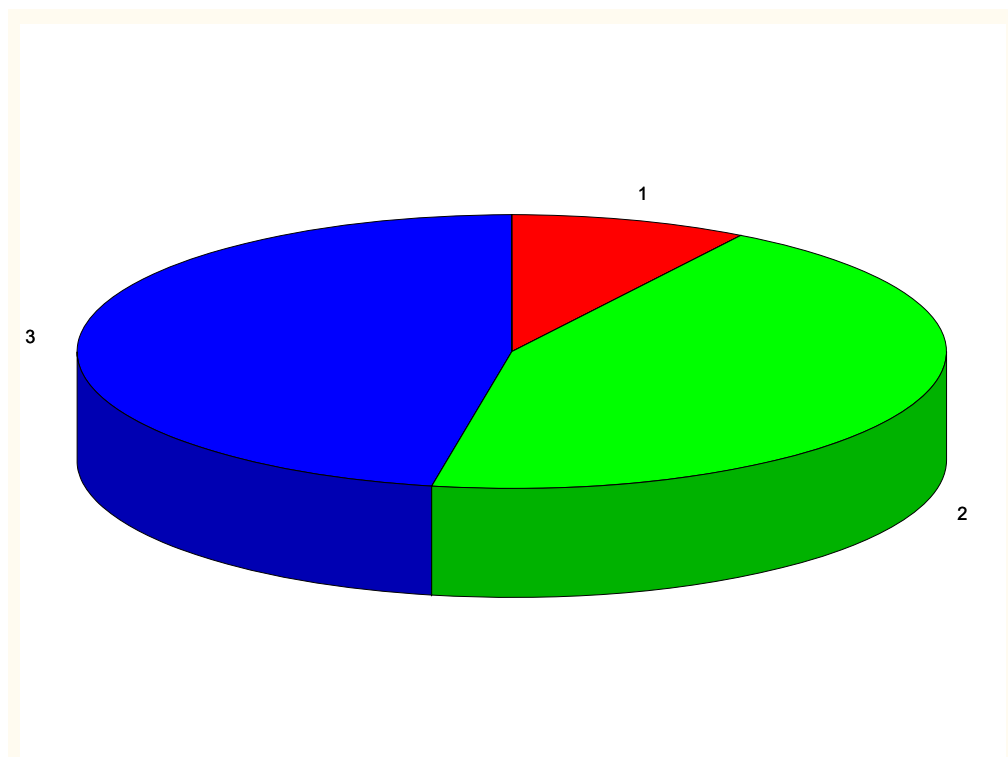
3-više od pet puta godišnje

Koliki je obuhvat trenera sustavom stručnog usavršavanja?

Činjenica kako postoji uspostavljen sustav stručnog usavršavanja nije dovoljno. Za procjenu cjelokupnog sustava potrebno je u analizu uključiti i podatak o tome koji je broj trenera obuhvaćen sustavom stručnoga usavršavanja.

Savezi koji imaju uspostavljen sustav stručnoga usavršavanja trenera na nacionalnoj razini vrlo često ne okupljaju sve, pa čak ni većinu trenera koji djeluju u njihovu športu. Tek 38% saveza sustavom stručnoga

usavršavanja obuhvaća više od 2/3 svojih trenera. Oko 36% saveza sustavom stručnoga usavršavanja obuhvaća između 1/3 i 2/3 trenera u svom športu, dok njih 26% obuhvaća manje od 1/3 trenera.



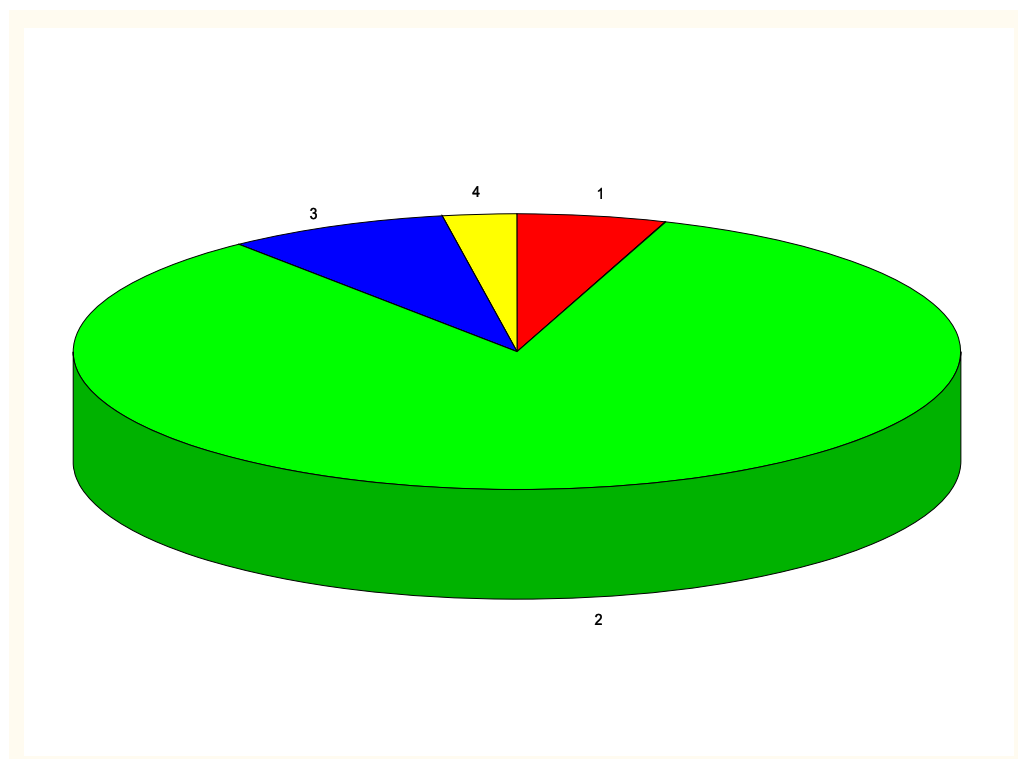
Slika 3. Koliki je obuhvat trenera sustavom stručnoga usavršavanja?

Legenda: 1 - manje od 1/3 trenera; 2 - od 1/3 do 2/3 trenera; 3 - više od 2/3 trenera

Jeste li zadovoljni učincima sustava usavršavanja trenera?

Važna je stvar kod organiziranih sustava stručnoga usavršavanja i kontrola učinaka te povratna informacija trenera o zadovoljstvu i korisnosti novih informacija.

Od 37 saveza koji su u prethodnim odgovorima potvrdili postojanje sustava stručnoga usavršavanja trenera na razini nacionalnoga športskog saveza, na pitanje o zadovoljstvu učincima sustava usavršavanja svega 5,4% saveza je odgovorilo da su potpuno zadovoljni. Velika većina saveza, njih 78,4% je uglavnom zadovoljno. Kako nije sigurno u učinke sustava stručnoga usavršavanja trenera odgovorilo je 13,5% saveza. Samo se jedan nacionalni športski savez izjasnio kako je uglavnom nezadovoljan sustavom stručnoga usavršavanja koji provodi. Nijedan savez nije odgovorio da je potpuno nezadovoljan učincima stručnoga usavršavanja športskih trenera.



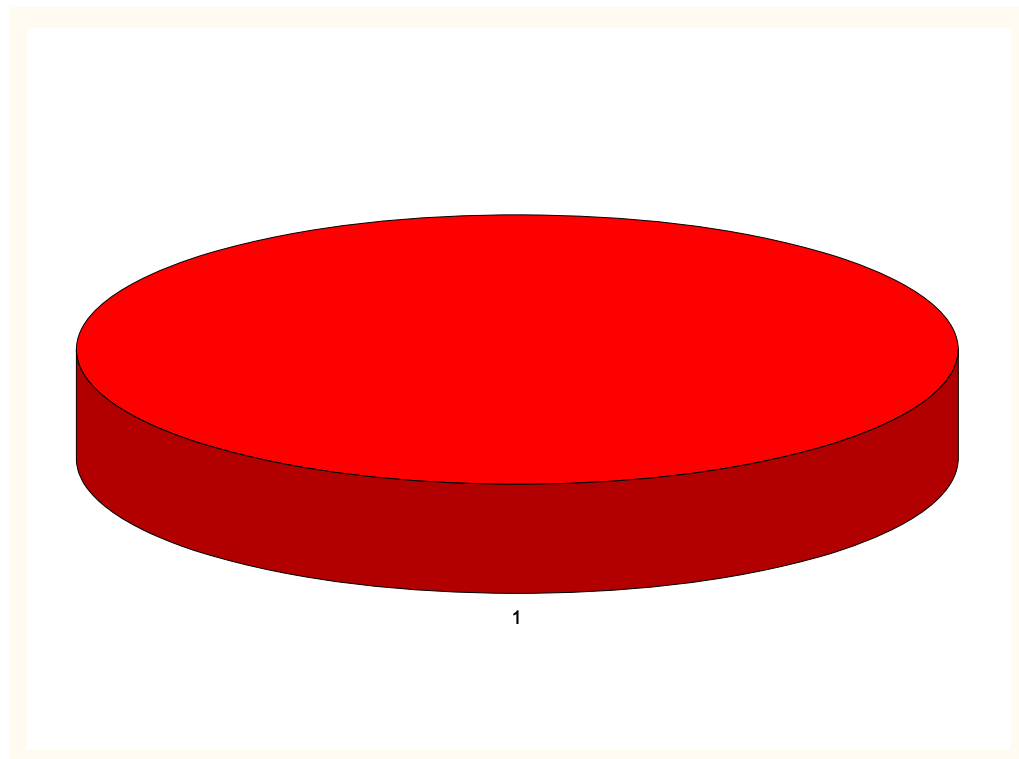
Slika 4. Jeste li zadovoljni učincima sustava usavršavanja trenera?

Legenda: 1- potpuno zadovoljni; 2 - uglavnom zadovoljni; 3 - nisam siguran/na; 4 - uglavnom nezadovoljni; 5 - potpuno nezadovoljni

Planira li savez uvesti sustav stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga usavršavanja u sljedećih 5 godina?

Ovo pitanje se odnosilo samo na one nacionalne športske saveze koji su se ranije izjasnili da nemaju ustrojen sustav stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga učenja trenera u svom športu.

Svih 5 nacionalnih športskih saveza koji su se ranije izjasnili da nemaju ustrojen sustav stručnoga usavršavanja na ovo je pitanje odgovorilo kako želi i planira uvesti sustav stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga učenja trenera u svom športu.



Slika 5. Ukoliko nacionalni športski savez nema uspostavljen sustav usavršavanja trenera, planira li ga uvesti u sljedećih 5 godina?

Legenda 1 - Da; 2 - Ne

Ocjena stanja sustava stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga učenja trenera

S obzirom na to da se velika većina nacionalnih športskih saveza izjasnila kako ima ustrojen sustav stručnoga usavršavanja te kako je uglavnom zadovoljna njime, a oni savezi koji trenutačno nemaju razvijen taj sustav planiraju to učiniti u sljedećih pet godina, možemo iskazati zadovoljstvo sustavom stručnoga usavršavanja trenera u analiziranim nacionalnim športskim savezima.

Međutim, malo je saveza koji uspijevaju okupiti više od 2/3 svojih trenera u sustav stručnoga usavršavanja što se najčešće događa jednom godišnje. Ni s jednim od dva podatka – o obuhvatu trenera i učestalosti odnosno ponudi i mogućnostima stručnoga usavršavanja, ne možemo biti zadovoljni. Uzimajući u obzir činjenica kako je vrlo velik broj osoba koje obavljaju trenerske poslove u športu bez potrebnih kvalifikacija, a velik je i broj tek osposobljenih trenera, držimo nužnim izgraditi puno učinkovitiji i kvalitetniji sustav stručnoga usavršavanja.

Ponuda događanja na području stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga učenja trenera mora biti znatno bogatija i sadržajnije. Iako nismo tražili informacije o oblicima i vrstama stručnoga usavršavanja trenera, pretpostavljamo kako se uglavnom radi o godišnjim trenerskim seminarima. Međutim, seminari su tek jedan od nekoliko mogućih različitih oblika i vrsta stručnoga usavršavanja. Nacionalni športski savezi moraju učiniti dodatni napor te osmisliti i unaprijediti sustave stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga učenja. Osobito je to važno zbog velikoga broja trenera koji trenutačno obavljaju stručne trenerske poslove bez nužne i Zakonom o športu propisane kvalifikacije. U razdoblju dok se to pitanje dodatno ne regulira, a uvažavajući da se radi o velikom broju ljudi

koje je potrebno zamijeniti odgovarajuće školovanim trenerima, ozbiljno ustrojen i učinkovit sustav usavršavanja i cjeloživotnoga učenja može djelomično pomoći u ublažavanju posljedica nekompetentnoga i nestručnoga rada postojećih trenera te unaprijediti sustav športske pripreme u svakom pojedinom klubu, a posljedično i u cijelome hrvatskome športu.

Što znači licenciranje trenera i zašto se ono provodi

Licencija ili licenca predstavlja pravo ili dozvolu za obavljanje trenerskih poslova koju izdaje, najčešće, nacionalni športski savez. Licenca/dozvola je, u pravilu, vremenski ograničena i periodično se obnavlja. Nositelj prava licenciranja odnosno dopuštanja da se obavljaju trenerski poslovi je nacionalni športski savez koji to pravo može prenijeti na drugu pravnu osobu, npr. trenersku udruhu. U postupku izdavanja licence/dozvole za obavljanje trenerskih poslova, izdavač licence/dozvole formalno, a često i suštinski, potvrđuje kako osoba kojoj se izdaje dozvola (licenca) ima stečenu odgovarajuću stručnu spremu, kompetenciju i znanje za obavljanje trenerskih poslova. Procesom licenciranja mogu se provjeravati i različite druge stvari za koje izdavač licence/dozvole smatra da su važne za uspješan trenerski rad u pojedinom športu. Sustavom licenciranja omogućeno je nacionalnim športskim savezima i pooštavanje minimalnih zakonskih uvjeta za obavljanje stručnih poslova odnosno podizanje razine trenerskoga rada u svom športu.

Obveza licenciranja nije propisana na nacionalnoj razini niti je postupak uređen zakonskim ili podzakonskim aktima. Time je proces licenciranja i

njegovo provođenje i/ili uređenje prepušteno svakom športu, odnosno nacionalnom športskom savezu.

Ciljevi sustava licenciranja trenera /izdavanja dozvola trenerima mogu biti različiti. Licenciranje se najčešće provodi radi: a) osiguravanja ispunjavanja zakonskih uvjeta za rad u športu i obavljanja trenerskih poslova; b) provjeravanja dodatnih uvjeta ili kriterija koje je propisao nacionalni športski savez (ili drugi izdavatelj licence/dozvole) za obavljanje trenerskih poslova; c) radi podizanja kvalitete rada trenera; d) radi zaštite športaša od potencijalno štetnih utjecaja koje na njih može imati trening koji provodi nestručna i nekompetentna osoba itd.

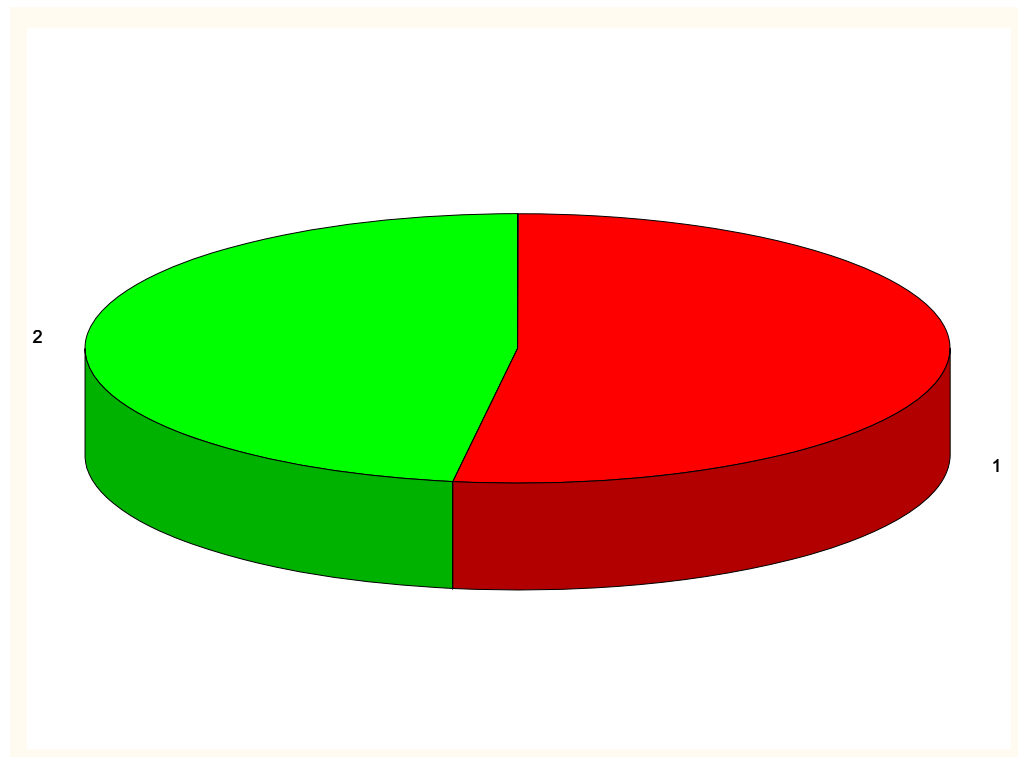
Osim sustava stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga učenja, sustav licenciranja/izdavanja dozvola je još jedan mehanizam zaštite i podizanja kvalitete trenerskoga rada u športu i stoga izuzetno važan dio sustava športa i trenerskoga posla.

Rezultati istraživanja o sustavu licenciranja trenera

U anketi koja je provedena za potrebe ovoga istraživanja, nacionalni športski savezi su odgovorili na nekoliko pitanja vezanih uz sustav licenciranja trenera na temelju čijih odgovora se mogu donijeti zaključci o sustavu licenciranja trenera u hrvatskome športu.

Ima li nacionalni športski savez uspostavljen sustav licenciranja trenera?

Na postavljeno pitanje o tome postoji li, odnosno je li uspostavljen sustav licenciranja trenera, 52% nacionalnih športskih saveza (22 saveza) odgovorilo je kako imaju uspostavljen sustav licenciranja trenera. Nešto manji broj saveza (20 saveza), odnosno 48% saveza je odgovorilo negativno na postavljeno pitanje.



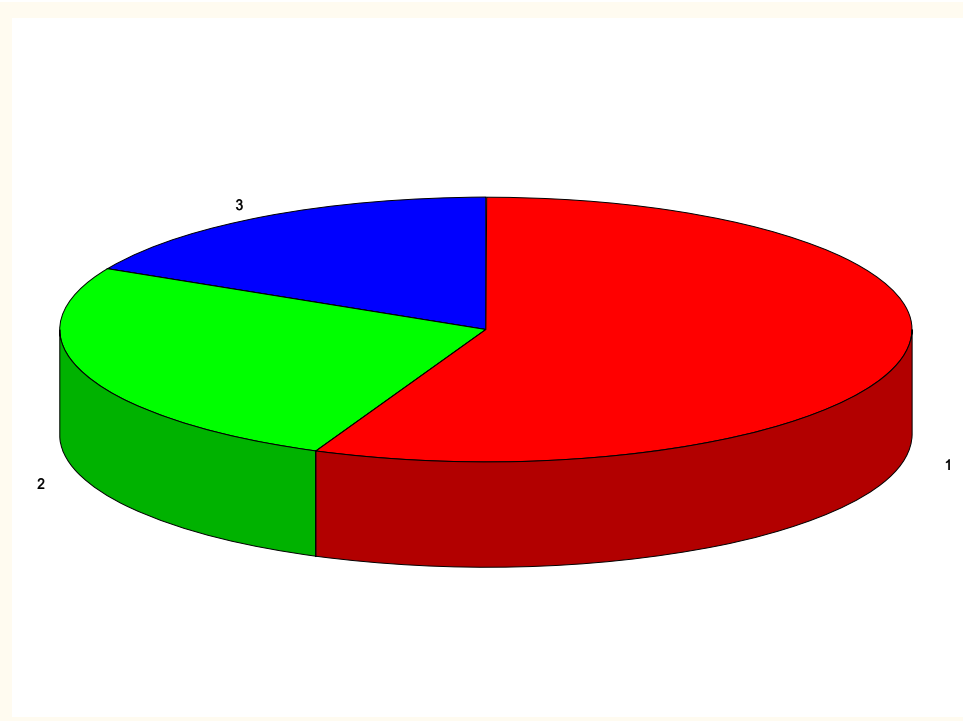
Slika 1. Ima li nacionalni športski savez uspostavljen sustav licenciranja trenera?
Legenda 1 - Da; 2 - Ne

Iako veći dio saveza ima uspostavljen sustav licenciranja, zabrinjava podatak kako blizu polovina saveza nije uspostavilo sustav kontrole osoba koje obavljaju trenerske poslove u njihovu športu. Time je nacionalni športski savez prepustio pitanje kontrole kvalitete trenerskoga rada, tj.

pitanje ispunjavaju li treneri uvjete za rad u športskim klubovima u potpunosti športskim klubovima, što nije dobra praksa, pogotovo imaju li se na umu loši pokazatelji kvalificiranosti odnosno nekvalificiranosti velikoga broja osoba koje obavljaju trenerski posao. Usprkos vjerojatno često objektivnim ograničavajućim kadrovskim i financijskim faktorima koji onemogućavaju pojedine saveze u provođenju sustava licenciranja, smatramo kako se niti jedan jedini nacionalni športski savez ne bi trebao, smio odreći prava na provođenje izdavanja dozvola za rad trenerima/licenciranja trenera, ali i drugih stručnih kadrova za rad u svome športu.

Na koje vremensko razdoblje se izdaju licence za obavljanje trenerskoga posla

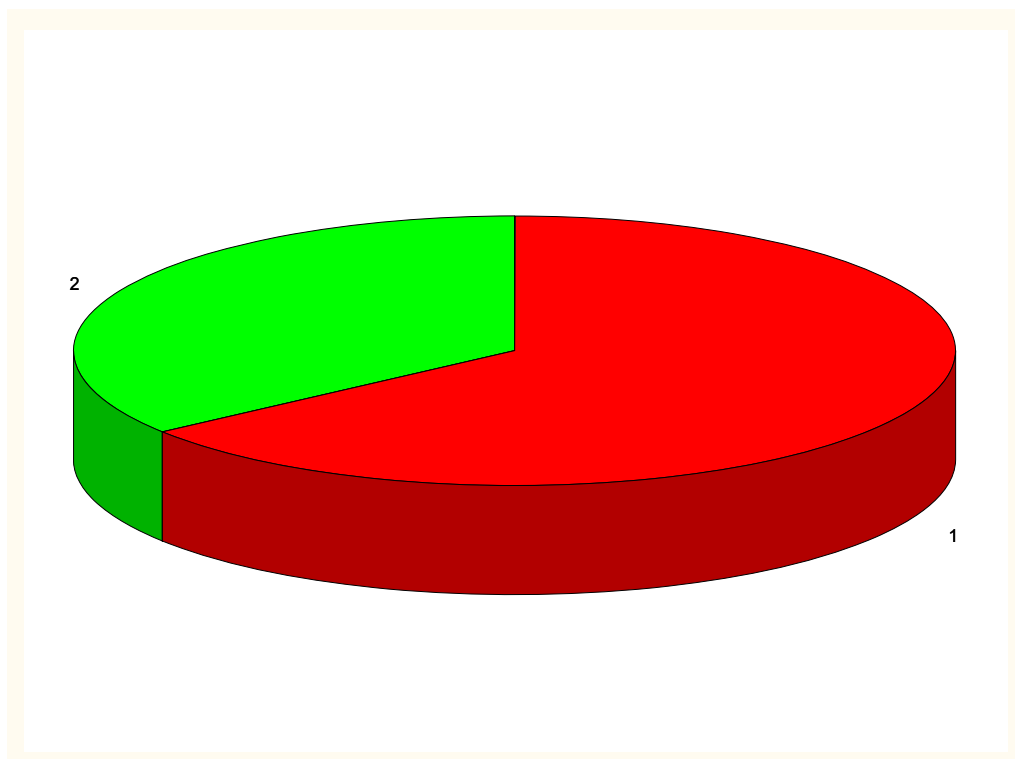
Licence se mogu izdavati za različito razdoblje. Odgovor na ovo pitanje pokazao je kako je najčešća praksa izdavanje trenerskih licenci/dozvola na razdoblje od 1 godine, odnosno jedne natjecateljske sezone. Od ukupnoga broja nacionalnih športskih saveza koji su obuhvaćeni ovom analizom, njih 30% licencije/dozvole izdaje na razdoblje od jedne natjecateljske sezone. Na razdoblje od dvije do pet natjecateljskih sezona licence/dozvole izdaje 12% nacionalnih športskih saveza, dok 10% saveza licencije izdaje na razdoblje duže od pet natjecateljskih sezona.



Slika 2. Na koje vremensko razdoblje se izdaju licence za obavljanje trenerskog posla
Legenda: 1 - jedna natjecateljska sezona; 2 - dvije do pet natjecateljskih sezona; 3 - više od pet natjecateljskih sezona

Je li licenca nacionalnoga športskog saveza preduvjet za vođenje športskih klubova u sustavu natjecanja?

Licenca/dozvola se kao osnovni preduvjet kojim se dopušta treneru vođenje športašica i športaša nekoga kluba u sustavu natjecanja javlja u 52% nacionalnih športskih saveza, odnosno u svim nacionalnim športskim savezima koji su uveli sustav licenciranja trenera.



Slika 3. Je li licenca nacionalnoga športskog saveza preduvjet za vođenje športskih klubova u sustavu natjecanja?
Legenda 1 - Da; 2 - Ne

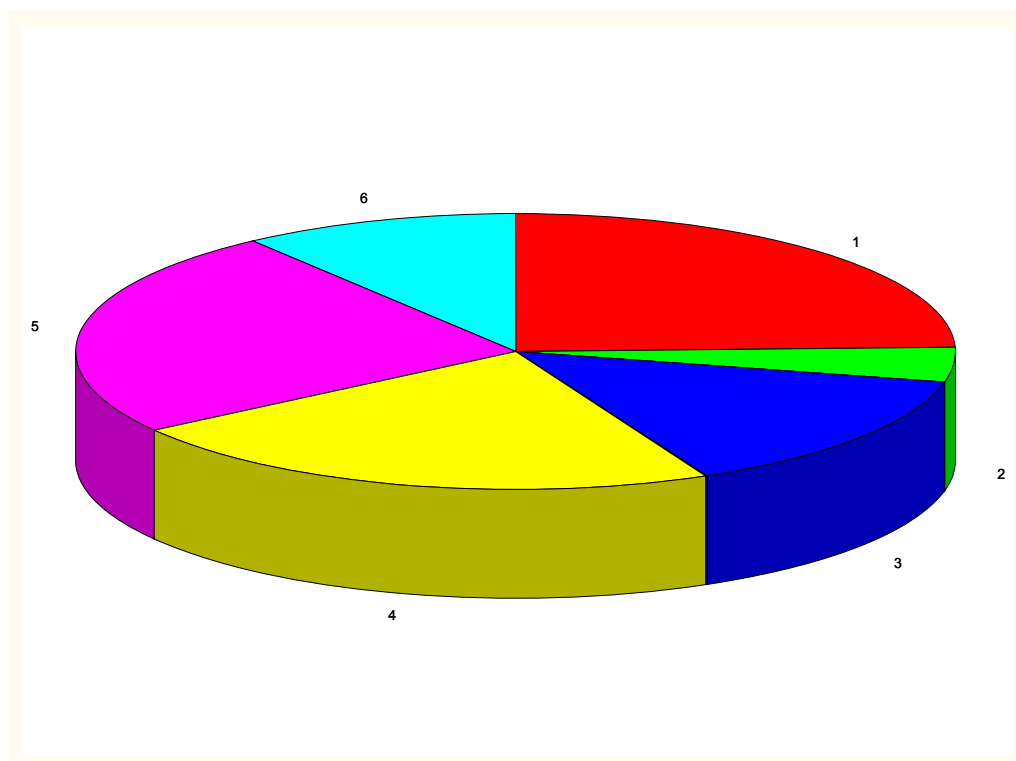
Ovaj podatak pokazuje važnost uvođenja sustava licenciranja trenera kao osnovnoga preduvjeta i dozvole za obavljanje trenerskih poslova u športskom klubu. Međutim, postavlja se pitanje koje uvjete moraju zadovoljiti treneri za dobivanje licencije imamo li na umu velik broj osoba koje obavljaju stručne poslove u športu a da ne ispunjavaju minimalne zakonske uvjete o potrebnoj stručnoj spremi za obavljanje tih trenerskih poslova?

Kako se dobiva licenca za obavljanje trenerskoga posla?

Ključno pitanje sustava licenciranja trenera, a vezano i uz prethodno postavljenu dilemu, jest pitanje uvjeta za dobivanje licence/dozvole.

Veći broj nacionalnih športskih saveza koji je odgovorio na ovo pitanje navodi više mogućih uvjeta na temelju kojih se dobivaju licence za obavljanje trenerskih poslova. Naime, od ponuđenih 6 mogućih odgovora (slika 4), nekoliko saveza je odgovorilo kako trenersku licencu/dozvolu daju ako trener ispunjava jedan od više mogućih uvjeta.

Tako se u 19% saveza licence koje dopuštaju obavljanje trenerskih poslova mogu dobiti samo na temelju pohađanja trenerskoga seminara u organizaciji nacionalnoga športskoga saveza. Također, 19% saveza je odgovorilo kako je za dobivanje licence/dozvole dovoljan završetak trenerskoga seminara koji provodi Hrvatska olimpijska akademija. U 18% slučajeva trenersku je licencu moguće dobiti završetkom stručnoga trenerskoga studija i stjecanja stručne spreme na razini stručnoga prvostupnika trenerske struke ili završetkom jednoga od kinezioloških fakulteta. U 11% slučajeva kao uvjet za dobivanje licence javlja se i polaganje ispita u sklopu pohađanja trenerskoga seminara u organizaciji nacionalnoga športskog saveza. U 8% slučajeva nacionalni športski savezi su odgovorili „ostalo“.



Slika 4. Kako se dobiva licenca za obavljanje trenerskog posla?

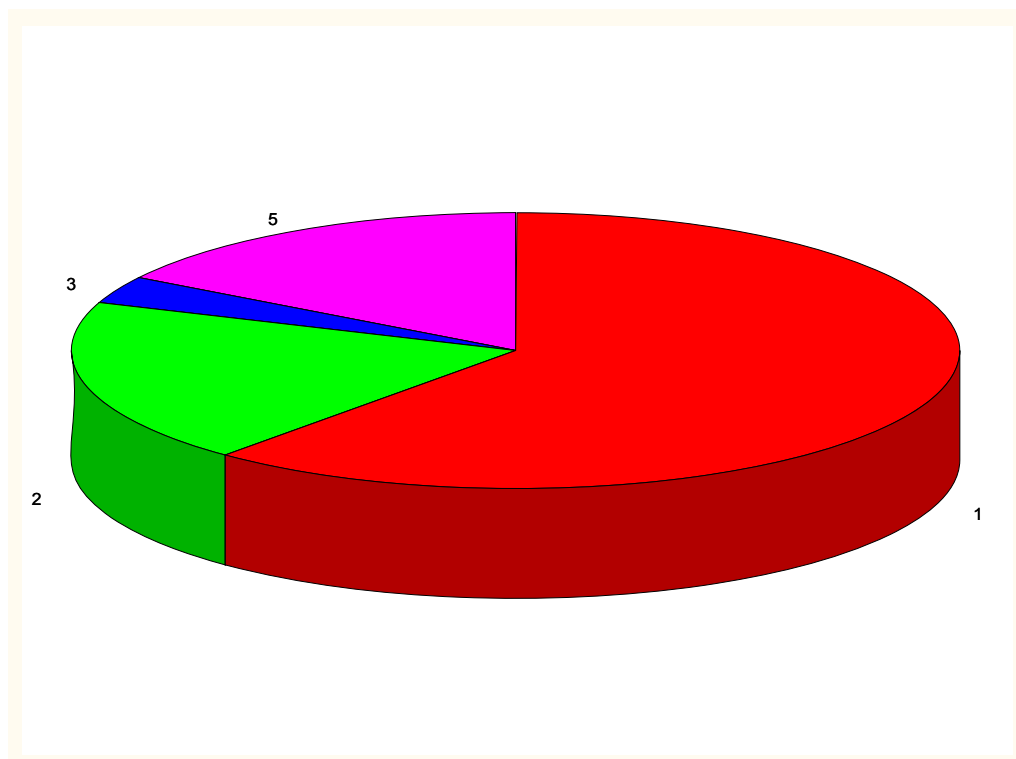
Legenda 1 - pohađanjem trenerskog ispita; 2 - polaganjem ispita; 3 - polaganjem trenerskog seminara i polaganjem ispita; 4 - završetkom trenerskog studija odnosno diplomom Kineziološkog fakulteta; 5 - završetkom trenerskog tečaja Hrvatske olimpijske akademije; 6-ostalo

Odgovori na ovo pitanje pokazuju zabrinjavajuću činjenicu. Znatan broj nacionalnih športskih saveza dodjeljuje trenerske licence/dozvole, odnosno dopušta rad osobama koje ne ispunjavaju zakonske uvjete o potrebnoj stručnoj spremi. Navedeno, naravno, začuđuje, jer bi se očekivalo kako je upravo nacionalnim športskim savezima u interesu angažiranje što većeg broja kvalitetnih, kvalificiranih i kompetentnih trenera. Umjesto toga, nacionalni športski savezi dopuštaju i nekvalificiranim osobama obavljanje trenerskih poslova.

Jesu li treneri svih razina natjecanja kao i svih dobnih kategorija obuhvaćeni sustavom licenciranja?

Važno pitanje procjene kvalitete sustava licenciranja je i pitaje obuhvata trenera različitih razina natjecanja odnosno dobnih kategorija sustavima licenciranja.

Većina saveza, u 45% slučajeva, potvrđuje da su njihovi treneri svih razina natjecanja i svih dobnih kategorija obuhvaćeni sustavom licenciranja. Oko 14% saveza daje podatak da su njihovi treneri uglavnom obuhvaćeni sustavom licenciranja, dok sustavi licenciranja trenera u 2 saveza nisu uređeni prema tom kriteriju.

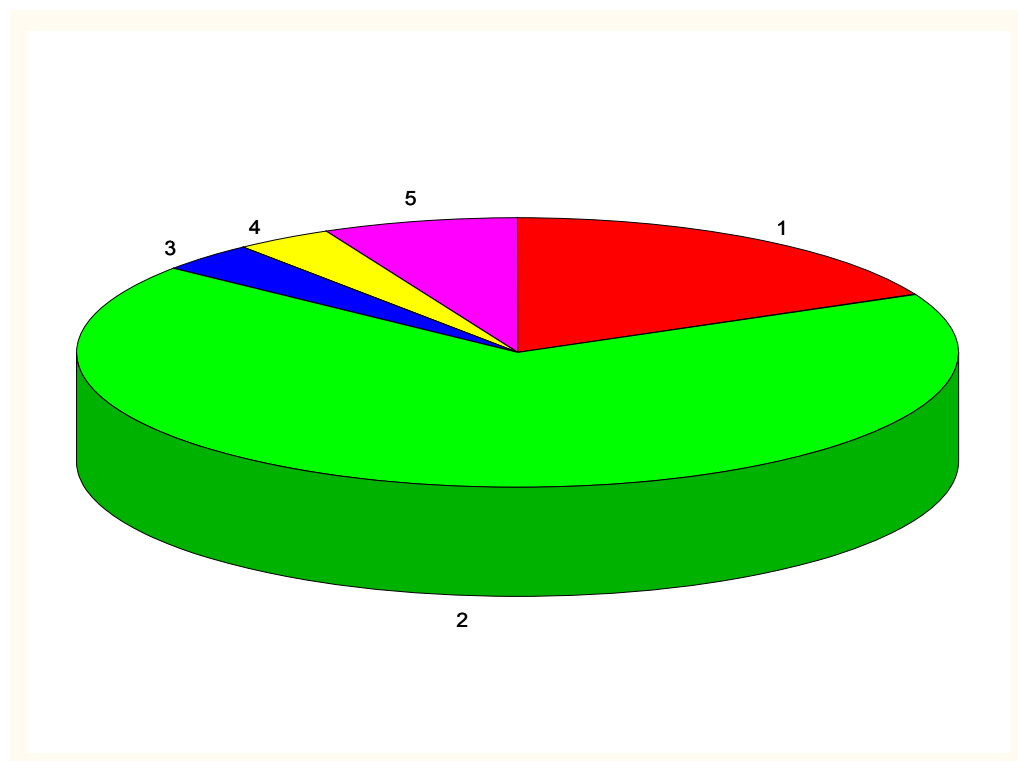


Slika 5. Jesu li treneri svih razina natjecanja kao i svih dobnih kategorija obuhvaćeni sustavom licenciranja?

Legenda 1 - jesu; 2 - uglavnom jesu; 3 - neki jesu neki nisu; 4 - uglavnom nisu; 5 - nisu

Jeste li zadovoljni učincima sustava licenciranja trenera?

Učincima sustava licenciranja zadovoljno je svega 12% nacionalnih športskih saveza. Njih 45% je uglavnom zadovoljno, dok 5% saveza nije sigurno ili su uglavnom nezadovoljni postojećim sustavom licenciranja trenera. Čak 5% nacionalnih športskih saveza je u potpunosti nezadovoljno uspostavljenim sustavom licenciranja.

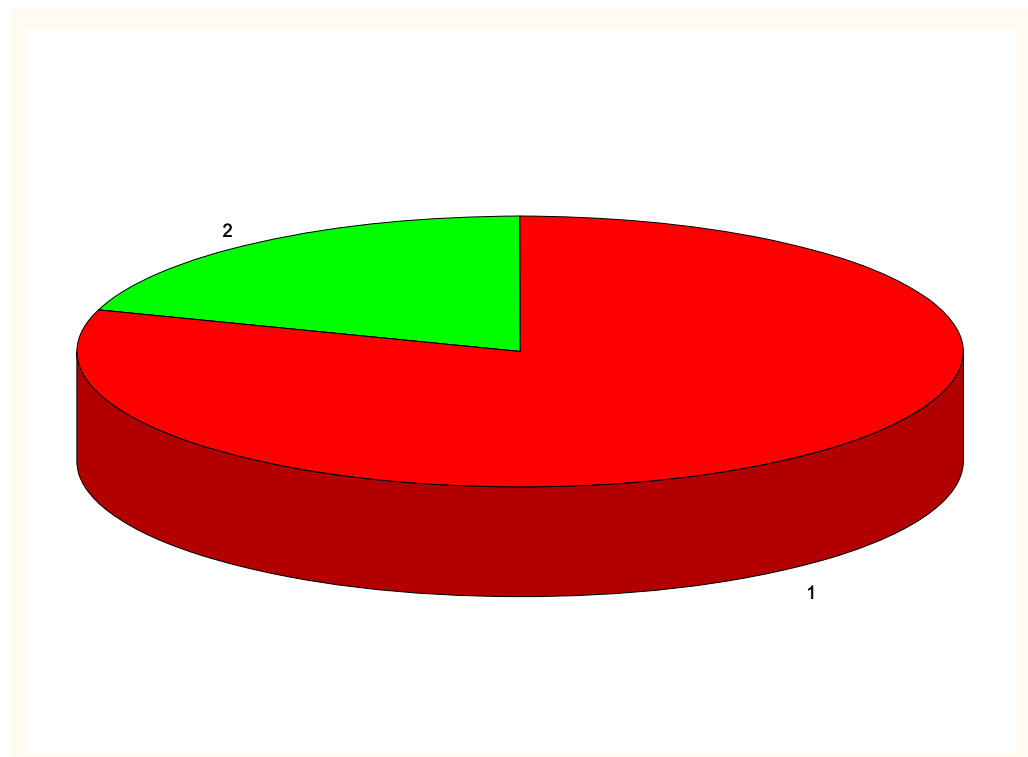


Slika 6. Jeste li zadovoljni učincima sustava licenciranja trenera?

Legenda: 1 - potpuno zadovoljni; 2 - uglavnom zadovoljni; 3 - nisam siguran/na; 4 - uglavnom nezadovoljni; 5 - potpuno nezadovoljni

Ukoliko nacionalni savez nema uspostavljen sustav licenciranja trenera, planira li ga uvesti u sljedećih 5 godina?

Od 20 saveza koji nemaju uspostavljen sustav licenciranja, 73% saveza u idućih pet godina planira uvesti sustav licenciranja trenera, dok njih 27% nema takve planove. Iako 27% saveza, vjerojatno iz opravdanih razloga, kao što su raspoloživi materijalni uvjeti, nema u planu u sljedećih pet godina uspostaviti sustav licenciranja, nastojanja bi trebala ići u smjeru njihova uspostavljanja na stopostotnoj razini.



Slika 7. Ukoliko nacionalni savez nema uspostavljen sustav licenciranja trenera, planira li ga uvesti u sljedećih 5 godina?
Legenda 1 - Da; 2 - Ne

9. Sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom

Što obuhvaća sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom?

Sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom u športu trebao bi biti dio sustava praćenja stručnog rada fizičkih i pravnih osoba koje obavljaju športsku djelatnost. Osnovni cilj kontrole i nadzora nad stručnim radom u športu jest unapređenje stručnog rada u športu. Posredno, nadzor je preventiva za sprječavanje loših posljedica nestručnog rada u procesu športske pripreme. Nadzorom nad stručnim radom zaštićuju se prije svega sudionici u športu (djeca, učenici, mladež, športaši i građani) od nepedagoškog rada i mogućih improvizacija, a stručnjaci od često puta nestručne i nekompetentne ocjene svog rada.

U Zakonu o športu spominje se samo inspekcijski i upravni nadzor te nadzor nad zakonitošću rada pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju športske djelatnosti, ali nije predviđeno sustavno praćenje stručnog rada u športu kroz instituciju nadzora nad stručnim radom, kao što je to uređenu u mnogim drugim djelatnostima. Zakonom o športu nije propisano donošenje podzakonskih akata za pobliže uređenje načina i uvjeta provođenja nadzora, pa je i to jedan od razloga što se nadzor nad

stručnim radom u športu provodi kod manjeg dijela analizom obuhvaćenih saveza. Neka rješenja u ranijim zakonima o športu kvalitetnije su uređivala pitanja nadzora nad stručnim radom u športu.

Rezultati istraživanja o sustavu kontrole i nadzora nad stručnim radom

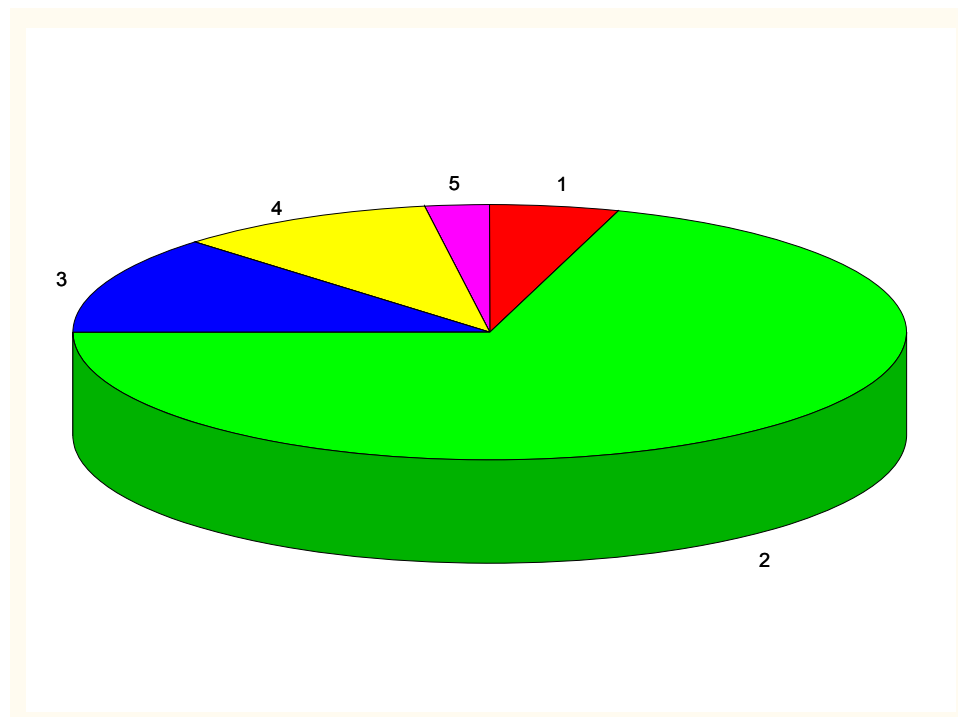
Kako biste ocijenili razinu stručnoga rada trenera u športskim klubovima vašega športa?

Osnova za uspostavljanjem sustava kontrole i nadzora nad stručnim radom u športu jest svijest ili razmišljanje vodećih struktura športa, u ovom slučaju nacionalnih športskih saveza, o kvaliteti stručnoga rada u športu.

Svega 5% nacionalnih športskih saveza izjasnilo se da je u potpunosti zadovoljno radom trenera u športskim klubovima svoga športa. Većina od 67% saveza je uglavnom zadovoljno. Kako nisu sigurni u razinu stručnoga rada trenera u svom športu odgovorilo je 12% saveza. Da su uglavnom nezadovoljni kvalitetom stručnoga rada u športskim klubovima odgovorilo je 10% saveza, a samo je jedan savez bio potpuno nezadovoljan.

Rezultati ove analize pokazuju kako je značajna većina nacionalnih športskih saveza zadovoljna ili u potpunosti zadovoljna (72%) radom trenera u klubovima svog športa. Imajući na umu sve ranije analize koje upućuju na sasvim suprotan zaključak od stava većine saveza o kvaliteti trenerskoga rada (nepovoljan odnos broj trenera po klubu, loša struktura trenera, kvalificiranost odnosno nekvalificiranost velikog broja trenera, loš sustav licenciranja i gotovo nepostojeći sustav cjeloživotnoga učenja trenera) predstavlja ozbiljan ograničavajući čimbenik daljnjeg razvoja

športa u Republici Hrvatskoj. Ako su nacionalni športski savezi usprkos svemu navedenome uglavnom ili u potpunosti zadovoljni postavlja se pitanje kako ćemo i zašto unaprjeđivati sustav trenerskoga i stručnog rada u hrvatskome športu.



Slika 1. Kako biste ocijenili razinu stručnog rada trenera u športskih klubovima vašeg športa?

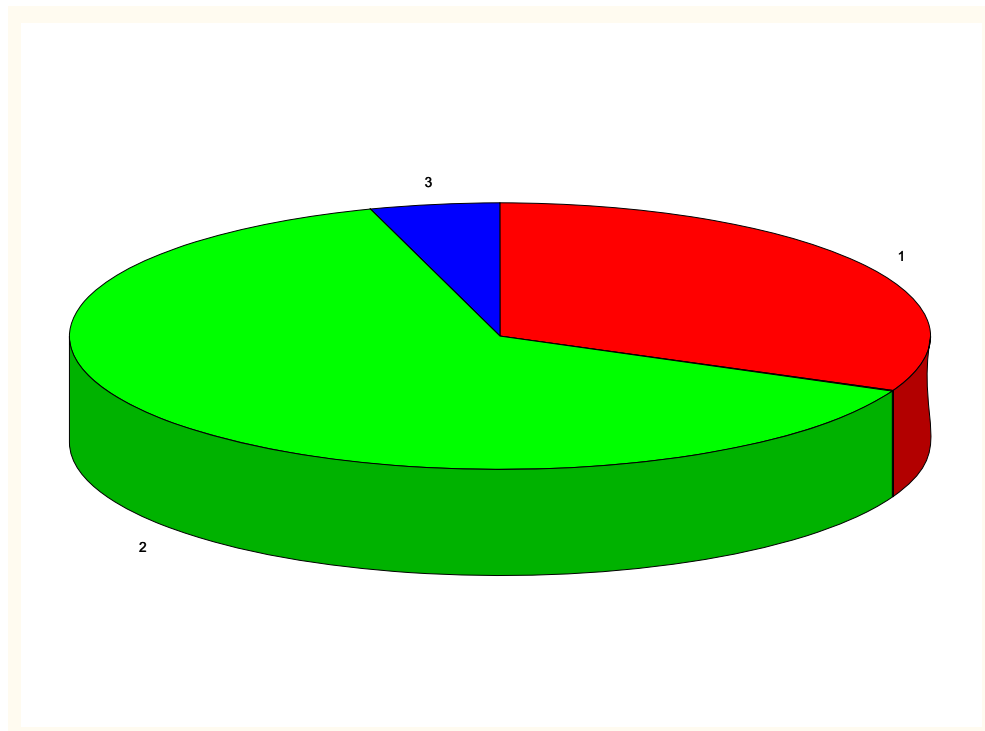
Legenda 1 - potpuno zadovoljavajućom; 2 - uglavnom zadovoljavajućom; 3 - nisam siguran/na; 4 - uglavnom nezadovoljavajućom; 5 - potpuno nezadovoljavajućom

Kako biste ocijenili razinu stručnoga rada trenera u nacionalnim selekcijama vašega športa?

Slično kao i u prethodnom pitanju, nacionalni športski savezi pokazuju još veći stupanj zadovoljstva kvalitetom trenerskoga rada u nacionalnim selekcijama svog športa. Naravno, bilo bi nelogično očekivati da savezi iskažu nezadovoljstvo onim dijelom trenerskoga rada za koji su oni direktno odgovorni.

Rezultati provedene ankete pokazuju kako je razina zadovoljstva stručnim radom trenera u nacionalnim selekcijama na ispitanom uzorku uglavnom zadovoljavajuća – 31% ispitanih saveza je u potpunosti zadovoljno stručnim radom trenera u nacionalnim selekcijama, dok je 62% uglavnom zadovoljno; samo 2 saveza nisu sigurna kako bi ocijenili razinu stručnoga rada trenera u nacionalnim selekcijama njihova športa.

Važno je istaknuti kako nijedan savez nije odgovorio da je uglavnom nezadovoljan niti da je potpuno nezadovoljan radom trenera u nacionalnim selekcijama.



Slika 2. Kako biste ocijenili razinu stručnoga rada trenera u nacionalnim selekcijama vašega športa?

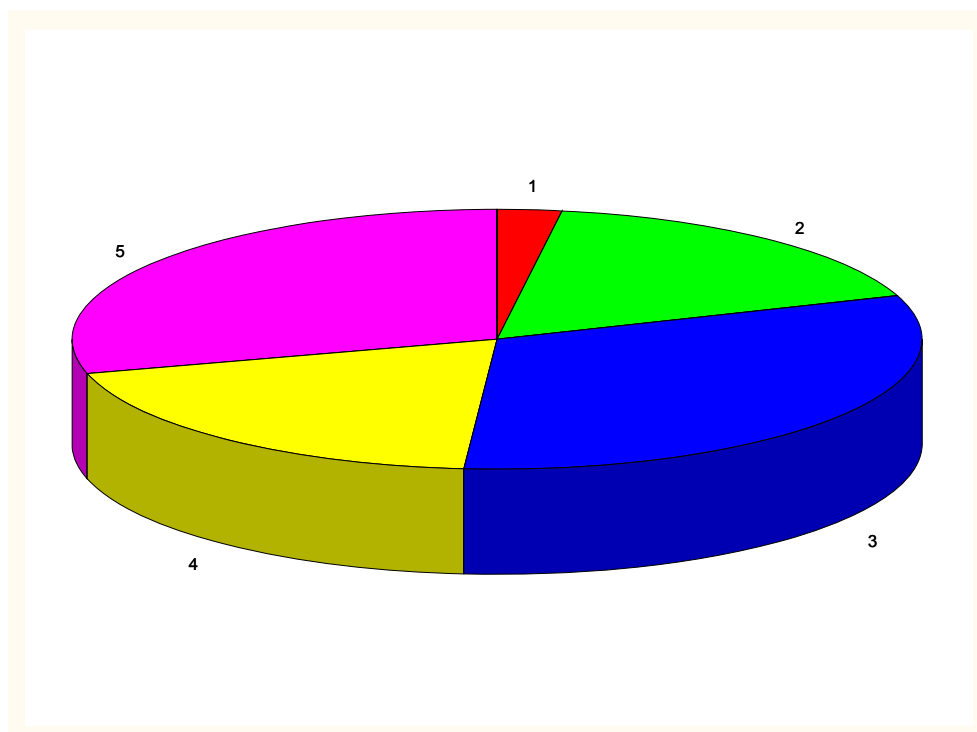
Legenda 1 - potpuno zadovoljavajućom; 2 - uglavnom zadovoljavajućom; 3 - nisam siguran/na; 4 - uglavnom nezadovoljavajućom; 5 - potpuno nezadovoljavajućom

Provodi li nacionalni športski savez nadzor i kontrolu nad stručnim radom trenera u športskim klubovima?

Pitanje provedbe kontrole i nadzora nad stručnim radom trenera u športskim klubovima je direktno povezano s prvim pitanjem u ovom dijelu ankete.

Hrvatski savez hokeja na ledu je jedini odgovorio da uvijek provodi nadzor i kontrolu nad stručnim radom trenera u športskim klubovima. Oko 17% saveza je odgovorilo da nadzor i kontrolu nad trenerskim radom provodi često. Dok 31 % ispitanih saveza nadzor i kontrolu provodi samo ponekad. U 19% saveza nadzor i kontrola nad stručnim radom trenera provodi se rijetko, a čak 29% ispitanih saveza nadzor i kontrolu ne provodi nikada.

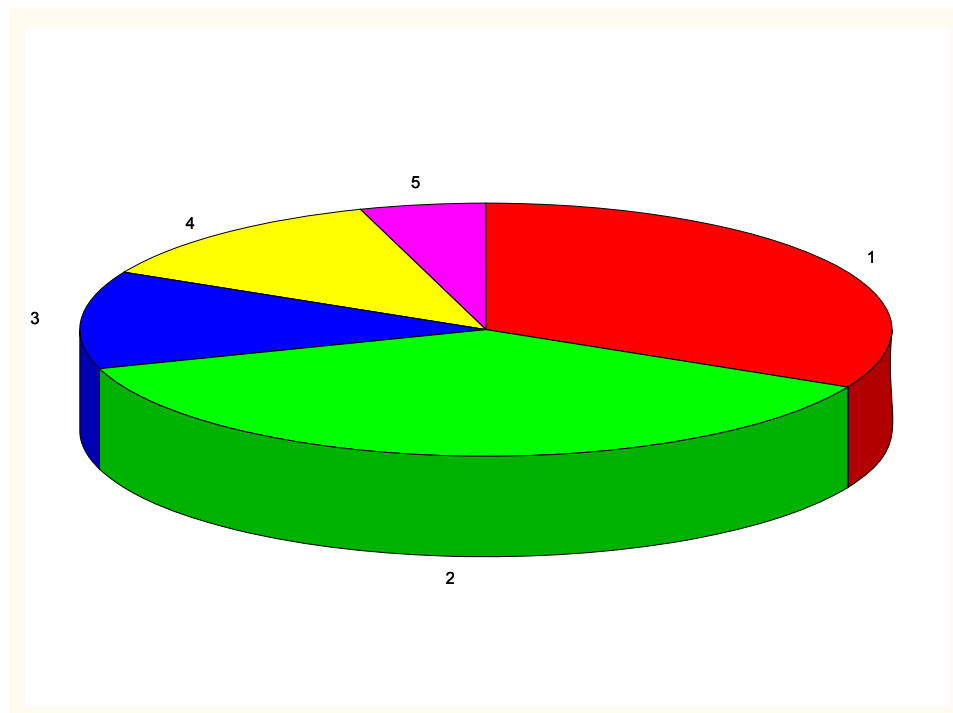
Dobiveni rezultati upućuju na to kako gotovo polovina ispitanih saveza nikada ili rijetko provodi nadzor i kontrolu nad stručnim radom trenera u športskim klubovima, što se može pripisati velikom broju razloga, ali i dalje ostaje nepoznato imaju li ispitanici nacionalni savezi dovoljan broj i dovoljno stručan kadar koji bi provodio navedeni nadzor i kontrolu. Stoga predlažemo daljnju analizu ovoga problema.



Slika 3. Provodi li nacionalni športski savez nadzor i kontrolu stručnoga rada trenera u športskim klubovima?
 Legenda 1 - uvijek; 2 - često; 3 - ponekad; 4 - rijetko; 5 - nikada

Provodi li nacionalni športski savez nadzor i kontrolu stručnoga rada trenera u nacionalnim selekcijama?

Na razini nacionalnih selekcija situacija je nešto bolja. Čak 31% saveza uvijek provodi nadzor i kontrolu nad stručnim radom trenera u nacionalnim selekcijama, a 36% često. Oko 12% saveza nadzor i kontrolu provodi ponekad, a 12 % ispitanih saveza isti taj nadzor i kontrolu provodi rijetko. Samo dva saveza nikada ne provode nadzor i kontrolu nad stručnim radom trenera na razini nacionalnih selekcija.



Slika 4. Provodi li nacionalni športski savez nadzor i kontrolu stručnoga rada trenera u nacionalnim selekcijama?

Legenda 1 - uvijek; 2 - često; 3 - ponekad; 4 - rijetko; 5 - nikada

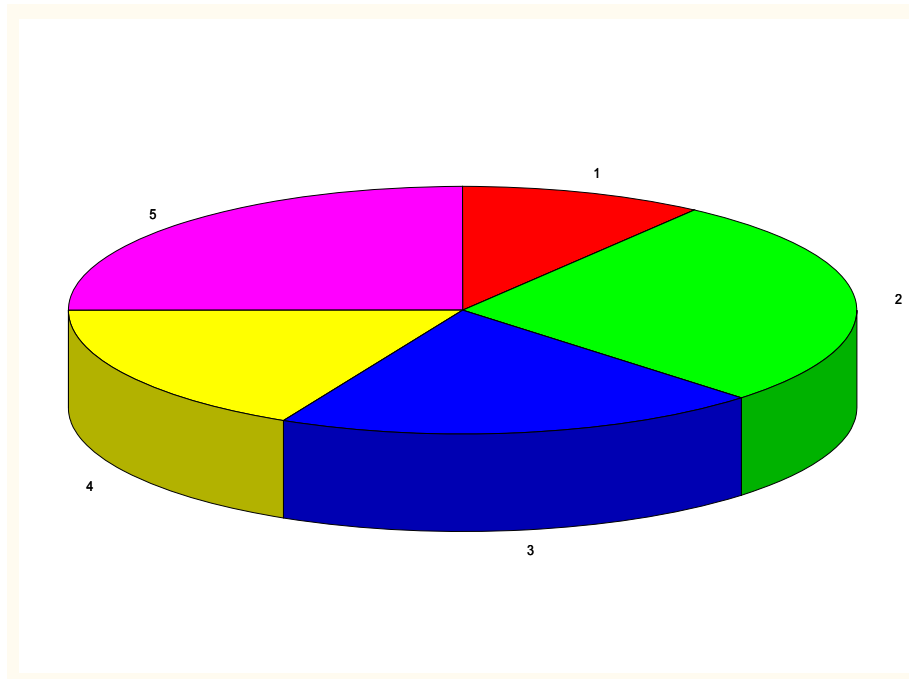
Provodi li nacionalni športski savez nadzor i kontrolu stručnoga rada trenera koji rade s mlađim dobnim skupinama u športskim klubovima?

Svega 10% saveza uvijek provodi ciljani nadzor i kontrolu nad stručnim radom trenera s mlađim dobnim skupinama. Njih 26% nadzor i kontrolu provodi često, a 19% saveza nadzor i kontrolu provodi ponekad.

U 17% saveza nadzor i kontrola nad radom trenera mlađih dobnih skupina je rijetka, a u čak 24% saveza nikada na provode nadzor i kontrolu nad stručnim radom trenera u mlađim dobnim kategorijama.

Dakle, 41% saveza nema gotovo nikakav nadzor i kontrolu nad stručnim radom trenera u mlađim dobnim skupinama. Već smo ranije

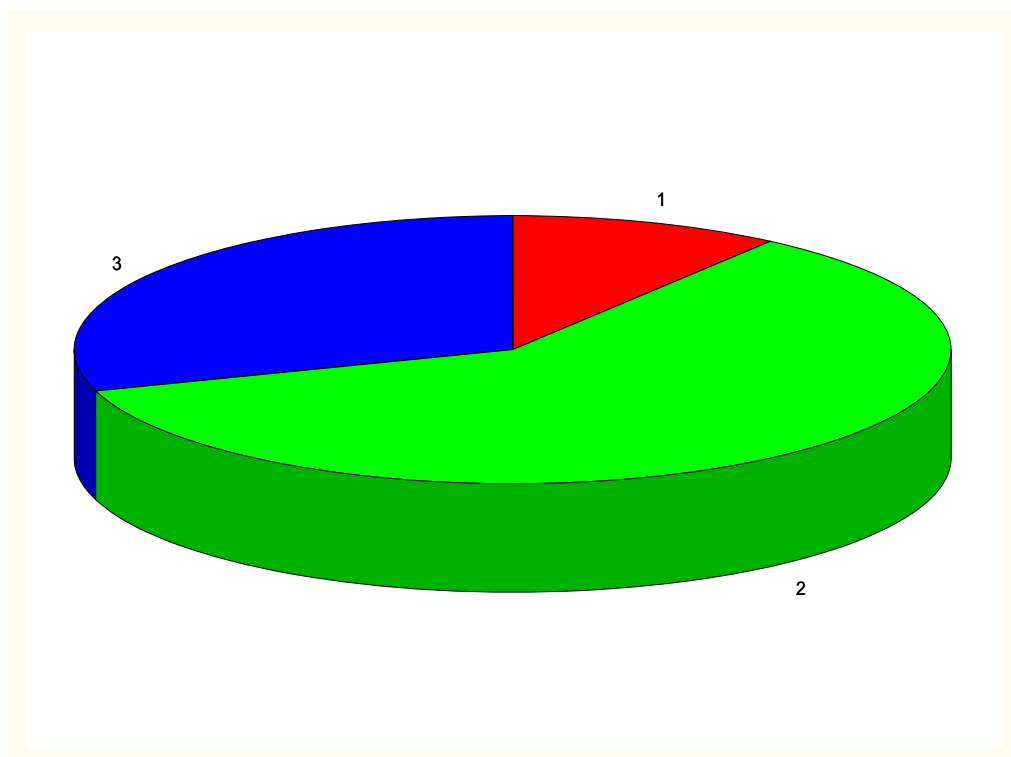
zaključili da bi učestalost i strogost nadzora i kontrole trebala biti puno veća zbog osjetljivosti tih dobnih skupina, čak i iznad razine nacionalnih športskih selekcija.



Slika 5. Provodi li nacionalni športski savez nadzor i kontrolu stručnoga rada trenera koji rade s mlađim dobnim skupinama u športskim klubovima?
Legenda: 1 - uvijek; 2 - često; 3 - ponekad; 4 - rijetko; 5 - nikada

Je li uspostavljen sustav sankcioniranja nestručnoga rada u športskih klubovima?

Sustav sankcioniranja nestručnoga rada u športskim klubovima uspostavljen je samo u 10% saveza. Djelomično je uspostavljen sustav sankcioniranja nestručnoga rada trenera u 26% saveza, a čak 57% ispitanih saveza nije regulirao nikakva sustav sankcioniranja nestručnoga rada u športskim klubovima. Takvi su rezultati očekivani zbog malog postotka kontrole i nadzora nad stručnim kadrovima koji rade u športskim klubovima.



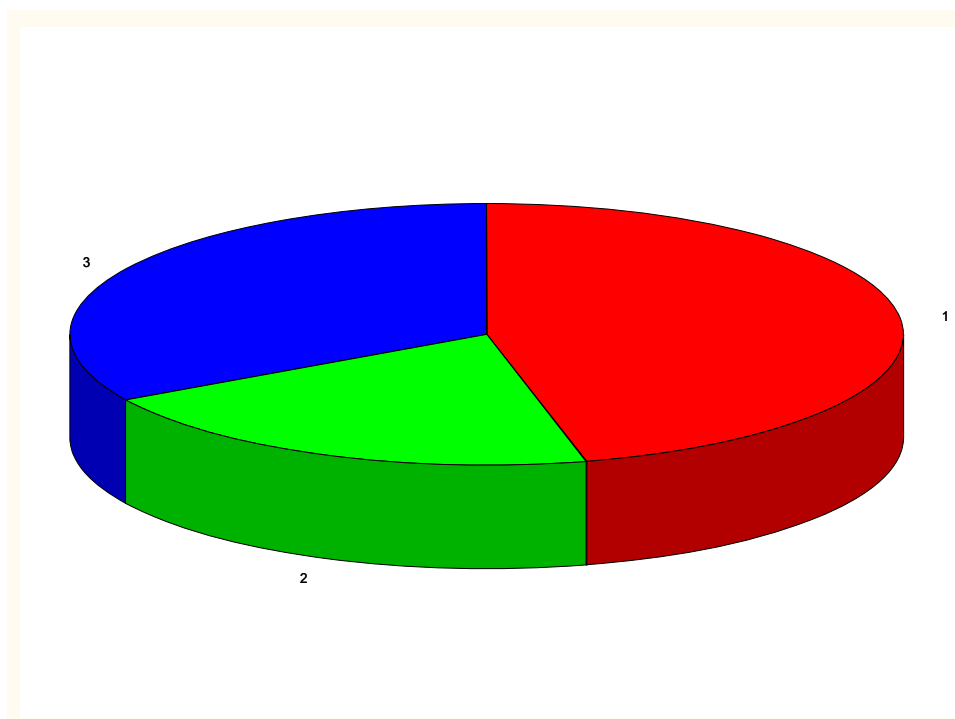
Slika 6. Je li uspostavljen sustav sankcioniranja nestručnog rada u športskih klubovima?

Legenda 1 - da; 2 - ne; 3 - djelomično

Je li uspostavljen sustav sankcioniranja nestručnoga rada u nacionalnim selekcijama?

U sustavu sankcioniranja nestručnoga rada u nacionalnim selekcijama situacija je bitno drugačija. Čak 43% ispitanih saveza potvrđuje uspostavljen sustav sankcioniranja nestručnoga rada u nacionalnim selekcijama, a 31% saveza je samo djelomično uspostavio takav sustav. Čak 19% saveza nije uspostavio sustav sankcioniranja nestručnoga rada ni na razini nacionalnih selekcija.

Situacija sa sankcioniranjem nestručnoga rada u nacionalnim selekcijama je puno bolja nego sa sankcioniranjem nestručnoga rada u športskim klubovima, ali to sve proizlazi iz kontrole i nadzora čiji je postotak puno veći na razini nacionalnih selekcija. Iz toga zaključujemo kako postoji proporcionalna povezanost sustava nadzora i kontrole i sankcioniranja nestručnoga rada na uzorku ispitanih nacionalnih športakih saveza.



Slika 7. Je li uspostavljen sustav sankcioniranja nestručnoga rada u nacionalnim selekcijama?

Legenda 1 - da; 2 - ne; 3 - djelomično

Poglavlje 10. Rezultati analize i zaključci

Broj i struktura trenera

Sažetak rezultata analize broja i strukture trenera

- U Hrvatskoj trenerske poslove obavlja oko 11.500 osoba.
- Ako u razmatranje o ukupnom broju trenera uključimo i stručne kadrove koji obavljaju stručne poslove u sustavu školskoga i sveučilišnoga športa, ukupan broj trenera kreće oko 14.000 osoba.
- Najveći broj trenera u Hrvatskoj su muškarci i čine 94% ukupnoga broja trenera. Udio trenerica je 6%.
- Treneri su nejednako distribuirani po županijama i daleko najveći broj trenera djeluje na području Grada Zagreba (1.324 trenera). Slijede: Splitsko-dalmatinska županija (584), Osječko-baranjska županija (496) i Zadarska županija (407). Najmanje trenera evidentirano je u Ličko-senjskoj županiji (32 trenera), Bjelovarsko-bilogorskoj, Virovitičko-podravskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji.
- Postotak žena koje u svim županijama obavljaju trenerske poslove je malen. Kreće se od 1,7% u Krapinsko-zagorskoj županiji do 17,2% u Istarskoj županiji. Najveći broj žena trenera djeluje na

području Grada Zagreba (144) i Splitsko-dalmatinske županije (68).

- Nogometni treneri su daleko najbrojniji treneri i čine 50% svih trenera u Hrvatskoj. Oko 5.750 osoba obavlja poslove nogometnih trenera.
- Veći broj trenera djeluje još u košarci (498 trenera) i u rukometu (473 trenera).
- U sportovima kao što su jetski, twirling, sanjkanje i skijanje na vodi djeluje manje od 10 trenera po sportu.
- Najveći broj trenerica djeluje u gimnastici (103) i rukometu (86). Znatniji broj žena trenera djeluje još u rock'n'rollu (39), sinkroniziranom plivanju (33), kuglanju (31), atletici (31) i košarci (29). U sinkroniziranom plivanju (33) i twirlingu (6) svi treneri su žene.
- U ovom studijom obuhvaćenom uzorku od 3.891 športskoga kluba djeluje 8.588 trenera, odnosno svega 2,2 trenera po klubu. To je puno manje od očekivanoga i objektivno potrebnoga broja trenera po klubu.
- U 22% nacionalnih športskih saveza primijećen je značajan nedostatak trenera. U njima djeluje manje od 1 trenera po športskom klubu.
- Daleko najnepovoljniji omjer trenera i klubova od 0,05 trenera po klubu dobiven je u boćanju (20 trenera na 400 boćarskih klubova). Slijede jedrenje (0,3 trenera po klubu), šah (0,3), bejzbol (0,45), jetski (0,6) i konjički šport (0,6).
- Najpovoljniji omjeri broja trenera i broja športskih klubova evidentiran je u hokeju na ledu (4,5), aikidu (4), nogometu (3,8), gimnastici (3,9), hokeju na travi (3,7) i rock'n'rollu (3,4).
- Najveći broj trenera u hrvatskome športu jesu treneri mlađih dobnih skupina (75%). Seniorski treneri čine 15,5%, pomoćni

treneri seniora 4,6%, a kondicijski treneri samo 0,8% od ukupnoga broja trenera.

Zaključci vezani uz analizu broja i strukture trenera

- U hrvatskome športu nedostaje trenera, pogotovo je to izraženo u nekim športovima i u nekim županijama.
- Odnos broja trenera i športskih klubova je nepovoljan i ukazuje na nedovoljnu pozornost koja se poklanja stručnom radu u športskim klubova.
- Broj trenerica je izrazito malen i potrebno je poticati uključivanje većeg broja žena u trenerske poslove.
- Najveći broj trenera u hrvatskom športu, njih 75%, su treneri mlađih dobnih skupina. Seniorskih je trenera 15,5%.
- Vrlo je malen postotak pomoćnih (4,6%) i kondicijskih trenera (0,8%), što omogućava zaključak kako su hrvatski treneri još uvijek tzv. „univerzalni“ treneri, koji rade bez odgovarajućih stručnih timova sa specijaliziranim trenerima, što je ozbiljan ograničavajući čimbenik kvalitete trenerskoga rada u hrvatskome športu. U tom je smislu potrebno promovirati timski stručni rad i uključivanje relevantnih stručnjaka iz različitih područja sportske pripreme.

Rezultati analize obrazovne strukture trenera

- Od ukupnoga broja analizom obuhvaćenih trenera, njih čak 2.194 ili 37,2%, ne ispunjava zakonske uvjete za obavljanje trenerskih poslova, odnosno smatraju se nekvalificiranima za posao koji obavljaju.
- Izuzetno visoka brojka od čak 2.194 osobe odnosno 37,2% osoba koje obavljaju trenerske poslova bez odgovarajuće stručne spreme odnosno kvalifikacije, a posljedično i bez potrebnih kompetencija i znanja za to, neočekivano je otkriće ove studije.
- Treneri koji ispunjavaju Zakonom o športu određene odredbe o potrebnoj stručnoj kvalifikaciji za obavljanje trenerskih poslova čine samo 62,8% od ukupnoga broja trenera.
- Obrazovna struktura muških trenera je povoljnija od obrazovne strukture trenerica jer čak 72,9% žena trenera nema potrebnu stručnu kvalifikaciju za obavljanje trenerskih poslova.
- U strukturi kvalificiranih trenera daleko najveći udio od 52,3% pripada trenerima koji su tek osposobljeni za rad u športu, ali na temelju programa za stjecanje licencije krovnih svjetskih ili europskih udruženja određenoga športa te ispunjavaju zakonske uvjete za obavljanje trenerskih poslova.
- Najobrazovaniji trenerski kadar u Republici Hrvatskoj u ovome trenutku su osobe koje su diplomirale na sveučilišnom studiju kineziologije, međutim, oni čine svega 24,8% kvalificiranih trenera, odnosno njihov udio u analiziranom uzorku trenera (kvalificiranih i nekvalificiranih trenera) je samo 15,6%.

- U strukturi kvalificiranih trenera najmanje je onih koje je Zakon o športu odredio kao temeljni trenerski kadar – trenera prvostupnika. Njih je 22,9% u strukturi kvalificiranih trenera, odnosno 14,4% u ukupnom analiziranom uzorku trenera (kvalificiranih i nekvalificiranih trenera zajedno).
- Čak 960 osoba ili 43,8% od ukupnoga broja nekvalificiranih trenera čine osobe koje su završile neki od tečajeva za osposobljavanje ili usavršavanje Hrvatske olimpijske akademije, a obavljaju trenerske poslove.
- Iznimno je zabrinjavajuće i upravo nevjerojatno da čak 308 osoba u analiziranom uzorku ili 14% od nekvalificiranih odnosno 5,2% od ukupnoga analiziranoga uzorka trenera (nekvalificiranih i kvalificiranih trenera zajedno) obavlja najsloženije trenerske poslove, a nemaju apsolutno nikakvih kvalifikacija, kompetencija ili znanja za obavljanje bilo kakvih stručnih poslova u športu, a nekmoli tako složenih i odgovornih.
- Podaci pokazuju iznimno loše i razočaravajuće stanje kvalificiranosti trenera u svim nacionalnim športskim savezima koji su obuhvaćeni ovim istraživanjem. Ne postoji niti jedan jedini nacionalni športski savez u kojemu svi evidentirani treneri obavljaju trenerske poslove u skladu sa zakonski propisanim uvjetima o stručnoj spremi trenera.
- Postotak kvalificiranih trenera kreće se od nevjerojatnih 0% (Hrvatski aikido savez, Hrvatski šahovski savez i Hrvatski savez za športski ribolov na moru) preko 1,4% u Hrvatskom streličarskom savezu, 1,5% u Hrvatskom kuglačkom savezu, 2,9% u Hrvatskom konjičkom savezu i 8,1% u Hrvatskom savezu hokeja na ledu.
- Najveći postotak trenera koji imaju Zakonom o športu propisane potrebne kvalifikacije za obavljanje trenerskih poslova je u Hrvatskom nogometnom savezu 89,2%.

- Nešto više od 61% osoba u analiziranom uzorku košarkaških trenera čine osobe bez potrebne stručne kvalifikacije za obavljanje trenerskih poslova.
- Na uzorku od 417 rukometnih trenera za koje su dostavljeni podaci o strukturi obrazovanja najveći udio osoba koje obavljaju trenerske poslove opet čine osobe osposobljene za rad u športu programima Hrvatske olimpijske akademije koje ne smiju obavljati trenerske poslove –njih čak 231 ili 55,4%.
- Nešto je kvalitetnije stanje obrazovanosti trenera u Hrvatskom atletskom savezu i Hrvatskom veslačkom savezu. Udio kvalificiranih atletskih trenera je blizu 65%. Daleko najveći udio atletskih trenera čine treneri koji su završili Kineziološki fakultet – 45% od ukupnoga broja atletskih trenera. Među veslačkim trenerima 40% čine treneri sa završenim Kineziološkim fakultetom, a ukupni udio kvalificiranih trenera je 56,7%.
- U ostalim olimpijskim športovima koji su uključeni u ovu analizu primjetan je nedopustivo nizak broj kvalificiranih trenera. Najmanje kvalificiranih trenera je u Hrvatskom streličarskom savezu – 1,5%, Hrvatskom konjičkom savezu – 2,9% i Hrvatskom savezu hokeja na ledu – 8,1%. Nekvalificirani treneri čine znatnu većinu trenera i u drugim olimpijskim športovima.

Zaključci vezani uz analizu obrazovne strukture trenera

- U hrvatskom športu radi izuzetno velik broj nekvalificiranih i nekompetentnih trenera.
- Postotni udio od 37,2% osoba koje obavljaju trenerske poslove bez odgovarajuće stručne spreme, odnosno kvalifikacije, a

posljedično i bez potrebnih kompetencija i znanja, u suprotnosti je sa Zakonom o športu.

- Obrazovna struktura trenerica je izuzetno nepovoljna jer ih čak 72% nema potrebnu kvalifikaciju za rad u športu.
- U strukturi kvalificiranih trenera, koji čine 62,8% ukupnoga broja trenera, daleko najveći udio od 52,3% pripada trenerima koji su tek osposobljeni za rad u športu, ali na temelju programa za stjecanje licence/dozvole krovnih svjetskih ili europskih udruženja određenoga športa, čime su ispunili minimalne zakonske uvjete za obavljanje trenerskih poslova. To pokazuje kako je potrebno dodatno regulirati ovo zakonsko rješenje radi podizanja broja školovanih trenera.
- Potrebno je stimulirati nositelje postojećih sustava školovanja trenera za otvaranje novih programa za školovanje trenera radi povećanja broja školovanih trenera te razvijati nove programe školovanja trenera, osobito za one športove u kojima je primjetan velik nedostatak obrazovanih trenera.
- Sustav športa mora postati prijemčiviji za najškolovanije trenere, stvarati uvjete za njihovo angažiranje i poticati završene studente kinezioloških fakulteta za veće uključivanje u sustav športa.
- Čak 960 osoba ili 43,8% od ukupnoga broja nekvalificiranih trenera čine osobe koje su završile neki od tečajeva za osposobljavanje ili usavršavanje Hrvatske olimpijske akademije, što je u suprotnosti za Zakonom o športu.
- Neshvatljivo je velik broj osoba koje obavljaju trenerske poslove, a nemaju apsolutno nikakvih kvalifikacija, kompetencija ili znanja za obavljanje bilo kakvih stručnih poslova u športu. Potrebno je uvesti primjerene sankcije za fizičke osobe koje obavljaju takve poslove, kao i za pravne osobe koje im to dopuštaju.

- Svaki nacionalni športski savez morao bi provesti detaljnu analizu trenerskoga rada u svome športu i donijeti strategiju i prijedlog mjera za rješavanje pitanja rada neškolovanih i nekvalificiranih trenera u športskim klubovima svoga športa.
- Potrebno je žurno uvesti zakonsku odredbu kojom bi se reguliralo da svi športski klubovi koji koriste javna sredstva lokalnih proračuna moraju angažirati isključivo kvalificirane trenera.
- Rezultati ove studije trebali bi pomoći u podizanju svijesti o prvoj i osnovnoj pretpostavci športskoga uspjeha – kvalitetno školovanim i kompetentnim trenerima s odgovarajućim znanjima.

Socijalni i radni status trenera

Rezultati analize socijalnoga i radnoga statusa trenera

- Većina je nacionalnih športskih saveza na traženje da daju osnovne podatke o socijalnom i radnom statusu osoba koje obavljaju trenerske poslove u športskim klubovima njihova športa, odgovorilo kako nema dovoljno podataka o tome odnosno kako raspolažu tek djelomičnim podacima.
- Samo 27,4% trenera je angažirano za obavljanje trenerskih poslova na temelju ugovora o radu, odnosno zaposleni su u športskim klubovima ili na ugovor na određeno ili na neodređeno vrijeme.
- Većina trenera (njih čak 72,6%) nisu treneri profesionalci, već su na trenerskim poslovima angažirani kao honorarni djelatnici ili volonteri u športu.

- Najveći dio osoba koje obavljaju trenerske poslove, njih 43,9%, to čini volonterski, odnosno svojim radom ne ostvaruju nikakve prihode.
- Od 32 nacionalna športska saveza koja su dostavila podatke o radnom statusu trenera, volonteri rade kao treneri u 21 savezu ili u 65,6%.
- Veliki je udio i honorarno angažiranih trenera u športu (28,7%).
- Zabrinjavajuća je činjenica da je najmanji udio trenera, samo 11,1%, zaposlen temeljem ugovora o radu na neodređeno vrijeme. To znači da najmanje trenera može ostvariti i realno osigurava svoju egzistenciju zaposlenjem u trenerskome pozivu.
- Zaposlenih trenerica je 46,2%; od toga na ugovor o radu na neodređeno vrijeme 9,7%, a na određeno vrijeme 36,5%. Honorarno angažiranih žena trenera je 23,2%, a trenerica volonterki je 30,6%.
- Udio trenera koji ima viša primanja od približno prosječne isplaćene plaće u Republici Hrvatskoj za rujan 2011. godine je 51,2% od ukupno zaposlenih trenera.
- Udio trenera s primanjima nižima od približno prosječnih primanja u Republici Hrvatskoj je 48,8%.
- Od četiri kategorije zaposlenih trenera najveći udio od 31,2% čine treneri koji su zaposleni s ugovorom o radu na određeno vrijeme i imaju niža primanja o prosječne plaće u Republici Hrvatskoj.
- Treneri zaposleni na određeno vrijeme čine većinu zaposlenih trenera s udjelom od 59,5%.

Zaključci vezani uz analizu socijalnoga i radnoga statusa trenera

- Nacionalni športski savezi nedovoljno pozornosti posvećuje socijalnom i radnom statusu trenera i praćenju pokazatelja njihova socijalnoga i radnoga statusa.
- Ovom izrazito važnom području trenerskoga posla potrebno je posvetiti puno više pozornosti u budućem strateškom promišljanju razvoja hrvatskoga športa.
- Koliko se god volonterski rad u športu smatrao korisnim, nije najbolje rješenje da stručni i trenerski rad u hrvatskome športu počiva na volonterskom i honorarnom radu.
- Potrebno je stimulirati zapošljavanje trenera u sustav športa.
- Činjenica da vrlo malo ljudi ostvaruje ili potencijalno može osigurati osnovnu egzistenciju zaposlenjem u sustavu športa djeluje nestimulativno na najkvalitetnije i najobrazovanije kadrove koji u velikoj mjeri zaposlenje traže i nalaze u drugim sustavima, a ne u sustavu športa.
- Gotovo 60% zaposlenih trenera zaposleno je na određeno vrijeme, a gotovo isti broj trenera ima iznadprosječna i ispodprosječna mjesečna primanja u odnosu na prosječna mjesečna primanja u Republici Hrvatskoj. Sustav športa mora učiniti snažnije iskorake želi li privući i zadržati najkvalitetnije i najškolovanije stručne kadrove u športu.

Stručno usavršavanje i sustav cjeloživotnog učenja trenera

Rezultati analize stručnog usavršavanja i sustava cjeloživotnoga učenja trenera

- Čak 39 nacionalnih športskih saveza ili 89% uspostavilo je sustav stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga učenja trenera (organiziranje trenerskih seminara, tečajeva, predavanja, radionica i sl.).
- Većina nacionalnih športskih saveza (62%) stručno usavršavanje trenera u svom športu organizira jednom godišnje.
- Tek 38% saveza sustavom stručnoga usavršavanja obuhvaća više od 2/3 svojih trenera. Oko 36% saveza sustavom stručnoga usavršavanja obuhvaća između 1/3 i 2/3 trenera u svom športu, dok njih 26% obuhvaća manje od 1/3 trenera.
- Svega 5,4% saveza je potpuno zadovoljno sustavom stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga učenja. Velika većina saveza, njih 78,4% je uglavnom zadovoljno.
- Svi nacionalni športski savezi koji još nemaju uspostavljen sustav stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga učenja trenera, planiraju ih uvesti u sljedećih pet godina.

Zaključci vezani uz analizu stručnog usavršavanja i sustava cjeloživotnoga učenja trenera

- Visok udio saveza s ustrojenim sustavom stručnoga usavršavanja izvrsna je podloga za osmišljavanje nacionalnoga sustava stručnoga trenerskoga usavršavanja, koji bi se organizirao u suradnji s nacionalnim športskim savezima,

Hrvatskim olimpijskim odborom, kineziološkim fakultetima i Hrvatskom olimpijskom akademijom.

- Malen broj saveza uspijeva okupiti više od 2/3 svojih trenera u sustav stručnoga usavršavanja koje se najčešće organizira jednom godišnje. Ni sa jednim od dva podatka – o obuhvatu trenera i o učestalosti odnosno o ponudi i mogućnostima stručnoga usavršavanja, ne možemo biti zadovoljni. Uzimajući u obzir činjenicu da vrlo velik broj osoba obavlja trenerske poslove u športu bez potrebnih kvalifikacija, a velik je i broj tek osposobljenih trenera, držimo nužnim izgraditi puno učinkovitiji i kvalitetniji sustav stručnoga usavršavanja.
- Ponuda događanja na području stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga učenja trenera mora biti znatno bogatija i sadržajnija. Nacionalni športski savezi moraju učiniti dodatni napor te osmisliti i unaprijediti sustave stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga učenja. Osobito je to važno zbog velikoga broja trenera koji trenutačno obavljaju stručne trenerske poslove bez nužne i Zakonom o športu propisane kvalifikacije.

Licenciranje trenera

Rezultati analize sustava licenciranja trenera

- Uspostavljen sustav licenciranja trenera ima samo 52% nacionalnih športskih saveza.
- Nešto manji broj saveza, odnosno njih 48%, nije uspostavio sustav licenciranja svojih trenera.

- 30% licenca/dozvola izdaje se na razdoblje od jedne natjecateljske sezone. Dozvole/licence na razdoblje od dvije do pet natjecateljskih sezona izdaje 12% nacionalnih športskih saveza, dok 10% saveza licence izdaje na razdoblje duže od pet natjecateljskih sezona.
- Licenca se kao osnovni preduvjet kojim se dopušta treneru vođenje športašica i športaša nekoga kluba u sustavu natjecanja javlja u 52% nacionalnih športskih saveza.
- U 19% saveza licence koje dopuštaju obavljanje trenerskih poslova mogu se dobiti samo na temelju pohađanja trenerskoga seminara u organizaciji nacionalnoga športskoga saveza. Također, 19% saveza je odgovorilo kako je za dobivanje licence dovoljan završetak trenerskoga seminara koji provodi Hrvatska olimpijska akademija.
- U 18% slučajeva trenersku licencu moguće je dobiti završetkom stručnoga trenerskoga studija i stjecanja stručne spreme na razini stručnoga prvostupnika trenerske struke ili završetkom jednoga od kinezioloških fakulteta.
- U 11% slučajeva se kao uvjet za dobivanje licence javlja i polaganje ispita uz pohađanje trenerskoga seminara u organizaciji nacionalnoga športskog saveza.
- U 45% saveza sustavom licenciranja obuhvaćeni su svi treneri svih razina natjecanja i svih dobnih kategorija.
- Učincima sustava licenciranja zadovoljno je svega 12% nacionalnih športskih saveza. Njih 45% je uglavnom zadovoljno.

Zaključci vezani uz analizu sustava licenciranja trenera

- Time što nisu uspostavili sustav licenciranja trenera, gotovo polovina nacionalnih športskih saveza prepustila je pitanje ispunjavaju li treneri uvjete za rad u športskim klubovima u potpunosti samim športskim klubovima, što nije dobra praksa, pogotovo imaju li se umu loši pokazatelji kvalificiranosti/nekvalificiranosti velikoga broja osoba koje obavljaju trenerski posao. Niti jedan jedini nacionalni športski savez se ne bi trebao odreći prava na licenciranje trenera, ali i drugih stručnih kadrova za rad u svome športu.
- Usprkos pozitivnoj činjenici kako većina športskih saveza ima uveden sustav licenciranja, zabrinjava podatak da većina nacionalnih športskih saveza dodjeljuje trenerske licence odnosno dopušta rad osobama koje ne ispunjavaju zakonske uvjete o potrebnoj stručnoj spremi. Navedeno, naravno, začuđuje, jer bi se očekivalo kako je upravo nacionalnim športskim savezima u interesu angažiranje što većeg broja kvalitetnih, kvalificiranih i kompetentnih trenera. Umjesto toga, nacionalni športski savezi dopuštaju i nekvalificiranim osobama obavljanje trenerskih poslova.
- Iako je sustavom licenciranja obuhvaćen znatan broj trenera, samo se manji dio saveza izjasnio da je potpuno zadovoljan sustavom licenciranja. Navedeno dopušta zaključak da bi većina nacionalnih športskih saveza bila sklona razvoju i implementaciji zajedničkih smjernica i preporuka za primjenu ili unaprjeđenje sustava licenciranja trenera.

Sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom

Rezultati analize sustava kontrole i nadzora nad stručnim radom

- Svega 5% nacionalnih športskih saveza izjasnilo se da je potpuno zadovoljno radom trenera u športskim klubovima svoga športa. Većina od 67% saveza je uglavnom zadovoljno.
- Rezultati provedene ankete pokazuju kako je razina zadovoljstva stručnim radom trenera u nacionalnim selekcijama na ispitanom uzorku uglavnom zadovoljavajuća. 31% ispitanih saveza je u potpunosti zadovoljno stručnim radom trenera u nacionalnim selekcijama, dok je 62% uglavnom zadovoljno.
- Oko 17% saveza je odgovorilo da nadzor i kontrolu nad trenerskim radom provodi često, dok 31% ispitanih saveza nadzor i kontrolu provodi samo ponekad. U 19% saveza nadzor i kontrola nad stručnim radom trenera provodi se rijetko, a čak 29% ispitanih saveza nadzor i kontrolu ne provodi nikada.
- Na razini nacionalnih selekcija situacija je nešto bolja. Čak 31% saveza uvijek provodi nadzor i kontrolu nad stručnim radom trenera u nacionalnim selekcijama, a 36% često. Oko 12% saveza nadzor i kontrolu provodi ponekad, a 12 % ispitanih saveza isti taj nadzor i kontrolu provodi rijetko.
- Sustav sankcioniranja nestručnoga rada u športskim klubovima uspostavljen je u samo 10% saveza.
- U sustavu sankcioniranja nestručnoga rada u nacionalnim selekcijama situacija je bitno drugačija. Čak 43% ispitanih saveza potvrđuje uspostavljen sustav sankcioniranja nestručnoga rada u nacionalnim selekcijama.

Zaključci vezani uz analizu sustava kontrole i nadzora nad stručnim radom

- Iako je samo 5% saveza odgovorila kako je u potpunosti zadovoljno stručnim radom u športskim klubovima, gotovo polovina ispitanih saveza nikada ili rijetko provodi nadzor i kontrolu nad stručnim radom trenera u športskim klubovima. S obzirom na navedeno predlažemo uvođenje sustava kontrole i nadzora nad stručnim radom trenera u športskim klubovima na nacionalnoj razini.
- Potrebno je jasno razraditi kriterije i način provođenja nadzora te sustav sankcija za nestručni rad trenera koji je, nažalost, uspostavljen samo u 10% nacionalnih športskih saveza.
- Zbog izuzetne važnosti sustava nadzora i kontrole nad stručnim radom, pogotovo imajući u vidu velik broj nekvalificiranih trenera, predlažemo da se ovom području u budućnosti, također, posveti izrazita pozornost, osobito na razini zakonske regulacije.

Broj i struktura trenera

U hrvatskom športu nedostaje trenera, pogotovo je to izraženo u nekim športovima i u nekim županijama. Odnos broja trenera i športskih klubova je nepovoljan i ukazuje na nedovoljnu pozornost koja se poklanja stručnom radu u športskim klubova.

- **Preporuka:** potrebno je značajno povećati broj trenera.
- **Mjere:** poticati i stimulirati zapošljavanje i angažiranje većeg broja kvalificiranih osoba za obavljanje trenerskih poslova; propisati minimalne uvjete u pogledu trenerskoga i stručnoga rada koje moraju ispunjavati športski klubovi kako bi moga obavljati športsku djelatnost.
- **Pokazatelji:** ukupan broj trenera (11.500 trenera) i broj trenera po športskom klubu (2,2 trenera po klubu)
- **Cilj:** ukupan broj trenera (15.500 trenera) i broj trenera po športskom klubu (3 trenera po klubu)
- **Rok:** 10 godina
- **Nositelji provedbe:** Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Hrvatski olimpijski odbor, nacionalni športski savezi, športske zajednice.

Broj žena trenera je izrazito mali. Trenutno trenerske poslove obavlja svega 6% žena.

- **Preporuka:** potrebno je poticati uključivanje većeg broja žena u trenerske poslove.
- **Mjere:** poticati i stimulirati školovanje, zapošljavanje i angažiranje većeg broja žena za obavljanje trenerskih poslova.
- **Pokazatelji:** udio žena trenera (6%)
- **Cilj:** udio žena trenera (10%)
- **Rok:** 10 godina
- **Nositelji provedbe:** Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Hrvatski olimpijski odbor, nacionalni športski savezi, športske zajednice.

Vrlo je mali postotak pomoćnih trenera (4,6%) i kondicijskih trenera (0,8%) što omogućuje zaključak kako su hrvatski treneri još uvijek tzv. „univerzalni“ treneri, koji rade bez odgovarajućih stručnih timova sa specijaliziranim trenerima te je to ozbiljan ograničavajući čimbenik kvalitete trenerskoga rada u hrvatskom športu.

- **Preporuka:** potrebno je promovirati timski stručni rad s uključivanjem relevantnih stručnjaka iz različitih područja sportske pripreme.
- **Mjere:** poticati i stimulirati zapošljavanje i angažiranje pomoćnih i kondicijskih trenera.
- **Pokazatelji:** udio pomoćnih trenera (4,6%), udio kondicijskih trenera (0,8%)
- **Cilj:** udio pomoćnih trenera (20%), udio kondicijskih trenera (5%)
- **Rok:** 10 godina

- **Nositelji provedbe:** Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Hrvatski olimpijski odbor, nacionalni športski savezi, športske zajednice.

Obrazovna struktura trenera

U hrvatskom športu radi izuzetno veliki broj nekvalificiranih i nekompetentnih trenera. Podatak prema kojem 37,2% osoba koje obavljaju trenerske poslove nemaju odgovarajuću stručnu spremu, odnosno kvalifikaciju, a posljedično ni potrebnih kompetencija i znanja u suprotnosti je Zakonom o športu i onemogućuje daljnji razvoj športa u Republici Hrvatskoj. Obrazovna struktura žena trenera je izuzetno nepovoljna i čak 72% žena trenera nema potrebnu kvalifikaciju za rad u športu. Čak 960 osoba ili 43,8% od ukupnog broja nekvalificiranih trenera čine osobe koje su završile neki od tečajeva za osposobljavanje ili usavršavanje Hrvatske olimpijske akademije što je u suprotnosti za Zakonom o športu. Veliki broj osoba koje obavlja trenerske poslove, a da nemaju apsolutno nikakvih kvalifikacija, kompetencija ili znanja za obavljanje bilo kakvih stručnih poslova u športu.

- **Preporuka:** potrebno je značajno smanjiti broj nekvalificiranih osoba koje obavljaju trenerske poslove.
- **Mjere:** poticati i stimulirati školovanje osoba koje obavljaju trenerske poslove bez zakonom propisane kvalifikacije; hitno donijeti podzakonske akte koji bi regulirali područje stručnoga rada u športu; propisati obavezu zapošljavanja i/ili angažiranja kvalificiranih trenera u športskim klubovima koji koriste proračunska sredstva (proračuni jedinica lokalne i regionalne uprave i samouprave); donijeti Zakon o kontroli i nadzoru u športu koji bi omogućio inspekcijski nadzor u športu te sankcionirao i onemogućio rad nekvalificiranih i

nekompetentnih trenera; uvesti primjerene sankcije za fizičke osobe koje obavljaju trenerske poslove bez zakonom propisane kvalifikacije, kao i za pravne osobe (športski klubovi, nacionalni športski savez) koje im to dopuštaju.

- **Pokazatelji:** udio nekvalificiranih trenera (37,2%).
- **Cilj:** udio nekvalificiranih trenera (0%)
- **Rok:** 10 godina
- **Nositelji provedbe:** *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Hrvatski olimpijski odbor, nacionalni športski savezi, športske zajednice.*

U strukturi kvalificiranih trenera koji čine 62,8% ukupnog broja trenera veći udio od 52,3% pripada trenerima koji su tek osposobljeni za rad u športu na temelju programa za stjecanje licence krovnih svjetskih ili europskih udruženja određenoga športa te ispunjavaju zakonske uvjete za obavljanje trenerskih poslova.

- **Preporuka:** u strukturi kvalificiranih trenera potrebno je značajno povećati udio školovanih trenera (trenera s visokoškolskom stručnom spremom).
- **Mjere:** poticati i stimulirati školovanje osoba koje su osposobljene za rad u športu na temelju programa za stjecanje licence krovnih svjetskih ili europskih udruženja određenoga športa; hitno donijeti podzakonske akte koji bi regulirali područje stručnoga rada u športu i ograničili mogućnost obavljanja trenerskih poslova svim osobama koje su osposobljene za rad u športu; propisati obavezu zapošljavanja i/ili angažiranja trenera s odgovarajućom stručnom spremom (trenera s visokoškolskom stručnom spremom) u športskim klubovima koji koriste proračunska sredstva (proračuni jedinica lokalne i regionalne uprave i

samouprave); poticati završene studente kinezioloških fakulteta (sveučilišni i stručni studij) za veće uključivanje u sustav športa; stimulirati postojeće sustave školovanja trenera kako bi otvarali nove programe za školovanje trenera s ciljem povećanja broja školovanih trenera; razvoj novih programa školovanja trenera.

- **Pokazatelji:** udio školovanih trenera (sveučilišni i stručni studij) (47,7%).
- **Cilj:** udio školovanih trenera (sveučilišni i stručni studij) (60%).
- **Rok:** 10 godina.
- **Nositelji provedbe:** *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Hrvatski olimpijski odbor, nacionalni športski savezi, športske zajednice; kineziološki fakulteti.*

Ova studija je prva detaljnija analiza obrazovne strukture trenera u hrvatskome športu. Međutim, važno je kontinuirano praćenja i analiza stupnja obrazovanja i drugih podataka o trenerima i stručnom radu u hrvatskome športu.

- **Preporuka:** potrebno je osmisliti i uvesti sustav evidencije i praćenja trenera (registar trenera) na nacionalnoj razini radi stalnog i kontinuiranog praćenja trenera i stručnog rada u hrvatskome športu.
- **Mjere:** napraviti bazu svih osoba koje obavljaju trenerske poslove u Republici Hrvatskoj; ustanoviti registar trenera pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske; propisati da trenerske poslove mogu obavljati samo one osobe koje su upisane u registar trenera .

- **Pokazatelji:** postojanje baze i registra trenera u Republici Hrvatskoj (NE).
- **Cilj:** postojanje baze i registra trenera u Republici Hrvatskoj (DA).
- **Rok:** 2 godine.
- **Nositelj provedbe:** *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.*

Socijalni i radni status trenera

Nacionalni športski savezi nedovoljno pozornosti posvećuje socijalnom i radnom statusu trenera i praćenju pokazatelja socijalnog i radnog statusa trenera. Ovom izrazito važnom području trenerskoga posla potrebno je posveti puno više pozornosti u budućem strateškom promišljanju razvoja hrvatskoga športa. Koliko se god volonterski rad u športu smatra korisnim nije najbolje rješenje da stručni i trenerski rad u hrvatskome športu počiva na volonterskom i honorarnom radu. Potrebno je pronaći način smanjenja broja volontera i honorarno angažiranih trenera i povećati broj zaposlenih trenera. Činjenica da vrlo mali broj ljudi ostvaruje ili potencijalno može ostvariti osnovnu egzistenciju i zaposlenje u sustavu športa djeluje destimulirajuće na najkvalitetnije i najobrazovanije kadrove koji u velikoj mjeri egzistenciju i zaposlenje ostvaruju u drugim sustavima, a ne u sustavu športa.

- **Preporuka:** posvetiti značajnu pozornost reguliranju i unaprjeđenju radnog i socijalnog statusa trenera u sustavu hrvatskoga športa.
- **Mjere:** poticati i stimulirati zapošljavanje trenera u športskim klubovima, nacionalnim športskim savezima i športskim zajednicama; smanjiti i destimulirati honorarno

angažiranje trenera u športskim klubovima; regulirati pitanja opsega i mogućnosti volonterskoga rada trenera; stimulirati zapošljavanje školovanih trener (trenera sa završenim sveučilišnim ili stručnim trenerskim studijem); propisati obavezu zapošljavanja barem jednog trenera po športskom klubu za one športske klubove koji koriste proračunska sredstva (proračuni jedinica lokalne i regionalne uprave i samouprave).

- **Pokazatelji:** udio zaposlenih trenera (treneri s ugovorom o radu) (27,4%).
- **Cilj:** udio zaposlenih trenera (treneri s ugovorom o radu) (60%).
- **Rok:** 10 godina.
- **Nositelji provedbe:** Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Hrvatski olimpijski odbor, nacionalni športski savezi, športske zajednice; Ministarstvo financija Republike Hrvatske; Ministarstvo rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske.

Niti zaposleni treneri nisu u naročito povoljnoj socijalnoj situaciji. Gotovo 60% zaposlenih trenera zaposleno je na određeno vrijeme, a gotovo je jednak broj trenera koji imaju iznad prosječna i ispod prosječna mjesečna primanja u odnosu na prosječna mjesečna primanja u Republici Hrvatskoj.

- **Preporuka:** povećati broj trenera koji imaju ugovor o radu na neodređeno vrijeme i povećati prosječna mjesečna primanja trenera.
- **Mjere:** poticati i stimulirati zapošljavanje trenera u športskim klubovima, nacionalnim športskim savezima i športskim zajednicama na neodređeno vrijeme naročito

trenera mlađih dobnih skupina, pomoćnih i kondicijskih trenera; smanjiti i destimulirati zapošljavanje trenera na određeno vrijeme; regulirati pitanja visine primanja trenera koji su zaposleni u športskim klubovima koji koriste proračunska sredstva (proračuni jedinica lokalne i regionalne uprave i samouprave); stimulirati zapošljavanje školovanih trener (trenera sa završenim sveučilišnim ili stručnim trenerskim studijem) na neodređeno vrijeme.

- **Pokazatelji:** udio zaposlenih trenera na neodređeno vrijeme u odnosu na ukupan broj zaposlenih trenera (40,5%).
- **Cilj:** udio zaposlenih trenera na neodređeno vrijeme u odnosu na ukupan broj zaposlenih trenera (60%).
- **Rok:** 10 godina.
- **Nositelji provedbe:** Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Hrvatski olimpijski odbor, nacionalni športski savezi, športske zajednice; Ministarstvo financija Republike Hrvatske; Ministarstvo rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske.

Stručno usavršavanje i sustav cjeloživotnog učenja trenera

Visok udio saveza koji imaju ustrojen sustav stručnog usavršavanja je izvrsna podloga za osmišljavanjem nacionalnog sustava stručnog trenerskog usavršavanja. Mali broj saveza uspijeva okupiti više od 2/3 svojih trenera u sustav stručnog usavršavanja koje se najčešće događa jednom godišnje. Ponuda

događanja na području stručnog usavršavanja i cjeloživotnog učenja trenera mora biti značajno bogatija i sadržajnija.

- **Preporuka:** osmisлити i uvesti nacionalni sustav stručnog usavršavanja trenera.
- **Mjere:** propisati kriterije i obavezu provođenja i sudjelovanja u sustavu stručnog usavršavanja svih trenera na nacionalnoj razini; uvesti sustav bodovanja i obavezu prikupljanja bodova putem različitih oblika organiziranog stručnog usavršavanja trenera; uspostaviti nacionalnu i regionalne mreže trenera savjetnika (mentora) koji bi organizirali i provodili sustave stručnog usavršavanja.
- **Pokazatelji:** uspostavljen sustav stručnog usavršavanja trenera na nacionalnoj razini (NE).
- **Cilj:** uspostavljen sustav stručnog usavršavanja trenera na nacionalnoj razini (DA).
- **Rok:** 2 godine.
- **Nositelji provedbe:** Kineziološki fakulteti, Hrvatska olimpijska akademija, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Hrvatski olimpijski odbor, nacionalni športski savezi.

Licenciranje trenera

Neuvođenjem sustava licenciranja trenera gotovo polovica nacionalnih športskih saveza prepustilo je pitanje ispunjavanja uvjeta trenera za rad u športskim klubovima u potpunosti samim športskim klubovima što nije dobra praksa, Zabrinjava podatak kako većina nacionalnih športskih saveza dodjeljuje trenerske

licence odnosno dopušta rad osobama koje ne ispunjavaju zakonske uvjete o potrebnoj stručnoj spremi.

- **Preporuka:** osmisлити i propisati zajedničke smjernice i preporuke za uvođenje i/ili unaprjeđenje sustava licenciranja trenera.
- **Mjere:** propisati obavezu provođenje licenciranja trenera svim nacionalnim športskim savezima na nacionalnoj razini; uvesti kriterije za licenciranje trenera uvažavajući specifičnosti pojedinog športa, a u skladu sa Zakonom o športu propisanim minimalnim uvjetima za obavljanje trenerskih poslova.
- **Pokazatelji:** uspostavljen sustav licenciranja trenera u svim nacionalnim športskim savezima (NE).
- **Cilj:** uspostavljen sustav licenciranja trenera u svim nacionalnim športskim savezima (DA).
- **Rok:** 2 godine.
- **Nositelji provedbe:** Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Hrvatski olimpijski odbor, nacionalni športski savezi.

Sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom

Skoro polovica ispitanih saveza nikada ili rijetko provode nadzor i kontrolu stručnog rada trenera u športskim klubovima. Nadzor i kontrola stručnog rada trenera u nacionalnim selekcijama nešto je češća.

- **Preporuka:** uvođenje sustava kontrole i nadzora nad stručnim radom trenera u športskim klubovima na nacionalnoj razini.

- **Mjere:** propisati obavezu provođenje i sudjelovanja u sustavu nadzora i kontrole stručnog rada svih trenera na nacionalnoj razini; uvesti kriterije za ocjenu kvalitete trenerskoga rada, a u skladu sa zakonitostima, spoznajama i dosezima kineziološke struke; uvesti sustav sankcija nad nestručnim radom trenera (od opomene do oduzimanjem licence za obavljanje trenerskih poslova i sl.); uspostaviti nacionalnu i regionalne mreže trenera savjetnika (mentora) koji bi organizirali i provodili sustav nadzora i kontrole stručnoga rada u športu.
- **Pokazatelji:** uspostavljen sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom trenera u športskim klubovima na nacionalnoj razini (NE).
- **Cilj:** uspostavljen sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom trenera u športskim klubovima na nacionalnoj razini (DA).
- **Rok:** 2 godine.
- **Nositelji provedbe:** Kineziološki fakulteti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Hrvatski olimpijski odbor.

istraživačka studija
Treneri i stručni poslovi u hrvatskome športu

1. OSNOVNI PODACI

NAZIV NACIONALNOGA ŠPORTSKOG SAVEZA	
IME I PREZIME OSOBE KOJA JE POPUNILA OBRAZAC	
KONTAKT (e-mail)	
KONTAKT (mobitel)	

**2. BROJ I STRUKTURA ŠPORTSKIH KLUBOVA (za tekuću
natjecateljsku sezonu¹¹)**

	UKUPNO ¹²	1. liga	2. liga	3. liga	4. i niže lige
UKUPAN BROJ ŠPORTSKIH KLUBOVA ¹³					
Zagrebačka županija					
Krapinsko-zagorska županija					
Sisačko-moslavačka županija					
Karlovačka županija					
Varaždinska županija					
Koprivničko-križevačka županija					
Bjelovarsko-bilogorska županija					
Primorsko-goranska županija					
Ličko-senjska županija					
Virovitičko-podravska županija					
Požeško-slavonska županija					
Brodsko-posavska županija					
Zadarska županija					
Osječko-baranjska županija					
Šibensko-kninska županija					
Vukovarsko-srijemska županija					
Splitsko-dalmatinska županija					
Istarska županija					
Dubrovačko-neretvanska županija					
Međimurska županija					
Grad Zagreb					

¹¹ Ukoliko natjecateljska sezona nije započela, upisati podatke za prošlu natjecateljsku sezonu.

¹² Ukoliko ne postoji ligaško natjecanje, popunjava se samo kolona „ukupno“.

¹³ Aktivni sportski klubovi u evidenciji nacionalnoga sportskoga saveza.

3. BROJ TRENERA/ICA (za tekuću natjecateljsku sezonu¹⁴)

	UKUPNO ¹⁵	1. liga	2. liga	3. liga	4. i niže lige
UKUPAN BROJ TRENERA ¹⁶					
OD TOGA ŽENA					
Zagrebačka županija					
od toga žena					
Krapinsko-zagorska županija					
od toga žena					
Sisačko-moslavačka županija					
od toga žena					
Karlovačka županija					
od toga žena					
Varaždinska županija					
od toga žena					
Koprivničko-križevačka županija					
od toga žena					
Bjelovarsko-bilogorska županija					
od toga žena					
Primorsko-goranska županija					
od toga žena					
Ličko-senjska županija					
od toga žena					
Virovitičko-podravska županija					
od toga žena					
Požeško-slavonska županija					
od toga žena					
Brodsko-posavska županija					
od toga žena					
Zadarska županija					
od toga žena					
Osječko-baranjska županija					
od toga žena					
Šibensko-kninska županija					
od toga žena					
Vukovarsko-srijemska županija					
od toga žena					
Splitsko-dalmatinska županija					
od toga žena					
Istarska županija					
od toga žena					
Dubrovačko-neretvanska županija					
od toga žena					
Međimurska županija					
od toga žena					
Grad Zagreb					
od toga žena					

¹⁴ Ukoliko natjecateljska sezona nije započela, upisati podatke za prošlu natjecateljsku sezonu.

¹⁵ Ukoliko ne postoji ligaško natjecanje, popunjava se samo kolona „ukupno“.

¹⁶ Odnosi se na trenere **svih dobnih uzrasta** (seniori, juniori, kadeti i sl.) i na **sve trenere koji obavljaju stručne trenerske poslove** (prvi trener, pomoćni trener, kondicijski trener) - **ne odnosi** se na sportske liječnike, fizioterapeute, statističare i sl.

4. STRUKTURA TRENERSKIH POSLOVA (za tekuću natjecateljsku sezonu¹⁷⁾)

	trener/ica seniora /seniorki ¹⁸	pomoćni trener/ica seniora /seniorki	kondicijski trener/ica ¹⁹	trener/ica mlađih dobnih uzrasta	ostalo ²⁰
UKUPAN BROJ TRENERA					
OD TOGA ŽENA					
Zagrebačka županija					
od toga žena					
Krapinsko-zagorska županija					
od toga žena					
Sisačko-moslavačka županija					
od toga žena					
Karlovačka županija					
od toga žena					
Varaždinska županija					
od toga žena					
Koprivničko-križevačka županija					
od toga žena					
Bjelovarsko-bilogorska županija					
od toga žena					
Primorsko-goranska županija					
od toga žena					
Ličko-senjska županija					
od toga žena					
Virovitičko-podravska županija					
od toga žena					
Požeško-slavonska županija					
od toga žena					
Brodsko-posavska županija					
od toga žena					
Zadarska županija					
od toga žena					
Osječko-baranjska županija					
od toga žena					
Šibensko-kninska županija					
od toga žena					
Vukovarsko-srijemska županija					
od toga žena					
Splitsko-dalmatinska županija					
od toga žena					
Istarska županija					
od toga žena					
Dubrovačko-neretvanska županija					
od toga žena					
Međimurska županija					
od toga žena					
Grad Zagreb					
od toga žena					

¹⁷ Ukoliko natjecateljska sezona nije započela, upisati podatke za prošlu natjecateljsku sezonu,

¹⁸ **VAŽNO!** - ukoliko netko obavlja trenerske poslove u više navedenih kategorija, treba ga/ju navesti u samo jednoj kategoriji (npr. ukoliko ista osoba obavlja trenerske poslove u seniorima/kama i u mlađim dobnim skupinama, navesti ga/je se u samo jednoj kategoriji).

¹⁹ Navesti broj kondicijskih trenera/ica neovisno o tome s kojom uzrasnom skupinom radi.

²⁰ Ukoliko netko obavlja stručne trenerske poslove, a ne može ga se svrstati u prethodne kategorije.

5. STRUČNA SPREMA TRENERA/ICA (za tekuću natjecateljsku sezonu²¹)

	visoka stručna sprema		viša stručna sprema		Hrvatska olimpijska akademija ili Nogometna akademija HNS-a	polaznik/student/apsolvent ²²	ostalo
	Kineziološki fakultet	drugi studij	Odjel za izobrazbu trenera/Viša trenerska škola	drugi studij			
UKUPAN BROJ TRENERA							
OD TOGA ŽENA							
Zagrebačka županija							
od toga žena							
Krapinsko-zagorska županija							
od toga žena							
Sisačko-moslavačka županija							
od toga žena							
Karlovačka županija							
od toga žena							
Varaždinska županija							
od toga žena							
Koprivničko-križevačka županija							
od toga žena							
Bjelovarsko-bilogorska županija							
od toga žena							
Primorsko-goranska županija							
od toga žena							
Ličko-senjska županija							
od toga žena							
Virovitičko-podravska županija							
od toga žena							
Požeško-slavonska županija							
od toga žena							
Brodsko-posavska županija							
od toga žena							
Zadarska županija							
od toga žena							
Osječko-baranjska županija							
od toga žena							
Šibensko-kninska županija							
od toga žena							
Vukovarsko-srijemska županija							
od toga žena							
Splitsko-dalmatinska županija							
od toga žena							
Istarska županija							
od toga žena							
Dubrovačko-neretvanska županija							
od toga žena							
Međimurska županija							
od toga žena							
Grad Zagreb							
od toga žena							

²¹ Ukoliko natjecateljska sezona nije započela, upisati podatke za prošlu natjecateljsku sezonu.

²² Isključivo bilo kojega sveučilišnoga ili stručnoga studija kineziološkoga usmjerenja odnosno Hrvatske olimpijske akademije ili Nogometne akademije HNS-a.

6. RADNO-SOCIJALNI STATUS TRENERA/ICA

	ugovor o radu na neodređeno vrijeme		ugovor o radu na određeno vrijeme		honorarno angažiran ²³	volonterski angažiran ²⁴
	više od 5.500 kn neto mjesečno	manje od 5.500 kn neto mjesečno	više od 5.500 kn neto mjesečno	manje od 5.500 kn neto mjesečno		
UKUPAN BROJ TRENERA						
OD TOGA ŽENA						
Zagrebačka županija						
<i>od toga žena</i>						
Krapinsko-zagorska županija						
<i>od toga žena</i>						
Sisačko-moslavačka županija						
<i>od toga žena</i>						
Karlovačka županija						
<i>od toga žena</i>						
Varaždinska županija						
<i>od toga žena</i>						
Koprivničko-križevačka županija						
<i>od toga žena</i>						
Bjelovarsko-bilogorska županija						
<i>od toga žena</i>						
Primorsko-goranska županija						
<i>od toga žena</i>						
Ličko-senjska županija						
<i>od toga žena</i>						
Virovitičko-podravska županija						
<i>od toga žena</i>						
Požeško-slavonska županija						
<i>od toga žena</i>						
Brodsko-posavska županija						
<i>od toga žena</i>						
Zadarska županija						
<i>od toga žena</i>						
Osječko-baranjska županija						
<i>od toga žena</i>						
Šibensko-kninska županija						
<i>od toga žena</i>						
Vukovarsko-srijemska županija						
<i>od toga žena</i>						
Splitsko-dalmatinska županija						
<i>od toga žena</i>						
Istarska županija						
<i>od toga žena</i>						
Dubrovačko-neretvanska županija						
<i>od toga žena</i>						
Međimurska županija						
<i>od toga žena</i>						
Grad Zagreb						
<i>od toga žena</i>						

²³ Treneri koji ostvaruju mjesečni honorar za obavljanje trenerskoga posla neovisno o načinu isplate (ugovor o djelu, studentski ugovor, cipelarina, hranarina, stipendija, isplate u gotovini i sl.).

²⁴ Treneri koji ne ostvaruju nikakav prihod od obavljanja trenerskoga posla odnosno za svoj rad ne primaju nikakvu materijalnu naknadu.

7. SUSTAV LICENCIRANJA I STRUČNOG USAVRŠAVANJA

PITANJE	ODGOVOR		KOMENTAR
1. Ima li Nacionalni športski savez uspostavljen sustav licenciranja trenera?	a)	da	
	b)	ne	
2. Na koje vremensko razdoblje se izdaju licence za obavljanje trenerskog posla?	a)	jedna natjecateljska sezona	
	b)	dvije do pet natjecateljskih sezona	
	c)	više od pet natjecateljskih sezona	
3. Je li licenca nacionalnoga športskog saveza preuvjet za vođenje športskih klubova u sustavu natjecanja?	a)	da	
	b)	ne	
4. Kako se dobiva licenca za obavljanje trenerskog posla?	a)	pohađanjem trenerskog seminara	
	b)	polaganjem ispita	
	c)	pohađanjem trenerskog seminara i polaganjem ispita	
	d)	završetkom trenerskog studija odnosno diplomom Kineziološkoga fakulteta	
	e)	završetkom trenerskog tečaja Hrvatske olimpijske akademije	
	f)	ostalo	
5. Jesu li treneri svih razina natjecanja (nacionalna razina natjecanja i niže razine) kao i svih uzrasnih kategorija (seniori i mlađe dobne skupine) obuhvaćeni sustavom licenciranja	a)	jesu	
	b)	uglavnom jesu	
	c)	neki jesu neki nisu	
	d)	uglavnom nisu	
	e)	nisu	
6. Jeste li zadovoljni učincima sustava licenciranja trenera?	a)	potpuno zadovoljni	
	b)	uglavnom zadovoljni	
	c)	nisam siguran/na	
	d)	uglavnom nezadovoljni	
	e)	potpuno nezadovoljni	
7. Ukoliko nacionalni savez nema uspostavljen sustav licenciranja trenera planira li ga uvesti u sljedećih 5 godina?	a)	da	
	b)	ne	
8. Postoji li sustav stručnog usavršavanja trenera (organiziranje seminara, tečajeva, predavanja, radionica i sl.) u organizaciji nacionalnoga športskog saveza?	a)	da	
	d)	ne	
9. Koliko često se organizira stručno usavršavanje trenera?	a)	jednom godišnje	
	b)	dva do pet puta godišnje	
	c)	više od pet puta godišnje	
10. Koliki je obuhvat trenera sustavom stručnog usavršavanja?	a)	manje od 1/3 trenera	
	b)	od 1/3 do 2/3 trenera	
	c)	više od 2/3 trenera	
11. Jeste li zadovoljni učincima sustava usavršavanja trenera?	a)	potpuno zadovoljni	
	b)	uglavnom zadovoljni	
	c)	nisam siguran/na	

	d)	uglavnom nezadovoljni	
	e)	potpuno nezadovoljni	
12. Ukoliko nacionalni savez nema uspostavljen sustav usavršavanja trenera planira li ga uvesti u sljedećih 5 godina?	a)	da	
	b)	ne	

8. SUSTAV KONTROLE I NADZORA NAD STRUČNIM RADOM

PITANJE	ODGOVOR		KOMENTAR
1. Kako biste ocijenili razinu stručnog rada trenera u športskim klubovima vašega športa?	a)	potpuno zadovoljavajućom	
	b)	uglavnom zadovoljavajućom	
	c)	nisam siguran/na	
	d)	uglavnom nezadovoljavajućom	
	e)	potpuno nezadovoljavajućom	
2. Kako biste ocijenili razinu stručnog rada trenera u nacionalnim selekcijama vašega športa?	a)	potpuno zadovoljavajućom	
	b)	uglavnom zadovoljavajućom	
	c)	nisam siguran/na	
	d)	uglavnom nezadovoljavajućom	
	e)	potpuno nezadovoljavajućom	
3. Provodi li nacionalni športski savez nadzor i kontrolu stručnog rada trenera u športskim klubovima?	a)	uvijek	
	b)	često	
	c)	ponekad	
	d)	rijetko	
	e)	nikada	
4. Provodi li nacionalni športski savez nadzor i kontrolu stručnog rada trenera u nacionalnim selekcijama?	a)	uvijek	
	b)	često	
	c)	ponekad	
	d)	rijetko	
	e)	nikada	
5. Provodi li nacionalni športski savez nadzor i kontrolu stručnog rada trenera koji rade s mlađim dobnim skupinama u športskim klubovima?	a)	uvijek	
	b)	često	
	c)	ponekad	
	d)	rijetko	
	e)	nikada	
6. Je li uspostavljen sustav sankcioniranja nestručnog rada u športskim klubovima?	a)	da	
	b)	ne	
	c)	djelomično	
7. Je li uspostavljen sustav sankcioniranja nestručnog rada u nacionalnim selekcijama?	a)	da	
	b)	ne	
	c)	djelomično	

Sažetak studije	- 5 -
Uvod	- 12 -
O studiji „Treneri i stručni poslovi u hrvatskome športu“	- 12 -
Pretpostavke za izradu studije	- 12 -
Razlozi za izradu studije	- 13 -
Obuhvat studije	- 15 -
Trener – definicija i opis	- 17 -
Treneri i ostali stručni kadrovi u športu	- 17 -
Stručna sprema trenera	- 19 -
Osposobljeni treneri	- 20 -
Manje složeni stručni poslovi u športu	- 21 -
Treneri u športskoj rekreaciji	- 22 -
Stručni poslovi – definicija i opis	- 23 -
Iskustva drugih zemalja	- 26 -
Iskustva Europske unije	- 26 -
Treneri na razini Europske unije	- 26 -
Tržište rada i šport u Europskoj uniji	- 27 -
Trend profesionalizacije trenera u Europskoj uniji	- 28 -
Stručne kvalifikacije trenera u Europskoj uniji	- 30 -
Sustav licenciranja trenera u Europskoj uniji	- 31 -
Velika Britanija	- 32 -
Sustav licenciranja trenera u Velikoj Britaniji	- 34 -
Školovanje trenera u zemljama Europske unije	- 34 -
Usporedba sustava školovanja trenera u nekoliko zemalja Europske unije	- 35 -
Broj i struktura trenera	- 37 -
Broj trenera	- 37 -
Procjena ukupnoga broja trenera	- 41 -
Specifičnosti sustava školskoga i sveučilišnoga športa	- 43 -
Distribucija trenera po županijama	- 44 -
Podaci Državnoga zavoda za statistiku o stručnim djelatnicima u športu	- 45 -
Broj trenera u odnosu na broj klubova	- 51 -
Broj klubova	- 52 -
Odnos broja trenera i broja klubova po športovima	- 53 -
Odnos broja trenera i broja klubova po županijama i u Gradu Zagrebu	- 57 -
Struktura trenera s obzirom na trenerske poslove koje obavljaju	- 59 -
Analiza sustava školovanja i osposobljavanja trenera	- 61 -
Važnost sustava za školovanje trenera	- 61 -
Razine stručne spreme i osposobljenosti u športu	- 62 -
Institucije za školovanje odnosno osposobljavanje kadrova u športu	- 63 -
Sveučilište u Zagrebu Kineziološki fakultet	- 64 -
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij kineziologije	- 65 -
Specijalistički poslijediplomski studij kineziologije i poslijediplomski doktorski studij	- 66 -
Studijski centar za izobrazbu trenera pri Kineziološkom fakultetu u Zagrebu	- 68 -
Stručni studij za izobrazbu trenera	- 69 -
Specijalistički diplomski stručni studij	- 71 -
Centar za osposobljavanje kadrova za potrebe sporta Kineziološkoga fakulteta u Zagrebu	- 72 -
Kineziološki fakultet u Splitu	- 73 -

Hrvatska olimpijska akademija.....	- 73 -
Nogometna akademija Hrvatskoga nogometnoga saveza	- 74 -
Obrazovna struktura trenera	- 76 -
Problem obrazovanja trenera u Republici Hrvatskoj	- 76 -
Kvalificirani i nekvalificirani treneri.....	- 77 -
Kvalificirani treneri	- 79 -
Nekvalificirani treneri	- 82 -
Struktura obrazovanja trenera po nacionalnim športskim savezima	- 85 -
Kvalificiranost nogometnih trenera	- 87 -
Kvalificiranost trenera u olimpijskim sportovima	- 89 -
Socijalni i radni status trenera.....	- 92 -
Zaštita socijalnoga i radnoga statusa trenera	- 92 -
Analiza pokazatelja radnoga statusa trenera	- 94 -
Pokazatelji radnoga statusa koji su prikupljeni za potrebe ovoga istraživanja.....	- 94 -
Pokazatelji Državnoga zavoda za statistiku o radnom statusu stručnih osoba u športu.....	- 99 -
Analiza pokazatelja socijalnoga statusa trenera	- 101 -
Stručno usavršavanje i sustav cjeloživotnoga učenja	- 103 -
Zašto je potrebno usavršavanje i cjeloživotno učenje.....	- 103 -
Stručno usavršavanje.....	- 104 -
Postoji li sustav stručnoga usavršavanja u organizaciji nacionalnoga športskog saveza?.....	- 106 -
Koliko često se organizira stručno usavršavanje trenera?.....	- 107 -
Koliko je obuhvat trenera sustavom stručnog usavršavanja?.....	- 109 -
Jeste li zadovoljni učincima sustava usavršavanja trenera?	- 110 -
Planira li savez uvesti sustav stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga usavršavanja u sljedećih 5 godina?	- 112 -
Ocjena stanja sustava stručnoga usavršavanja i cjeloživotnoga učenja trenera	- 113 -
Licenciranje trenera	- 115 -
Što znači licenciranje trenera i zašto se ono provodi	- 115 -
Rezultati istraživanja o sustavu licenciranja trenera.....	- 116 -
Ima li nacionalni športski savez uspostavljen sustav licenciranja trenera?.....	- 117 -
Na koje vremensko razdoblje se izdaju licence za obavljanje trenerskoga posla	- 118 -
Je li licenca nacionalnoga športskog saveza preduvjet za vođenje športskih klubova u sustavu natjecanja?	- 119 -
Kako se dobiva licenca za obavljanje trenerskoga posla?	- 121 -
Jesu li treneri svih razina natjecanja kao i svih dobnih kategorija obuhvaćeni sustavom licenciranja?.....	- 123 -
Jeste li zadovoljni učincima sustava licenciranja trenera?	- 124 -
Ukoliko nacionalni savez nema uspostavljen sustav licenciranja trenera, planira li ga uvesti u sljedećih 5 godina?.....	- 125 -
Sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom	- 126 -
Što obuhvaća sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom?.....	- 126 -
Rezultati istraživanja o sustavu kontrole i nadzora nad stručnim radom.....	- 127 -
Kako biste ocijenili razinu stručnoga rada trenera u športskim klubovima vašega športa?	- 127 -
Kako biste ocijenili razinu stručnoga rada trenera u nacionalnim selekcijama vašega športa?	- 128 -
Provodi li nacionalni športski savez nadzor i kontrolu nad stručnim radom trenera u športskim klubovima?.....	- 130 -
Provodi li nacionalni športski savez nadzor i kontrolu stručnoga rada trenera u nacionalnim selekcijama?	- 131 -
Provodi li nacionalni športski savez nadzor i kontrolu stručnoga rada trenera koji rade s mlađim dobnim skupinama u športskim klubovima?.....	- 132 -
Je li uspostavljen sustav sankcioniranja nestručnoga rada u športskim klubovima?	- 133 -
Je li uspostavljen sustav sankcioniranja nestručnoga rada u nacionalnim selekcijama?	- 134 -

Rezultati analize i zaključci	- 136 -
Broj i struktura trenera	- 136 -
Sažetak rezultata analize broja i strukture trenera	- 136 -
Zaključci vezani uz analizu broja i strukture trenera	- 138 -
Obrazovna struktura trenera	- 139 -
Rezultati analize obrazovne strukture trenera	- 139 -
Zaključci vezani uz analizu obrazovne strukture trenera	- 141 -
Socijalni i radni status trenera	- 143 -
Rezultati analize socijalnoga i radnoga statusa trenera	- 143 -
Zaključci vezani uz analizu socijalnoga i radnoga statusa trenera	- 145 -
Stručno usavršavanje i sustav cjeloživotnog učenja trenera	- 146 -
Rezultati analize stručnog usavršavanja i sustava cjeloživotnoga učenja trenera	- 146 -
Zaključci vezani uz analizu stručnog usavršavanja i sustava cjeloživotnoga učenja trenera	- 146 -
Licenciranje trenera	- 147 -
Rezultati analize sustava licenciranja trenera	- 147 -
Zaključci vezani uz analizu sustava licenciranja trenera	- 149 -
Sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom	- 150 -
Rezultati analize sustava kontrole i nadzora nad stručnim radom	- 150 -
Zaključci vezani uz analizu sustava kontrole i nadzora nad stručnim radom	- 151 -
Ciljevi i preporuke	- 152 -
Broj i struktura trenera	- 152 -
Obrazovna struktura trenera	- 154 -
Socijalni i radni status trenera	- 157 -
Stručno usavršavanje i sustav cjeloživotnog učenja trenera	- 159 -
Licenciranje trenera	- 160 -
Sustav kontrole i nadzora nad stručnim radom	- 161 -
Dodatak – primjer anketnoga upitnika	- 163 -
Sadržaj	- 171 -
Literatura	- 174 -

Literatura

1. Andreff, W. i Szymanski, S. (ur.) (2006). *Handbook on the economics of sport*. Cheltenham, UK i Northampton, MA, USA: Edward Elgar.
2. Andreff, W., Dutoya, J. i Montel, J. (2009). *A European model of sports financing: Under threat?* S mrežne adrese [http://www.playthegame.org/index.php?id=14&type=123&tx_ttnews\[tt_news\]=4364&cHash=6670707d68&filename=News%20Article.pdf](http://www.playthegame.org/index.php?id=14&type=123&tx_ttnews[tt_news]=4364&cHash=6670707d68&filename=News%20Article.pdf) skinuto 2. siječnja 2011.
3. Arnaut, J.-L. (2006). "Independent European Sport Review", UK Presidency of the EU, 2005.
4. Australian Sports Commission (1998). Strategic Plan 1998-2001/on line/. Retrieved June 18, 2003 from: <http://www.ausport.gov.au/asc/corpdocs/ascstrat.htm>
5. Bartoluci, M., Škorić, S. i Čustonja, Z. (2003). Employees in sport in the European Union countries and Croatia. In S. Puhak i K. Kristić (ur.), Zbornik radova XVI European Sport Conference «Making sport attractive for all», Dubrovnik, 24. – 26. rujna (str. 202-210).
6. Bašić, V. (ur.) (2005). Program razvoja športa Grada Zagreba 2006.-2010. S mrežne adrese http://www.zgsport.hr/Program/Program_razvoja_sporta_grada_Zagreba_2006_2010.pdf skinuto 10. rujna 2010.
7. Chaker, A.-N. (1999). "Study of national sports legislation in Europe". Strasbourg: Council of Europe Publishing.
8. Chaker, A.-N. (2004). "Good governance in sport. A European survey". Strasbourg: Council of Europe Publishing.
9. Chappelet, J.-L. (2008). "The International Olympic Committee and the Olympic System. The governance of world sport". London: Routledge.
10. Chappelet, J.-L., Bousigue, A. i Cohen, B. (2008). The autonomy of sport. Enlarged Partial Agreement on Sport. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
11. Council of Europe (1992). European Sports Charter. S mrežne adrese <https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=Rec%2892%2913&Sector=secCM&Language=lanEnglish&Ver=rev&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75> skinuto 20. prosinca 2009.
12. Čustonja, Z., Milanović, L. i Šimek, S. (2003) Sport Coaches Training in the European Union Countries. In S. Puhak i K. Kristić (ur.), Zbornik radova XVI European Sport Conference «Making sport attractive for all», Dubrovnik, 24. – 26. rujna (str. 193-201).
13. Department for Education and Skills (DfES) and the Department for Culture, Media and Sport (DCMS) (2005). The [GB] National PE, School Sport and Club Links Strategy. S mrežne stranice www.ofsted.gov.uk/Ofsted-home/Publications-and-research/Browse-all-by/Education/Curriculum/Physical-education/Primary/The-physical-education-school-sport-and-club-links-strategy skinuto 10. prosinca 2010.
14. Department of Culture, Media and Sport [GB] (2002). The Coaching Task Force – Final Report. S mrežne stranice http://www.culture.gov.uk/pdf/coaching_report.pdf skinuto 18. lipnja 2003.
15. Department of Culture, Media and Sport and Strategy Unit (2002). Game Plan: a strategy for delivering [GB] Government's sport and physical activity objectives. S mrežne stranice <http://www.number-10.gov.uk/su/sport/report/pdf.htm> skinuto 18. ožujka 2008.
16. Državni zavod za statistiku (2009). *Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2009*. Zagreb: Državni zavod za Statistiku. S mrežne adrese <http://www.dzs.hr/> skinuto 10. veljače 2010.
17. Državni zavod za statistiku (2010). Sport u 2009. S mrežne adrese http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2010/08-03-07_01_2010.htm skinuto 15. veljače 2010.

18. European Commission (1999a). The European Model of Sport. S mrežne adrese http://europa.eu.int/comm/sport/doc/ecom/doc_consult_en.pdf skinuto 18. ožujka 2008.
19. European Commission (1999b). The Helsinki Report on Sport. S mrežne adrese <http://www.sportdevelopment.org.uk/helsinki/helsinki.pdf> skinuto 15. prosinca 2010.
20. European Commission (2003). The Aarhus Declaration on Voluntary Work in Sport. S mrežne adrese http://ec.europa.eu/sport/library/doc/b21/doc292_en.pdf skinuto 15. prosinca 2010.
21. European Commission (2006). Guidance document on the implementation of EMAS in sporting events. S mrežne adrese http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/guidance/guidance09_en.pdf skinuto 15. siječnja 2011.
22. European Commission (2007). White paper on sport. S mrežne adrese http://ec.europa.eu/sport/white-paper/doc/wp_on_sport_en.pdf skinuto 15. prosinca 2010.
23. European Commission (2007a). Commission staff working document: „The EU and sport: background and context. Accompanying document to the white paper on sport“. Retrieved online: http://ec.europa.eu/sport/white-paper/doc/doc163_en.pdf 15. siječnja 2011.
24. European Council (2000). Nice Declaration: Declaration on the specific characteristics of sport and its social function in Europe. S mrežne adrese http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/sport/l35007_en.htm skinuto 15. prosinca 2010.
25. European Network of Sport Science in Higher Education (1999a). Sport and Employment in Europe – Final Report. Nathalie Le Roux, Pascal Chantelat and Jean Camy (ur.). S adrese http://europa.eu.int/comm/sport/doc/ecom/sport_emploi_en.pdf skinuto 15. prosinca 2010.
26. European Network of Sport Science in Higher Education (1999b). European Structure for the 5 Levels of Coaches Training. S mrežne adrese <http://www.ensshe.lu/documents/cahiers/levels.pdf> skinuto 15. prosinca 2010.
27. European Observatoire of Sport and Employment (2004). Vocational Education and Training Related to Sports in Europe: Situation, Trends and Perspectives. S adrese <http://www.eose.org/htmlpro/files/uploads/Final%20Report%20English%20Version.pdf> skinuto 15. prosinca 2010.
28. Foster, K. (2005). "Alternative models for the regulation of global sport". In A. Lincoln (Ed.), *The Global Politics of Sport* (pp. 63-86). London: Routledge.
29. Hrvatski olimpijski odbor (1999). *Izješće hrvatskog športskog sabora*. Zbornik radova Hrvatskog športskog sabora, Zagreb, 1999.
30. Hrvatski športski savez (1991). *Projekcija politike razvoja hrvatskog športa*. Zagreb: Hrvatski športski savez.
31. <http://195.29.186.154/RegistarUdruga/>
32. Irish Sports Council (2003) *Sport For Life - The Irish Sports Council's statement of strategy 2003-2005*. S mrežne adrese www.irishsportsCouncil.ie/PDF/Strategy2003.pdf skinuto 18. ožujka 2008.
33. Milanović, D. (2000). Hrvatski sportski model za 21. stoljeće. *Olimp*, 5, 8-11.
34. Milanović, D. (2000). *Strategija razvoja hrvatskog športa*. *Olimp*, 4, 4-7.
35. Milanović, D. (2010). *Teorija i metodika treninga*. Zagreb: Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta u Zagrebu i Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
36. Milanović, D. (ur.) (2001). *Stanje i perspektive zagrebačkog sporta*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu i Zagrebački športski savez.
37. Milanović, D. i sur. (2009). *Strategija razvoja školskoga športa u Republici Hrvatskoj 2009. - 2014*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.
38. Milanović, D., Čustonja, Z., Bilić, D. (ur.) (2011). *Temeljna načela i smjernice razvoja športa u Republici Hrvatskoj*. (neobjavljeni dokument Nacionalnog vijeća za šport).
39. Milanović, D., Jukić, I., Čustonja, Z. i Šimek, S. (2004). *Razvojni pravci hrvatskog sporta*. U: Bartoluci, M. (ur.). *Sport u turizmu*. Zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa »Menedžment u sportu i turizmu«, Zagrebački velesajam, 20. i 21. veljače, Kineziološki fakultet Sveučilišta u zagrebu. str. 1-10.
40. Milanović, D., Jukić, I., Čustonja, Z. i Šimek, S. (2004). *Tjelesno vježbanje i sport u odgojno-obrazovnom procesu – strateški pristup*. U: I. Prskalo (ur.), *Zbornik radova međunarodnog*

- znanstveno-stručnog skupa »Škola i razvoj«, Topusko, 13-14 svibnja, str. 28-37. Petrinja: Visoka učiteljska škola u Petrinji.
41. Palkama, M. i Nieminen, L. (1997). Sport and Physical Education in Finland. Helsinki: The Finnish Society for Research in Sport and Physical Education.
 42. Podgorelec, S. i Dujmović, D. (1984). Analiza razvoja fizičke kulture u SR Hrvatskoj u razdoblju od 1981. do 1985. god. i analiza mogućnosti razvoja u razdoblju od 1986. do 1990. god. Zagreb: Republička samoupravna interesna zajednica fizičke kulture SR Hrvatske.
 43. Puhak, S. (ur.) (2005). Program razvoja športa Grada Zagreba 2006.-2010. Zagreb: Zagrebački športski savez.
 44. Republika Hrvatska (2006). Zakon o športu. Narodne novine, 71/06 (150/08 i 124/10).
 45. Republika Slovenija (2000). Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji (NPS). Uradni list Republike Slovenije, 24, od 17. 3. 2000. (str. 3289-3299).
 46. Savez za fizičku kulturu Hrvatske (1978). Konceptija razvoja vrhunskih športskih dostignuća u SR Hrvatskoj. Zagreb: Savez za fizičku kulturu Hrvatske.
 47. Savić, D. (ur.) (1987). Modeli fizičke kulture. Zagreb: Republička samoupravna interesna zajednica fizičke kulture SR Hrvatske.
 48. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (1978). International Charter of Physical Education and Sport. S mrežne adrese http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/pdf/SPORT_E.PDF skinuto 15. prosinca 2010.
 49. Vlada Australije (2001). A More Active Australia. Sa <http://fulltext.ausport.gov.au/fulltext/2001/feddep/active.asp> skinuto 10. prosinca 2010.
 50. Vlada Japana (1999). Sports Promotion Basic Plan. S mrežne adrese <http://www.mext.go.jp/english/org/struct/035.htm> skinuto 10. prosinca 2010.